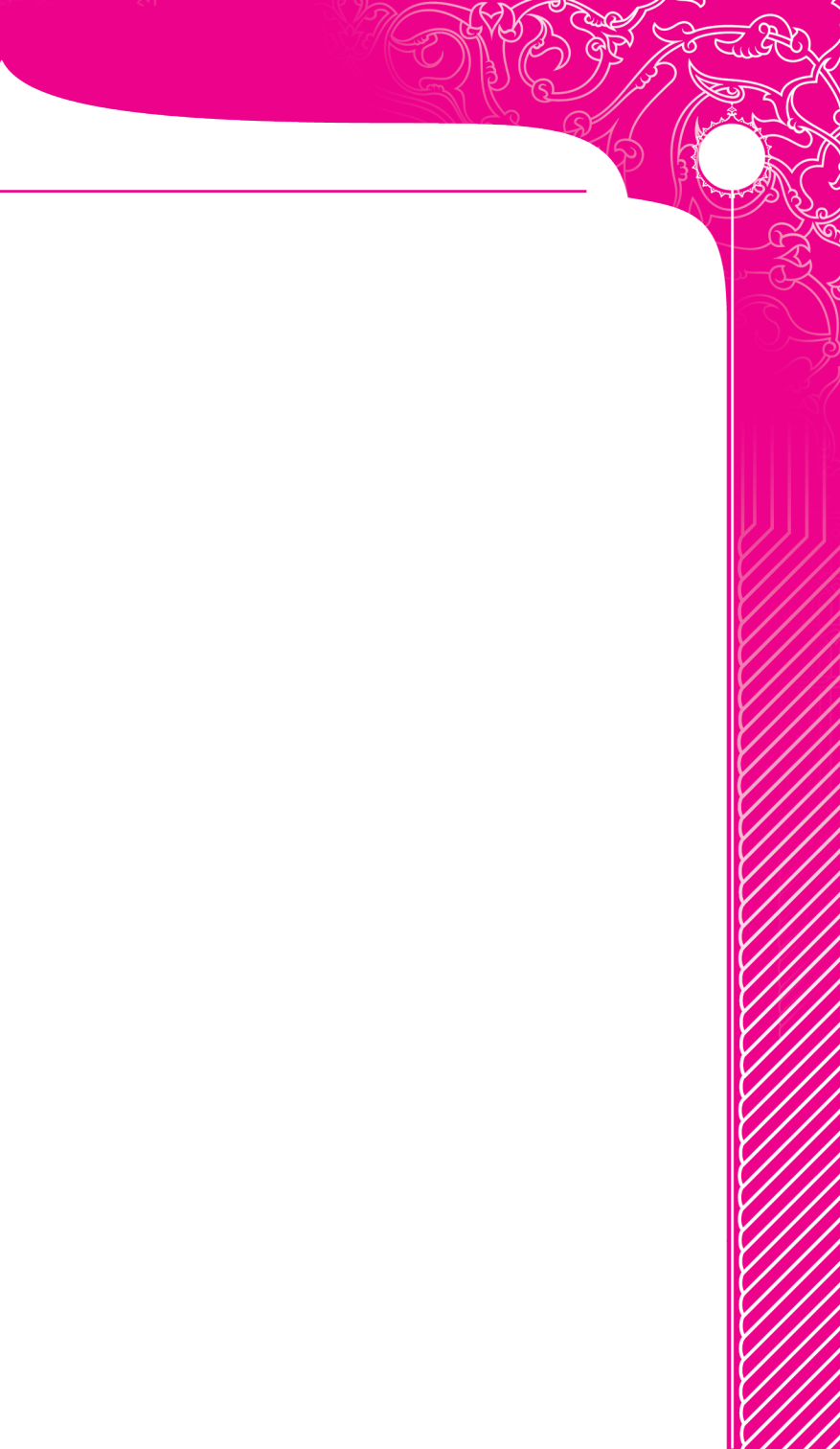

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۴
فقه و
زندگی

احکام

پوشاک

محمود صادقی

نشر وروف

قم خیابان مصلاي قدس پلاک ۶۸۲

صندوق پستی ۱۵۸ ۳۷۱۶۵

تلفن ۴۱ - ۳۲۹۳۹۱۴۰

فقه و زندگی (۲۴) احکام پوشاک	نام کتاب
محمود صادقی	تدوین
ابوالفضل علی دوست	ویراستار
نشر معروف - قم	ناشر
نگارش - قم	چاپ
اول - ۱۳۹۵	نوبت چاپ
۳۰۰۰	تیراژ
۹۷۸۶۰۰۶۶۱۲۶۹۰	شابک
۴۵۰۰۰ ریال	قیمت

سرشناسه: صادقی، سید محمود، ۱۳۴۹ -
 عنوان و نام پدیدآور: احکام پوشاک / محمود صادقی.
 مشخصات نشر: قم: نشر معروف، ۱۳۹۵.
 مشخصات ظاهری: ۲۲۸ ص.
 فروست: فقه و زندگی؛ ۲۴.
 شابک: ۹۷۸۶۰۰۶۶۱۲۶۹۰
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا
 یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۰۶-۲۱۴.
 موضوع: پوشاک -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
 موضوع: Clothing and dress -- Religious aspects -- Islam
 موضوع: پوشاک (فقه)
 موضوع: *Clothing and dress (Islamic law)
 موضوع: فتواهای شیعه -- قرن ۱۴
 موضوع: Fatwas, Shiites -- ۲۰th century
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ الف ۳ / ص ۲۵۲ / BP۲۵۲/۴
 رده بندی دیویی: ۲۹۷ / ۶۳۶
 شماره کتابشناسی ملی: ۴۲۷۸۵۹۱

به سفارش:

ستاد امر به معروف و نهی از منکر
 پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

نشر معروف

فهرست مطالب

- سخن پژوهشکده ۱۵
 پیشگفتار ۲۱

فصل اول: کلیات و اطلاعات عمومی

- اهمیت پوشش و لباس ۲۵
 تاریخچه نساجی و دوخت لباس ۲۷
 تاریخچه اتحادیه پوشاک و لباس ۲۸

فصل دوم: تولیدکنندگان لباس و پوشاک

- چاپ اسمای متبرکه بر روی لباس ۳۱
 • استفتا ۳۱
 دوختن لباس زنانه توسط آقایان ۳۳
 لباس های نازک و بدن نما ۳۳
 • سؤالات فقهی ۳۴
 چاپ تصاویر و جملات مبتذل روی لباس ۳۶
 تولید و فروش مانکن ۳۸

فصل سوم: راه‌کارهای حمایت از تولید داخلی

- الف: حمایت دولت از تولید داخلی ۳۹
۱. تهیه مواد اولیه ۴۱
 ۲. حمایت از طراحان داخلی ۴۱
 ۳. کاهش مالیات تولیدی‌ها ۴۳
 ۴. خرید برای کارکنان ۴۴
 ۵. استفاده مسئولان از لباس ایرانی ۴۵
 ۶. جلوگیری از واردات غیرضروری ۴۶
 - مسائل فقهی ۴۷
 - توصیه‌هایی به مسئولان ۴۹
 ۷. جلوگیری از قاچاق پوشاک ۵۰
 - سؤالات فقهی ۵۱
 ۸. کمک به صادرات ۵۳
 ۹. برگزاری نمایشگاه‌های تولیدات داخلی ۵۳
 ۱۰. برگزار نکردن نمایشگاه تولیدات خارجی ۵۴
 - استفتا ۵۵
 - ب) بالا بردن کیفیت و ارزان کردن قیمت پوشاک داخلی ۵۶
 - ج) خرید پوشاک و محصولات داخلی ۵۶
 - د) حمایت علما و فقها از تولید داخلی ۵۹
 - ه) تحریم لباس‌های نامناسب خارجی ۶۱
 - و) تبلیغ و ترویج صداوسیما ۶۲
 - استفتا ۶۳
 - قوانین مربوط به صداوسیما ۶۴
 - لباس ملی از نظر رهبری ۶۵
 - قانون ساماندهی مد و لباس ۶۷

- وظایف وزارت ارشاد و بازرگانی ۶۷
- وظایف آموزش و پرورش ۶۹
- وظایف بازرگانی ۷۰
- وزارت صنایع و معادن ۷۱

فصل چهارم: فروش لباس مردانه

- فروش لباس مردانه توسط زنان ۷۳
- احکام فقهی ۷۴
 - خرید لباس مردانه توسط زنان ۷۵
 - خرید و فروش کروات و پاپیون ۷۵
 - فروش لباس حریر و ابریشم ۷۶

فصل پنجم: فروش لباس زنانه

- فروش لباس زنانه توسط مردان ۷۸
- سؤالات فقهی ۷۸
 - استفتا ۸۰
- آسیب‌های فروش لباس زنانه توسط مردان ۸۱
۱. ارتباط همیشگی با زنان و دختران ۸۱
 - استفتا ۸۲
 - احکام فقهی ۸۵
 ۲. دیدن همیشگی لباس‌های محرک و مهیج زنانه ۸۷
 ۳. لمس بدن زنان ۸۸
 - استفتا ۸۸
 ۴. خلوت با نامحرم در محیط کار ۸۸
 - حکم فقهی ۸۹
- فروش لباس زنانه توسط زنان ۸۹

- استفتا ۹۰
- استفتا ۹۱
- احکام و سؤالات فقهی متفرقه ۹۲

فصل ششم: مسائل متفرقه فروش لباس

- شیوه‌های جذب مشتری ۹۵
- ۱. تبلیغ کالای خاص ۹۵
- استفتا ۹۶
- ۲. جایزه دادن ۹۶
- استفتا ۹۷
- ۳. استفاده از نورپردازی زیاد ۹۷
- ۴. تبلیغ کالاهای خارجی ۹۸
- استفتا ۹۸
- ۵. تخفیف دادن ۹۸
- استفتا ۹۹
- لباس‌های دزدی ۹۹
- لباس فرقه‌های انحرافی ۹۹
- استفتا ۱۰۰
- لباس سفید و سیاه ۱۰۰
- لباس‌های مخصوص زن و شوهر ۱۰۱
- تبلیغات اینترنتی پوشاک ۱۰۲
- تبلیغ لباس‌های گران قیمت خارجی و داخلی ۱۰۲
- فروش لباس ایرانی با مارک خارجی ۱۰۳
- استفتا ۱۰۴
- استفاده از مانکن ۱۰۴
- برگزاری شوی لباس ۱۰۵

- استفتا ۱۰۶
- سؤالات فقهی ۱۰۷
- لباس‌های مخصوص صنف‌های خاص ۱۰۸
- قانون مجازات استفاده از لباس نظامی ۱۰۹
- پرو کردن لباس ۱۱۰
- فروش لباس دانش‌آموزی ۱۱۱

فصل هفتم:

جنس‌ها و رنگ‌های توصیه شده در اسلام

- قسمت اول: جنس‌های توصیه شده در اسلام ۱۱۳
- الف) تولید و انتقال بار الکتریکی ۱۱۴
- ب) قابلیت نفوذ پوشاک ۱۱۵
- ج) بازتاب و دفع تشعشعات درونی و بیرونی ۱۱۵
- ۱. لباس کتان و پنبه‌ای ۱۱۶
- حکم فقهی ۱۱۶
- ۲. لباس پشمی ۱۱۶
- ۳. لباس ضخیم ۱۱۷
- ۴. لباس نخی ۱۱۷
- قسمت دوم: رنگ‌های توصیه شده ۱۱۸
- ۱. لباس سفید ۱۱۸
- آثار لباس سفید ۱۱۸
- شادی آور ۱۱۸
- مانع جذب آفتاب ۱۱۹
- حکم فقهی ۱۲۰
- ۲. لباس زرد ۱۲۰

۳. لباس سبزی..... ۱۲۱
 • استفتا..... ۱۲۱

فصل هشتم:

جنس ها و رنگ های نهی شده در اسلام

- قسمت اول: لباس های مکروه و ناپسند ۱۲۳
۱. لباس سیاه..... ۱۲۴
 • سوالات فقهی..... ۱۲۵
 ۲. لباس قرمز..... ۱۲۷
 • استفتا..... ۱۲۷
 ۳. لباس کثیف..... ۱۲۸
 • حکم فقهی..... ۱۲۸
 ۴. لباس کوتاه..... ۱۲۹
 • سوالات فقهی..... ۱۳۰
 ۵. لباس نقش دار..... ۱۳۱
- قسمت دوم: لباس های حرام زنانه و مردانه..... ۱۳۱
۱. لباس شهرت..... ۱۳۱
 • سوالات فقهی..... ۱۳۳
 ۲. لباس مختص..... ۱۳۴
 ۳. لباس آبروبر..... ۱۳۸
 ۴. لباس دارای تصاویر حرام..... ۱۳۸
 ۵. لباس دارای جملات مبتذل و توهین آمیز..... ۱۳۹
 ۶. لباس غصبی..... ۱۳۹
 ۷. لباس خمس داده نشده..... ۱۴۰
 ۸. لباس فرقه های انحرافی..... ۱۴۱

فصل نهم: پوشش و پوشاک مردان

- ۱۴۳..... مقدار واجب پوشش مردان
- ۱۴۶..... لباس های حرام مردانه
- ۱۴۶..... ۱. لباس طلا بافت
- ۱۴۷..... ۲. لباس حریر
- ۱۴۷..... • مسائل فقهی
- ۱۴۷..... ۳. لباس ابریشمی

فصل دهم: پوشش و لباس زنانه

- ۱۵۱..... حجاب داشتن زنان
- ۱۵۳..... پوشش زن در مجالس زنانه
- ۱۵۵..... • سؤالات فقهی
- ۱۵۶..... پوشیدن لباس ورزشی
- ۱۵۶..... اجبار همسر به پوشش خاص
- ۱۵۷..... جوراب ضخیم
- ۱۵۸..... دفن میت بالباس خاص
- ۱۵۸..... لباس های حرام زنانه
- ۱۵۸..... ۱. لباس نازک و بدن نما
- ۱۶۲..... • سؤالات فقهی
- ۱۶۴..... ۲. لباس تنگ و چسبان
- ۱۶۵..... • سؤالات فقهی
- ۱۶۶..... آسیب های لباس های تنگ و چسبان
- ۱۶۶..... الف: آسیب های جسمی
- ۱۶۶..... ۱. ناباروری در مردان

۲. ضرر به بیضه مردان ۱۶۷
۳. آسیب دیدن استخوان بندی ۱۶۸
۴. سردرد ۱۶۹
۵. یبوست ۱۶۹
۶. بیماری‌های معده ۱۶۹
۷. سرطان سینه در زنان ۱۷۰
۸. گرمزدگی ۱۷۱
۹. افزایش چربی ۱۷۱
۱۰. بیماری‌های دیگر ۱۷۱
- ب: آسیب‌های پوستی و عفونی ۱۷۲
۱. عرق‌سوزی ۱۷۲
۲. افزایش عرق کردن ۱۷۳
۳. بیماری‌های عفونی ۱۷۳
- ج: آسیب‌های جنسی ۱۷۴
۱. تحریک جنسی ۱۷۴
۳. لباس رنگی و مهیج ۱۷۴
- سؤالات فقهی ۱۷۵

فصل یازدهم: آداب لباس و پوشیدن آن

۱. لباس خوب پوشیدن ۱۷۹
۲. شستن لباس ۱۸۰
۳. تا کردن ۱۸۰
۴. بخوردادن ۱۸۱
۵. دعا خواندن هنگام پوشیدن ۱۸۱
۶. بسم‌الله گفتن هنگام درآوردن لباس ۱۸۲
۷. اسراف نکردن در مصرف لباس ۱۸۳

• استفتا ۱۸۴

فصل دوازدهم: متفرقه

پوشش والدین در منزل ۱۸۷

عوض کردن لباس در منزل ۱۸۸

• استفتا ۱۸۹

آسیب‌های پوشش نامناسب والدین ۱۸۹

۱. بلوغ زودرس در سن نوجوانی ۱۸۹

۲. کم‌اهمیت شدن حیا و عفت ۱۹۰

۳. ماندگاری اولین برخورد جنسی در ذهن ۱۹۰

• سؤالات فقهی ۱۹۱

پوشیدن زیرپیراهنی ۱۹۳

پوشیدن جوراب ۱۹۳

مدگرایی ۱۹۴

• استفتا ۱۹۵

عوامل مدگرایی ۱۹۶

۱. تنوع طلبی و نوگرایی ۱۹۶

۲. همانندسازی ۱۹۷

۳. جلب توجه دیگران ۱۹۷

۴. برند پوشی ۱۹۷

• استفتا ۱۹۸

آسیب‌های مدگرایی ۱۹۸

۱. تلف کردن وقت ۱۹۸

۲. اسراف ۱۹۹

۳. ضرر اقتصادی ۲۰۰

- لباس مختص و مُبَلِّغ کفار و فرهنگ غربی ۲۰۰
- سوالات فقهی ۲۰۱
- لباس تاناکورا ۲۰۴**
- زمینه استقبال مردم ۲۰۴
۱. ارزان بودن این لباس ها ۲۰۴
۲. پیدا کردن لباس های خوب و شیک ۲۰۵
۳. مارک دار بودن ۲۰۵
۴. تنوع و جذابیت ۲۰۶
- راه کارهای استفاده صحیح از تاناکورا ۲۰۶
- آسیب های لباس تاناکورا ۲۰۷
۱. بیماری های پوستی و عفونی ۲۰۷
۲. تشدید آلرژی ۲۰۷
۳. بیماری های جنسی ۲۰۸
- استفتا ۲۰۸
۴. تهدید بیوتروریسمی ۲۰۹
۵. ترویج فرهنگ غربی ۲۱۰
۶. تهدید و تعطیلی تولید داخلی ۲۱۰
- استفتا ۲۱۰
۷. تشدید مدگرایی ۲۱۱
- پوشیدن لباس های دارای اسمای متبرکه ۲۱۲
- خمس لباس های داخل مغازه و منزل ۲۱۲
- منابع ۲۱۵
- آدرس دفاتر مراجع تقلید ۲۲۵

سخن پژوهشکده

فقه و زندگی و سبک زندگی اسلامی

اسلامی شدن زندگی اجتماعی در مرحله شناخت سه گام دارد:

شناخت معروف و منکر در فعالیت های فردی و روابط انسان و خداوند عزوجل .
شناخت معروف و منکر در حوزه روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی .

شناخت معروف و منکر در روابط دولت و ملت .
در گام اول فعالیت های فقهی ، اخلاقی پژوهش های اخلاق مدار فراوانی توسط عالمان و محققان پدید آمده و اصلاح و تقویت روابط عبادی ، عقیدتی و معرفتی انسان با خداوند متعال را مورد توجه قرار داده است .

گام دوم یعنی شناخت معروف و منکر در روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی، کاری است که با وجود برخی از آثار علمی و پژوهش‌های ارزشمند با نگاه تخصصی به هر صنف مورد توجه قرار نگرفته است. سلسله کتاب‌های «فقه و زندگی» به پژوهش و نگارش در حوزه اصناف خاص توجه دارد و باید‌ها و نباید‌های فقهی و اخلاقی و آداب اسلامی هر اتحادیه صنفی و دست‌اندرکاران مشاغل مختلف تولیدی، توزیعی، و خدماتی را محور پژوهش و نگارش و اطلاع‌رسانی خویش می‌داند.

گام سوم در شناخت معروف و منکر به روابط مردم و حکومت‌ها اختصاص دارد، اسلامی شدن روابط دولت و ملت بالاترین گام به سوی رضای خداوند متعال محسوب می‌شود و در سایه پیروی از رهبری الهی و تسلیم دولت و ملت در برابر قوانین قرآن و عترت امکان پذیر است.

در حدود سال‌های ۱۳۷۲ ش با آغاز فعالیت‌های ستاد امر به معروف و نهی از منکر طرح پژوهشی «فقه و زندگی» توسط جناب حجة الاسلام والمسلمین حاج شیخ محمد حسین فلاح زاده، پی‌ریزی شد. هدف طرح، تألیف و تدوین مجموعه کتاب‌هایی در زمینه آداب و احکام اسلامی برای اصناف و مشاغل گوناگون اقتصادی و بازاریان

کشور بود. با هماهنگی این دو نهاد فرهنگی تألیف حدود بیست جلد از این مجموعه در سال‌های آغاز کمک خوبی به بازاریان متدین در زمینه شناخت احکام شرعی و حلال و حرام مشاغل بشمار می‌رفت. اما مثل بسیاری دیگر از طرح‌ها این کار هم به دلایل مختلف ناتمام ماند و در زمینه احکام فقهی بسیاری اصناف اثری فراهم نیامد.

ضرورت اسلامی شدن بازار، علاقه بسیاری از کسبه محترم در بخش‌های تولید و توزیع و خدمات و پیگیری دبیر محترم ستاد امر به معروف و نهی از منکر حجة الاسلام والمسلمین زرگر دام عزه العالی سبب احیای مجدد این طرح پژوهشی کاربردی در سال ۱۳۹۳ ش شد و تألیف و تدوین کتبی دیگر در زمینه فقه اصناف در دستور کار پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر قرار گرفت.

در سال‌های آغازین، این پژوهش‌ها با هدایت و حمایت ستاد و نظارت علمی و فقهی برادران گرامی حجج اسلام محمد حسین فلاح زاده و محمود مهدی پور شکل گرفت و بیست و چند دفتر از آن فراهم آمد. اینک بار دیگر پس از حدود چهارده سال، این کار ناتمام و بر زمین مانده به توفیق الهی و نظارت جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای حاج سید محمد تقی علوی و همکاری گروهی از فضلاء حوزه

علمیه قم در پژوهشکده امر به معروف پیگیری می‌شود. همیشه اصناف محترم و صاحبان مشاغل در انجام وظیفه خود نیاز به احکام و قوانین الهی دارند و لازم است معروف و منکرات صنفی را بشناسند. تحولات صنفی و دگرگونی‌ها در حوزه کسب و کار سبب می‌شود که احکام براساس نیازهای روز مورد بازنگری فقهی و علمی قرار گیرد و تفقه و اجتهاد جدید ضرورت یابد. از این رو بار دیگر با استفاده از فتاوی مراجع بزرگوار تقلید و قوانین مصوب شورای نگهبان موضوعات کار نشده در برنامه پژوهشی قرار گرفت و بیست اثر جدید تحقیق و تولید شد. عناوین پژوهش‌های سال ۱۳۹۳ ش بدین شرح است:

احکام صنف طلا و جواهر

احکام تلفن همراه

احکام بازی‌های رایانه‌ای

احکام صنف اتوبوس‌رانی

احکام صنف فرش و تابلوفرش

احکام صنف کیف و کفش (سراجان)

احکام صنف ماهی‌فروشان

احکام صنف ناشران

احکام صنف پوشاک

- احکام صنف نانوایان
- احکام صنف رایانه و اینترنت
- احکام صنف پرندگان و پرنده فروشان
- احکام صنف اغذیه فروشان
- احکام صنف پارک‌ها
- احکام عمومی کسب و کار
- احکام صنف قهوه‌خانه‌ها
- احکام صنف الکتریکی
- احکام صنف عطاری و دارو گیاهی
- احکام صنف لوازم صوتی و تصویری
- احکام بیمه‌ها

این دفتر از فقه و زندگی که با تلاش برادر گرامی حجة الاسلام و المسلمین محمود صادقی پدید آمده به احکام پوشاک اختصاص یافته است و امیدواریم محققان و دست اندرکاران محترم با ارائه تجارب و مسائل شرعی خویش ما را در تکمیل این اثر یاری کنند.

با درخواست توفیق از خداوند دانا و توانا و یاری محققان حوزوی و همراهی اصناف کشور، بسیج اصناف و مسئولان ستادهای امر به معروف، می‌توان به سوی اسلامی شدن بازار، آرامش روانی جامعه، کاهش جرم و تخلفات اقتصادی

و کسب رضای حضرت حق گام‌هایی بلندتر برداشت. امیدواریم با شناخت احکام الهی در تمام بخش‌ها و اجرای آن در زندگی فردی و اجتماعی و در سایه فقه ناب اسلامی و با هدایت حضرت بقیة الله عجل الله تعالی فرجه الشریف، توحید و عدالت در سراسر عالم حاکم گردد. ان شاء الله.

قم پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

خیابان سمیه کوچه ۱۲ پلاک ۳۵۵

fmaroof.ir

info@fmaroof.ir

پیشگفتار

«لباس» و «پوشش» گویای شخصیت، هویت و موقعیت اجتماعی افراد است. عموم مردم معمولاً از کسانی که پوشش ندارند یا پوشش نامناسب دارند، خشنود و راضی نیستند؛ چون آن‌ها را انسان‌های بی‌هویت و بی‌شخصیتی می‌دانند.^۱

پیشینه پوشش و لباس به زمان حضرت آدم عَلَيْهِ السَّلَام برمی‌گردد. خدای متعال برای اولین انسان پوشش و لباس قرارداد:

﴿يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوَاتِكُمْ وَ رِيشًا﴾؛ ای فرزندان آدم! ما لباسی که شرمگاهتان را

۱. ر.ک: دانشنامه بزرگ اسلامی، مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی، ج ۱۴، ص

می پوشاند و لباسی فاخر و گران که مایه زینت و جمال است، برای شما نازل کردیم.

لباس دارای فواید زیادی است که خدای متعال در این آیه دو فایده آن را ذکر کرده است. لباس وسیله پوشاندن زشتی‌ها و مایه زینت انسان است.

حضرت علی علیه السلام یکی از خاصیت‌های لباس را ظاهر کردن جمال انسانی می‌شمارند و می‌فرمایند:

«الْتِّیَابُ تُظْهِرُ الْجَمَالَ؛ لباس، جمال و زیبایی را ظاهر می‌کند»^۱.

این کتاب دوازده فصل دارد که مباحثی در خصوص اهمیت پوشش، تولیدکنندگان لباس، راه‌کارهای حمایت از تولیدکنندگان داخلی، فروش لباس زنانه و مردانه، جنس‌ها و رنگ‌های توصیه شده در لباس، پوشش زنان و مردان، آسیب‌های برخی از لباس‌ها و مواردی از این دست را شامل می‌شود.

در این نوشته، سؤالات شرعی را از مراجع تقلید مشهور نیز ذکر کرده‌ایم. لذا اگر در کتاب، دیدگاه‌های فقهی مرجع تقلیدی ذکر نشده است؛ یا به آن دست نیافته‌ایم یا در این مورد نظری نداشته‌اند. در صورتی که به این دیدگاه‌ها دست

۱. خصال، ج ۱، ص ۹۲، ح ۳۳.

یابیم در چاپ‌های بعدی اضافه می‌شود. برایین اساس، چنانچه خوانندگان محترم در موضوعی خاص، مسئله شرعی‌ای را در این کتاب پیدا نکردند، می‌توانند به رساله مرجع تقلید خودشان رجوع و از ایشان استفتا کنند.

تذکره: در این کتاب هر جا از آیت‌الله شبیری زنجانی مسئله یا استفتایی با قید «احتیاط وجوبی» یا «احتیاط واجب» آمده باشد، عمل به این‌گونه احتیاط واجب است و مقلد نمی‌تواند در آن به فتوای مجتهد دیگر رجوع کند.^۱ در پایان از تمام کسانی که این جانب را در تهیه این اثریاری کردند، تشکر می‌کنم و از خدای متعال توفیق و موفقیت آن‌ها را خواستارم.

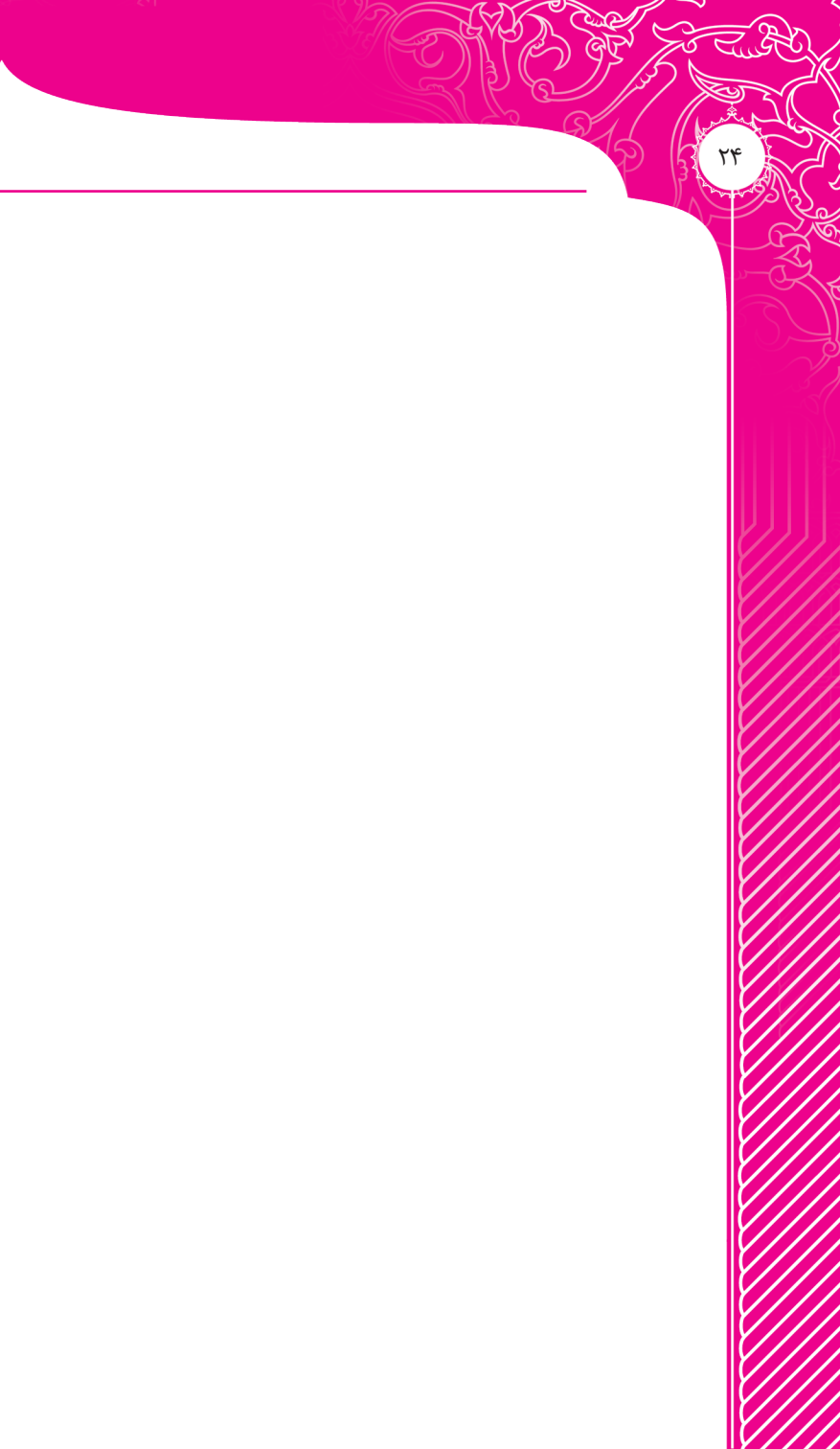
محمود صادقی

سوم جمادی الثانی ۱۴۳۶^۲ برابر با ۱۳۹۴/۱۲/۲۳

شهر مقدس قم

۱. توضیح المسائل آیت‌الله شبیری زنجانی، ص ۸، م ۷.

۲. مصادف با شهادت حضرت زهرا علیها السلام.

فصل اول:

کلیات و اطلاعات عمومی

اهمیت پوشش و لباس^۱

داشتن پوشش از ضروریات عقلی است و آموزه‌های دین نیز آن را تأیید کرده و دستوراتی خاص برای آن بیان کرده است. رسول خدا ﷺ به شخصی فرمود:

«خُذْ عَلَيْكَ ثَوْبَكَ وَلَا تَمَشُوا عُرَاءَةً؛ لباست را بپوش و عریان راه نرو!»^۲.

۱. ر.ک: مجله «رشد؛ آموزش معارف اسلامی»، مقاله «پوشش و لباس؛ نظری به دیدگاه اسلامی»، سیده مینا هاشمی، دوره نوزدهم، ش ۴، تابستان ۱۳۸۶.

۲. سنن أبی داوود، ج ۲، ص ۲۵۱، ح ۴۰۱۶، به نقل از «پژوهشی در فرهنگ

در حدیثی دیگر، حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَامُ علت پوشش داشتن انسان را چنین بیان کرده است:

إِذَا تَعَرَّى أَحَدُكُمْ نَظَرَ إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ فَطَمَعَ فِيهِ فَاسْتَتَرُوا؛
وقتی یکی از شما عریان شود، شیطان به او نظر می‌کند. پس در او به طمع می‌افتد [که او را به گناه بکشاند] پس خود را بپوشانید.^۱

لقمان، یکی از کسانی است که به پوشیدگی اهتمام شدیدی داشته و امام صادق عَلَيْهِ السَّلَامُ، این ویژگی را یکی از علل حکیم شدن وی دانسته و فرمودند:

«به خدا قسم لقمان به سبب حسب و مال حکیم نشد؛ بلکه چون خیلی با حیا و با پوشش بود، به این مقام رسید».^۲

شخصی به نام جرهد می‌گوید:

روزی نشسته بودم و لباسم کنار رفته بود و ران پام پیداشده بود. در این هنگام، رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ که از آن جا عبور می‌کرد، به من فرمود: «عَطِّ فَخِذَكَ؛ فَإِنَّ الْفَخِذَ عَوْرَةٌ؛ ران خود را بپوشان، که جزو عورت

حیا»، عباس پسندیده، ص ۱۸۲.

۱. تهذیب الأحکام؛ تحقیق: خرسان، ج ۱، ص ۳۷۴، ح ۲.

۲. تفسیر القمی، ج ۲، ص ۱۶۲.

است.»^۱

تاریخچه نساجی و دوخت لباس

به گفته کاوشگران و باستان شناسان شهرشوش پیدایش هنر دوخت یکی از هنرهای قدیم ایرانیان است. بر اساس تحقیقات به دست آمده، نخستین پارچه بافته شده در ایران به ۴ هزار سال قبل از میلاد مسیح برمی گردد که در حفاریات شوش به دست آمده است و معلوم می کند در دوره تمدن شوش (۴۵۰۰ سال قبل از میلاد مسیح) بافتن پارچه معمول بوده است. قسمت هایی از این قطعه پارچه هم اکنون در موزه های لوور و بافلو موجود است. به گفته آنان تا زمانی که مغولان وارد ایران نشده بودند، نساجی ایران همیشه یکی از صنایع پررونق بوده و همین عامل موجب خودکفایی ایران نسبت به سایر کشورها بوده است. اسناد و مدارک موجود، نشان می دهد علاوه بر خودکفایی، منسوجات ایرانی جنبه صادراتی داشته است.

دانشمند ایران شناس بنام «رنه گووسه» بیان می کند که لباس های مردم اولیه ایران بیشتر از مجسمه هایی شناخته می شود که در حفاری های مختلف پیدا شده و نوع لباس

۱. مسند احمد، ج ۱، ص ۵۹۱، ح ۲۴۹۳، به نقل از «پژوهشی در فرهنگ حیا»، عباس پسندیده، ص ۱۸۲.

را مشخص کرده است. قدیمی ترین مجسمه انسانی در فلات ایران پیدا شده است که متعلق به ۴ هزار و ۲۰۰ سال قبل از میلاد مسیح می باشد. لباس این مجسمه در کاشان به دست آمده است. این لباس از پارچه ای است که به صورت لنگ به دور کمر بسته شده است. وجود این پارچه نشان می دهد که ساکنین آن روزگار فلات ایران از پوست حیوانات به طور طبیعی استفاده نمی کردند، بلکه از پشم، پارچه هایی می بافتند.^۱

از برخی روایات معلوم می شود که خیاطی و دوخت لباس به حدوداً هزار سال بعد از هبوط حضرت آدم علیه السلام به زمین برمی گردد؛ امام صادق علیه السلام فرمودند: «حضرت ادریس علیه السلام خیاطی می کردند».^۳

تاریخچه اتحادیه پوشاک و لباس

در سال ۱۳۶۰ شکل جدیدی با حضور اکثر متصدیان صنایع نساجی و پوشاک کشور باهمت و برنامه ریزی اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران با عنوان «شورای صنایع

۱. www.mardomsalari.com، مقاله «جیب خالی پزعالی»، سارا داموندان، ۱۳۸۹/۴/۱۳.

۲. زمان تولد حضرت ادریس علیه السلام ۸۳۰ سال بعد از هبوط حضرت آدم به زمین می باشد (www.wikifeqh.ir، مقاله «اسامی پیامبران»)

۳. کافی، ج ۳، ص ۴۹۴، ح ۱.

همگن نساجی» تشکیل شد تا به صنایع نساجی و پوشاک، که پس از انقلاب قدری از مسیر تولیدی منحرف شده بودند و باروند و ساختار جدید کشور هماهنگی نداشتند؛ با بررسی های همه جانبه تخصصی کمک کنند!

فصل دوم:

تولیدکنندگان لباس و پوشاک

در این فصل احکام و مسائل تولید لباس و پوشاک مطرح می‌شود و تلاش دارد تا خواننده به اهمیت تولید داخلی و ضرورت حمایت از تولید داخلی پی ببرد.

چاپ اسمای متبرکه بر روی لباس

برخی معتقدند برای تبلیغ معارف دینی می‌توانیم آیات و احادیث اهل بیت علیهم‌السلام را بر روی لباس‌ها چاپ کنیم تا مردم با خرید آن‌ها در نشر تعالیم دین شریک باشند.

• استفتا

سؤال: آیا چاپ کردن اسماء متبرکه، مانند اسم‌های

خدای متعال^۱ و اهل بیت علیهم السلام بر روی لباس، جایز است؟
جواب: اگر موجب هتک حرمت اسامی متبرکه شود^۲، یا
 با بدن تماس داشته باشد، جایز نیست.^۳

سزاوار است از این لباس‌ها در مکان‌هایی، مانند
 دستشویی که سبب بی‌احترامی به اسمای متبرکه می‌شود،
 استفاده نشود و حتی الامکان با آن‌ها نخوابند یا آن‌ها را
 درجایی قرار ندهند که پای افراد به سمت آن‌ها کشیده
 می‌شود و بدون وضو بر آن‌ها دست نکشند. برای این کار
 بهتر است تولیدکنندگان محترم روی این اسمای متبرکه
 را با پلاستیکی بپوشانند یا با روش‌های دیگری جلوتماس
 بدن را با آن‌ها بگیرند.

افرادی که از این‌گونه لباس‌ها استفاده می‌کنند، باید
 مواظب باشند، آن‌ها را بالباس‌های نجس یک جاشستشو
 ندهند، بلکه آن‌ها را جداگانه بشویند و پس از مستهلک
 شدن، باید قسمت‌هایی را که دارای اسمای متبرکه است،

۱. مانند آرم جمهوری اسلامی ایران و... .

۲. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات؛ استفتای پیامکی از
 دفتر آیت الله نوری همدانی، ۱۳/۸/۱۳۹۴ و آیت الله شبیری زنجانی (کد
 استفتای ۲۳۳۹۱)، ۲۰/۸/۱۳۹۴.

۳. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، ۱۳/۸/۱۳۹۴.
 آیت الله شبیری زنجانی: بنا بر احتیاط با بدن بدون وضو تماس نداشته باشد
 (استفتای پیامکی از دفتر، کد استفتا: ۲۳۳۹۱، ۲۰/۸/۱۳۹۴).

جدا کرده و نگه داری کنند و کاری نکنند که موجب هتک حرمت آن‌ها شود.

دوختن لباس زنانه توسط آقایان

سزاوار است زنان جامعه اسلامی برای دوختن لباس و پوشاک خود به خیاط زن مراجعه کنند تا خود و مردان از آسیب‌های اختلاط در امان باشند؛ چون برای دوختن لباس، لازم است اندازه‌گیری شود. گاهی در این اندازه‌گیری دست خیاط با بدن مشتری تماس پیدا می‌کند؛ حتی حجم بدن آن‌ها توسط خیاط مرد مشاهده می‌شود که کاری ناشایست است؛ درحالی‌که اگر به خیاط زن مراجعه شود، این آسیب‌ها به حداقل می‌رسد.

سؤال: آیا دوختن لباس زنانه توسط خیاط مرد، جایز است؟

جواب: در صورتی‌که مستلزم تماس بدنی و محرّمات دیگری نشود، اشکالی ندارد.^۱

لباس‌های نازک و بدن‌نما

افرادی که در تولید پوشاک و لباس مشغول هستند به

۱. استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۲۳۷، س ۸۳۲؛ استفتای ایمیلی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۷۵۹۶)، ۱۳۹۴/۱۲/۱۸.

این نکته باید واقف باشند که محصولات آن‌ها بر زندگی تمام مردم جامعه تأثیرگذار است؛ لذا سزاوار است از تولید لباس‌هایی که با فرهنگ دینی و ملی ما مناسب نیست، اجتناب کنند. متأسفانه برخی از تولیدی‌ها و کارخانه‌ها، لباس‌هایی را تولید می‌کنند که پوشش شرعی حساب نمی‌شود، بلکه گمراهی و به گناه افتادن افراد را فراهم می‌کنند. لباس‌های نازک و بدن‌نما، فرهنگ غلط برهنگی را تبلیغ و ترویج می‌دهند و تا زمانی که این لباس‌ها مورد استفاده افراد قرار می‌گیرند تولیدکنندگان در گناه آن‌ها شریک هستند. امام علی علیه السلام در این باره فرمودند:

«کسی که به کار جمعیتی راضی باشد، همچون کسی است که در آن کار دخالت دارد؛ منتها کسی که در کار باطل دخالت دارد، دو گناه می‌کند: گناه عمل و گناه رضایت»^۱.

• سؤالات فقهی

سؤال: آیا تولید لباس‌های نازک و بدن‌نما اشکال دارد؟
جواب: اگر مفسده داشته باشد؛ مثلاً نوعاً موجب

۱. «الرَّاضِي بِفِعْلِ قَوْمٍ كَالدَّاخِلِ فِيهِ مَعَهُمْ وَعَلَى كُلِّ دَاخِلٍ فِي بَاطِلٍ إِثْمَانٌ إِنَّهُمْ الْعَمَلُ بِهِ وَإِنَّهُمْ الرِّضَى بِهِ» (نهج البلاغه، صبحی صالح، کلمات قصار، ح ۱۵۴).

تحریک شهوت نامحرم شود^۱ و فرهنگ غربی و بیگانه را ترویج و تبلیغ کند، جایز نیست.^۲

سؤال: آیا تولید و دوختن لباس های محرک و مهیج (در صورتی که تولیدکننده و خیاط بدانند مشتری آن را در مجلس مختلط استفاده می کند) جایز است؟

جواب: اگر سبب انجام حرام شود یا مفسده داشته باشد، تولید و دوختن این گونه لباس ها جایز نیست.^۳

۱. جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۸۱، س ۱۷۳۲ و استفتای ایمیلی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۷۵۹۶)، ۱۳۹۴/۱۲/۱۸.

۲. استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۵۳۴، س ۱۷۵۸ و استفتای ایمیلی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۷۵۹۶)، ۱۳۹۴/۱۲/۱۸.

۳. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۳۵۷۷) و آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۸/۱۹.

آیت الله مکارم: «اگر این لباس ها جنبه مشترک دارد؛ یعنی هم در منزل برای همسر استفاده می شود و هم در غیر منزل؛ تولید آن جایز است و مسئولیت آن بر عهده کسی است که از آنها سوء استفاده می کند» (استفتائات جدید، ج ۱، ص ۵۳۴، س ۱۷۵۸).

آیت الله صافی گلپایگانی: «صرف علم داشتن ضرری ندارد؛ مگر اینکه تولید یا دوختن برای استفاده حرام باشد» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۸/۲۱).

آیت الله خامنه ای: «تولید هر لباسی (مانند جوراب نازک) که پوشیدن آن در مقابل نامحرم حرام است؛ اگر به قصد این باشد که زنان خریدار از آنها در برابر نامحرم استفاده کنند، حرام است» (farsi.khamenei.ir، رساله

سؤال: آیا تولید لباس های محرک و مهیج که مخصوص خلوت زن و شوهر است (به قصد لذت بیشتر بردن زوجین) جایز می باشد؟

جواب: اگر مفسده ای نداشته باشند، جایز است.^۱

چاپ تصاویر و جملات مبتذل روی لباس

متأسفانه برخی از واحدهای تولیدی لباس، تصاویر زنان و شخصیت های عروسکی مبتذل و برهنه (مانند باربی) و جملات نامناسب و مستهجن را بر روی لباس و پوشاک چاپ می کنند؛ در حالی که این تصاویر و جملات سبب انحراف و گمراهی افراد می شوند و خواسته و ناخواسته در مسیر مقاصد دشمنان اسلام و ایران حرکت می کنند و به جای اینکه غیرت و عفت مردم را بیشتر کنند، بی حیایی و بی عفتی را گسترش می دهند. پس سزاوار است به جای این تصاویر نامناسب و مستهجن از تصاویر شهدا و پهلوانان کشور استفاده کنند و مردم را با راه و روش این افراد برجسته آشنا کنند. البته باید چاپ و استفاده از این گونه لباس ها

آموزشی، ج ۲، پوشش و نگاه کردن).

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۳۱۸۱) و

آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۸/۶.

آیت الله مکارم: اشکال ندارد ولی مسئولیت آن به عهده کسانی است که از

آن سوء استفاده می کند. (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۸/۶)

موجب توهین و بی حرمتی به تصاویر شهدا نشود.

سؤال: آیا چاپ کردن تصاویر مبتذل و مستهجن (مانند

زنان برهنه) بر روی لباس و پوشاک اشکال دارد؟

جواب: اگر مفسده داشته باشد؛^۱ مثلاً نوعاً موجب

تحریک شهوت نامحرم شود یا به ترویج و تأیید باطل منجر

گردد؛^۲ جایز نیست^۳ و مزد گرفتن در برابر آن حرام است.^۴

سؤال: آیا تولید لباس هایی که بر روی آن ها جملات

و کلمات توهین آمیز و مستهجن نوشته شده است، جایز

است؟

جواب: اگر موجب نشر فساد باشد،^۵ جایز نیست.

۱. استفتایمیلی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۷۵۹۶)،
۱۳۹۴/۱۲/۱۸.

۲. استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج ۳، ص ۱۵۱، س ۴۵۴؛ جامع
الأحكام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۸۱، س ۱۷۳۳؛ استفتای
پیامکی از دفاتر آیت الله سیستانی، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۱۲/۴.

۳. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات؛ استفتای پیامکی از
دفتر آیت الله سیستانی، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۱۲/۴.

۴. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۳۷۳۰)،
آیت الله سیستانی، ۱۳۹۴/۸/۲۳ و آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۴/۸/۲۴.

۵. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۸/۲۳؛ آیت الله نوری
همدانی، ۱۳۹۴/۸/۲۴ و آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۸/۲۵.

تولید و فروش مانکن

یکی از شغل‌هایی که با تولید لباس و پوشاک ارتباط زیادی دارد، تولید و ساخت مانکن زنانه و مردانه است. فروشندگان برای اینکه لباس‌ها را به مردم معرفی کنند و اندازه آن‌ها را نشان دهند، از مانکن استفاده می‌کنند؛ ولی غالباً این مانکن‌ها تحریک‌کننده و شهوت‌انگیز هستند. در این مورد به سؤال و جواب ذیل توجه کنید:

سؤال: آیا تولید و فروش مانکن‌هایی که برجستگی‌های بدن زنان و مردان را نشان می‌دهد، جایز است؟

جواب: اگر تحریک‌کننده، مهیج و مفسده‌دار باشد^۱ و فرهنگ بیگانه را ترویج و تبلیغ کند، تولید و فروش آن‌ها حرام است.^۲

۱. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات، احکام اصناف و مشاغل؛ آیت الله سبحانی: tohid.ir، احکام شرعی، زینت و پوشش؛ استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۸/۱۰ و آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۳۳۰۲)، ۱۳۹۴/۸/۱۱.

۲. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات، احکام اصناف و مشاغل.

آیت الله صافی گلپایگانی: اشکال ندارد (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۸/۱۰).

فصل سوم:

راهکارهای حمایت از تولید داخلی

تولیدکننده‌های داخلی در صورتی می‌توانند موفق و مؤثر باشند که آحاد جامعه از مسئولان گرفته تا مردم به این نهال تازه‌پا گرفته کمک کنند و از آن به هر صورتی که می‌توانند حمایت کنند. در این فصل اموری ذکر می‌شود که به نظر می‌رسد با به‌کارگیری آن‌ها تولید داخلی رونق بیشتری پیدا کند:

الف: حمایت دولت از تولید داخلی

براساس تجربه تاریخی، هر موقع دولت‌ها و حکومت‌ها به کارخانجات، تولیدکنندگان و کارگاه‌های کوچک در مراحل تولید یاری کرده‌اند، این واحدها موفق بوده‌اند و

هرگاه آن‌ها را به حال خود رها کرده و به آن‌ها یاری نکرده‌اند، این واحدها ضرر کرده و حتی به تعطیلی کشیده شده‌اند. مقام معظم رهبری در این باره فرمودند:

اجرای کامل سیاست‌های حمایتی از بخش تولید [باید مورد نظر مسئولان قرار بگیرد] تولید، اساس و قائمه اقتصاد کشور است. در مسئله هدفمندی یارانه‌ها حتماً حمایت از بخش تولید ملاحظه بشود. البته نظارت دولت هم در این زمینه خیلی مهم است؛ یعنی در قبال حمایتی که دولت می‌کند، باید نظارت هم بکند. تسهیلات داده بشود، آن مقداری که سهم تولید است؛ لیکن مراقبت بشود که سوءاستفاده کنندگان و فرصت‌طلبان از این تسهیلات برای یک کار دیگر استفاده نکنند. باید با این موارد برخورد قاطع انجام بگیرد تا تولیدکننده سالم، صادق، علاقه‌مند به کار و مشتاق تولید بتواند کار خودش را انجام بدهد.^۱

دولت به روش‌های مختلفی می‌تواند به تولیدکنندگان داخلی پوشاک کمک کند که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. farsi.khamenei.ir، بیانات در دیدار فعالان بخش‌های اقتصادی کشور،

۱. تهیه مواد اولیه

به گفته تولیدکنندگان پوشاک، یکی از مشکلات اصلی تولیدی‌های داخلی، تهیه مواد اولیه متنوع و باکیفیت است. برخی سود جویان جلو تولید مواد اولیه در داخل کشور را می‌گیرند و فقط به فکرواردات آن‌ها از خارج هستند. دولت باید به فکر تولید مواد اولیه در داخل باشد و ورود مواد اولیه خارجی را به داخل کشور اجازه ندهد؛ چون به صنعت پوشاک ضرر می‌زند.

در مواقعی که مواد اولیه در داخل تولید نمی‌شود، وظیفه دولت است که این مواد را از خارج تهیه کرده و به قیمت مناسب در اختیار تولیدکنندگان قرار دهند تا چرخه تولید داخلی برقرار باشد و گرنه به مرور زمان کارگاه‌ها و کارخانه‌ها به تعطیلی کشیده می‌شوند و این جزییکار کردن عده‌ای کارگر چیزی به دنبال ندارد.

۲. حمایت از طراحان داخلی

طراحان مد و لباس ایرانی، سعی کرده‌اند طرح‌ها و مدهای ایرانی خوب و زیبایی را تولید کنند و به ثبت ملی برسانند؛ ولی برای به ثمر نشستن این تلاش‌ها، باید دولت وارد عرصه شود و از آن‌ها حمایت کند؛ بدین صورت که طرح آن‌ها را در کارگاه‌ها و کارخانجات داخلی به تولید انبوه

و با کیفیت برساند و زمینه فروش آن‌ها را در داخل کشور و خارج از کشور فراهم کند و با تبلیغات گسترده، استفاده از این لباس‌های زیبا و بادوام را در جامعه گسترش دهد. تولیدکنندگان داخلی نیز باید با جدّیت و جسارت وارد این میدان پرخطر شوند و با تولید طرح‌های شیک و جذاب در نشر آن‌ها سهیم باشند. ما باید به این باور برسیم که با همت و پشتکار می‌توانیم لباس‌های زیبا و با کیفیتی را تولید کنیم که هم نیاز مشتری را برآورده سازد و هم با مشابه خارجی رقابت کند و حتی به کشورهای دیگر صادر شود؛ تولیدکنندگان با غیرت و انقلابی کشورمان این کار را در سال‌های گذشته انجام داده‌اند؛ به طوری که پوشاک ایرانی را به کشورهای خارجی مانند انگلیس و روسیه صادر کرده‌اند.^۱

یکی از کارهای مفید کارگروه مد و لباس اسلامی ایرانی که در سال ۱۳۸۵ تشکیل شد؛ این است که برای پوشاک ایرانی شناسنامه‌ای با عنوان «شیما»^۲ طراحی کرده است که مردم می‌توانند به وسیله آن، به ایرانی بودن پوشاک اطمینان

۱. رک: www.farsnews.com، مقاله «حاج آقا نورالله؛ مبتکر اقتصاد

مقاومتی»؛ ۱۳۹۳/۱/۴.

۲. مخفف «شناسه یکپارچه مد ایران».

پیدا کرده و از آن‌ها استفاده کنند.^۱ طراحان کشور، مشتاق و آماده هستند که برای همه قشرهای جامعه و ادارات، لباس‌های مخصوص زیبا و باکیفیت طراحی کنند. پس سزاوار است ادارات و مؤسسات مختلف از این پیشنهاد استقبال کرده و با مراجعه به سایت بنیاد مد و لباس اسلامی ایرانی^۲ برای کارکنان خود طراحی لباس درخواست کنند که با این کار از یک سواز تولیدکنندگان داخلی حمایت کرده و از سوی دیگر جهت گسترش فرهنگ پوشش و لباس اسلامی ایرانی تلاش کرده‌اند.

۳. کاهش مالیات تولیدی‌ها

ازاموری که به تولید داخلی کمک زیادی می‌کند، کاهش مالیات کارگاه‌ها، کارخانجات مؤثر و مفید تولیدی است. متأسفانه در برخی موارد این تولیدی‌ها به دلیل بدهی‌های مالیاتی به تعطیلی مجموعه خود مجبور می‌شوند که ضرر جبران‌ناپذیری به چرخه تولید وارد می‌کند. البته در اغلب موارد، دولت ضمن کمک به این تولیدکنندگان، بدهی آن‌ها را قسط‌بندی می‌کند، ولی بهتر است برای تشویق

۱. ر.ک: بنیاد ملی مد و لباس اسلامی ایرانی: www.iranmode.com.

۲. همان.

آن‌ها و ایجاد رقابت بین تولیدی‌ها، مالیات مجموعه‌هایی را که به مردم خدمت‌رسانی بیشتری دارند و به صنعت داخلی کمک می‌کنند، کاهش دهد و در صورت ناتوانی از پرداخت، به آن‌ها مهلت بیشتری داده شود تا بتوانند تولیدی خود را حفظ کنند.

۴. خرید برای کارکنان

چقدر زیباست که دولت، همه ادارات را تشویق کند تا برای کارکنان خود از پوشاک ایرانی استفاده کرده و از خرید هرگونه لباس خارجی پرهیز کنند. البته تولیدکنندگان داخلی نیز باید کیفیت پوشاک خود را بالا ببرند تا ادارات دولتی به سراغ پوشاک خارجی نروند.

مقام معظم رهبری درباره مصرف تولید داخلی فرمودند: بعضی‌ها حتی حاضرند به نفع کارگر، رگ گردن را هم درشت کنند و شعار بدهند؛ اما در عمل به کارگر ایرانی لگد بزنند. لگدزدن به کارگر ایرانی این است که جنس ساخته‌شده این کارگر را مورد استفاده قرار ندهد؛ ولی مشابه خارجی آن را استفاده کند؛ گاهی هم به قیمت‌های گران‌تر!^۱

۱. farsi.khamenei.ir، بیانات در دیدار جمعی از کارگران سراسر کشور،

سزاوار است مسئولان و مدیران ارگان‌های دولتی برای حمایت از تولیدات داخلی، پوشاک ایرانی را به عنوان عیدی یا پاداش به کارکنان خود بدهند که با این کار هم به صنعت کشور کمک می‌کنند و هم به کارکنان خود هدیه‌ای ارزشمند داده‌اند.

۵. استفاده مسئولان از لباس ایرانی

یکی از بهترین راه‌ها برای حمایت از تولید پوشاک داخلی، پوشیدن لباس‌های ایرانی توسط مسئولان و سران مملکتی است که متأسفانه تا به حال محقق نشده است. مقام معظم رهبری فرمودند:

ما درجایی رئیس جمهوری را دیدیم که لباس ملی‌اش عبارت بود از دامن! مرد بزرگ، دامن پوشیده بود! پاهای او هم لخت بود! يك دامن تقریباً تا حدود زانو و هیچ احساس حقارت هم نمی‌کرد. با افتخار تمام در آن جلسه شرکت می‌کرد؛ می‌آمد و می‌رفت و می‌نشست. این لباس ملی اوست؛ ایرادی هم ندارد. عرب‌ها با تفاخر، لباس ملی خودشان را می‌پوشند- پیراهن بلند و چفیه و عقال- و ممکن است به نظر من و شما هیچ منطقی هم نداشته باشد؛ اما لباسِ آن‌هاست و آن را دوست دارند.^۱

۱. همان، لباس ملی، ۱۳۸۳/۴/۱۷.

چه نیکوست که همه مردم، مخصوصاً بزرگان و مسئولان، از لباس‌های ایرانی در داخل کشور و خارج از کشور استفاده کنند تا هم به تولید و صنعت پوشاک کمک کرده باشند و هم فرهنگ غنی اسلامی - ایرانی را به سراسر جهان معرفی کنند.

۶. جلوگیری از واردات غیرضروری

سزاوار است دولت با جلوگیری از واردات بی‌رویه کالای خارجی، به تولید داخل کمک کند؛ زیرا واردات غیرضروری پوشاک فقط به ضرر تولید داخلی و به نفع افراد سودجو تمام می‌شود.

مقام معظم رهبری درباره واردات فرمودند:

من بارها با مسئولان در زمینه واردات صحبت کرده‌ام. البته هیچ‌کس با واردات مخالف نیست؛ تنظیم و کنترل واردات لازم است. حتماً بایستی در مسئله واردات ملاحظه تولید داخلی بشود. البته گفته می‌شود که واردات به رقابت‌پذیری تولید داخلی کمک می‌کند؛ اگر واردات نباشد، تولیدکننده داخلی به کیفیت یا به قیمت تمام‌شده اهمیت نمی‌دهد؛ واردات، او را به این کار وادار می‌کند. به نظر من این منطق خیلی قوی‌ای نیست.^۱

۱. farsni.khamenei.ir، بیانات در دیدار فعالان بخش‌های اقتصادی کشور،

ایشان در کلامی دیگر فرمودند:

یکی از مشکلات (ما این است که به) واردات عادت کرده‌ایم (آن هم واردات بدون اولویت)، عادت است که متأسفانه دچار آن هستیم و این عادت را هم نتوانستیم کنار بگذاریم (چون) نگاهمان به تولید خارجی است.^۱

گاهی واردات کالاهای خارجی در ممالک اسلامی باعث تقویت نیروی دشمنان و تضعیف نیروی مسلمین می‌شود. البته ممکن است این اثر در درازمدت خودش را نشان دهد؛ ولی باید توجه داشت که خرید کالای داخلی باعث تقویت مسلمین و تضعیف دشمنان دین و انقلاب می‌شود.

• مسائل فقهی

سؤال: آیا وارد کردن پوشاک و لباس‌های خارجی اشکال دارد؟

جواب: اگر مخالف قانون باشد،^۲ یا پوشیدن آن‌ها با عفت و اخلاق اسلامی منافات داشته باشد یا مروج فرهنگ

۱. ۱۳۹۰/۵/۲۶

۱. www.leader.ir

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۱۲/۵؛ استفتای ایمیلی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۷۵۹۶)، ۱۳۹۴/۱۲/۱۸.

غربی است^۱ واردات آن‌ها جایز نیست^۲ و در این مورد باید به مسئولان مربوطه مراجعه می‌شود تا از آن جلوگیری کنند.^۳

سؤال: آیا واردات کالاهای خارجی که موجب رکود و تعطیلی تولیدی‌های داخلی شود، اشکال دارد؟

جواب: اگر موجب ضرر و زیان بر اقتصاد کشور اسلامی گردد (مثل اینکه سبب تعطیل یا رکود کارخانه‌ها و صنایع و بیکاری افراد شود) و یا باعث تقویت دشمنان اسلام می‌شود^۴ باید ورود آن ممنوع گردد و نیز بازرگانانی که از این پیامد اطلاع دارند، شخصاً موظف‌اند که این کالاها را وارد نکنند.^۵ باید صنعت و کار در کشور، ترویج و تشویق شود و حتی اگر کالای خارجی را ارزان عرضه می‌دارند (برای اینکه تولید آن در کشور گران‌تر تمام می‌شود) باید منافع اصلی و درازمدت را در نظر بگیرند. بعضی از کالاها هم که در داخل

۱. أجوبة الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۶، س ۱۳۷۳.

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۱۲/۵.

۳. أجوبة الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۶، س ۱۳۷۳.

۴. آیت الله خامنه ای: www.leader.ir.

۵. آیت الله صافی گلپایگانی: www.saaafi.org و استفتای پیامکی از دفتر

آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۱۰/۱۳.

آیت الله نوری همدانی: در این موارد باید به مقتضای نظرولی امر مسلمین

عمل شود (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۱۰/۱۳).

آیت الله شبیری زنجانی: فی نفسه جایز است (استفتای پیامکی از دفتر، کد

استفتا: ۲۵۵۵۸، ۱۳۹۴/۱۰/۱۳).

تولید نمی‌شوند؛ ولی چون ضرورتی برای ورود آن به کشور نیست و به نفع بیگانه می‌باشد، باید ممنوع شود تا تولید و تجارت و کسب و کار در کشور رواج پیدا کند و مردم با اطمینان خاطر و امنیت کامل به اقتصاد مملکت اسلامی رونق بیشتری دهند.^۱

مسئله: خرید و فروش هرگونه کالای وارداتی از دولت غاصب اسرائیل حرام است و همچنین خرید و فروش هرگونه کالایی از شرکت‌های صهیونیستی و یا شرکت‌هایی که از سود حاصله به دولت غاصب اسرائیل کمک می‌کنند، حرام است.^۲

توصیه‌هایی به مسئولان

- تا زمانی که به کالای خارجی به صورت ضروری نیاز نیست، از واردات آن خودداری شود؛
- کالاهای داخلی تبلیغ شود تا مردم به خرید آن‌ها اشتیاق بیشتری پیدا کنند؛
- اگر مسئولان کشور به خرید کالاهای داخلی اقدام کنند، مردم نیز از آن‌ها یاد می‌گیرند و از کالاهای خارجی کمتر استفاده می‌کنند؛

۱. آیت الله صافی گلپایگانی: www.saafi.org.

۲. آیت الله خامنه‌ای: www.leader.ir.

- اگر کیفیت تولیدات و کالاهای داخلی بهتر شود، یقیناً مردم به سمت خرید کالاهای خارجی نمی‌روند؛

۷. جلوگیری از قاچاق پوشاک

مسئولان محترم در امر مبارزه با قاچاق سعی خود را انجام می‌دهند؛ اما متأسفانه هنوز این غده سرطانی مهار نشده است و طبعاً کندن این ریشه خطرناک به کمک همه جانبه دولت و ملت نیازمند است. قاچاق کالا به تولید داخلی ضرر می‌زند و موجب فروخته نشدن کالاهای داخلی می‌شود و به مرور زمان به تعطیلی تولیدی‌های داخلی منجر می‌گردد.

بر اساس آمار رسمی کشور، سالانه حدود دو نیم میلیارد دلار واردات رسمی و غیررسمی پوشاک به کشور صورت می‌گیرد که عمده این واردات به قاچاق اختصاص دارد. کارشناسان بر این باورند که اگر واردات از مبادی رسمی با حداقل عوارض و تعرفه انجام شود واردات به سمت روش‌های رسمی و قانونی سوق می‌یابد، اما اگر مقررات سخت‌گیرانه‌ای وجود داشته باشد، قاچاق افزایش خواهد یافت.^۱

۱. www.jahannews.com، مقاله «آب کردن برندهای خارجی در بازار با تخفیف‌های باورنکردنی»، ۱۳۹۴/۶/۲۸.

مقام معظم رهبری فرمودند:

یکی دیگر از ارکان (تقویت تولید داخلی)، دستگاه مبارزه‌ی با قاچاق است. این همه مسئله مبارزه با قاچاق را تأکید کردیم؛ دولت‌های مختلف از سال‌ها پیش همین‌طور مرتب آمده‌اند رفته‌اند؛ این کاریک کاری است که باید تحقق پیدا کند و این هم ممکن است. نگویند نمی‌شود؛ کاملاً [محقق] می‌شود. جلو قاچاق را به‌طور قاطع بگیرند. بنده یک وقتی گفتم فقط سرمرز دنبال قاچاق نروید. امروز میلیاردها دلار در داخل کشور صرف جنس قاچاق می‌شود. قاچاق را از لب مرز و از پیش از مرز تا داخل مغازه دنبال کنید. این، یک کار بسیار مهم است. کسانی که این کار را بکنند، هم مجاهدت می‌کنند، هم عبادت می‌کنند؛ این هم حسنه است.^۱

• سوالات فقهی

مسئله: قاچاق هر کالایی مانند پارچه و لباس [چون مخالف قوانین کشور است] حرام می‌باشد^۲ و باید از آن

۱. farsi.khamenei.ir، بیانات در دیدار جمعی از کارگران سراسر کشور، ۱۳۹۴/۲/۹.

۲. آیت الله سیستانی: www.sistani.org؛ استفتائات امام خمینی، ج ۲، ص ۴۵، س ۱۲۶؛ استفتائات جدید آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۲۴۴، س ۱۰۸۹؛ جامع المسائل آیت الله فاضل، ج ۱، ص ۲۶۸، س ۱۰۷۹؛ أجوبة

به شدت پرهیز کرد؛ مخصوصاً هنگامی که موجب ضرر و زیان جامعه می شود و به اقتصاد کشور اسلامی لطمه وارد می کند و کمک کردن به قاچاقچیان در امر قاچاق جایز نیست.^۱

سؤال: درآمد حاصل از قاچاق حلال است؟

جواب: درآمد حرام است.^۲

سؤال: گاهی قاچاقچیان برای وارد کردن کالا به برخی از مسئولان و مرزبانان رشوه می دهند، آیا این کار اشکال دارد؟
جواب: گرفتن رشوه در این زمینه گناه مضاعف دارد و برهمگان لازم است امر به معروف و نهی از منکر را فراموش نکنند.^۳

الاستفتائات آیت الله خامنه ای، ص ۴۸۵، س ۱۹۸۲؛ جامع الأحکام آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۲۳، س ۱۵۷۵؛ استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۳، ص ۶۲۰، س ۱۷۷۹.

آیت الله بهجت: «چون قاچاق موجب قرار گرفتن در معرض خطر و ضرر است، خرید و فروش آن تکلیفاً جایز نیست، اگر چه وضعاً صحیح است» (استفتائات، ج ۳، ص ۲۱۹، س ۴۰۷۸).

۱. استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۳، ص ۶۲۰، س ۱۷۷۹.

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۱۲/۹.

آیت الله مکارم: بنابر احتیاط واجب اشکال دارد (www.makarem.ir).

۳. استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۳، ص ۶۲۰، س ۱۷۷۹.

۸. کمک به صادرات

از بازوهای کمک‌کننده به تولید داخلی، صادر کردن پوشاک به کشورهای همسایه است. چه مناسب است که دولت زمینه این امر مهم را فراهم و با کشورهای دیگر رایزنی کند تا آن‌ها با نهادها و تولیدی‌های کشورمان قرارداد همکاری ببندند؛ به طوری که تولیدکنندگان داخلی بتوانند در کشورهای دیگر نمایشگاه‌هایی برپا کرده، محصولات خود را در آن به فروش برسانند و فرهنگ غنی اسلامی ایرانی کشورمان را به جهانیان معرفی کنند.

به گفته رئیس اتحادیه پوشاک کشور،^۱ پوشاک اسلامی ایرانی در بازارهای کشورهای عرب دارای جایگاه خوبی است و از این فرصت می‌توان استفاده و پوشاک ایرانی را به کشورهای دیگر نیز صادر کرد.^۲

۹. برگزاری نمایشگاه‌های تولیدات داخلی

برپا کردن نمایشگاه توزیع و عرضه پوشاک و لباس ایرانی، از بهترین راه‌های تبلیغ و ترویج پوشاک حساب می‌شود و این کار موجب می‌شود تولیدکنندگان داخلی به فکر ارتقای کیفیت محصولات خویش باشند تا بتوانند محصولات

۱: ابوالقاسم شیرازی.

۲: اتحادیه تولید و صادرات نساجی و پوشاک ایران: www.itema.ir.

خود را در نمایشگاه به خوبی نشان دهند و مشتریان خود را پیدا کنند. پس سزاوار است دولت در فصول مختلف این نمایشگاه‌ها را در استان‌ها و شهرهای مختلف برگزار کند تا هم سبب آشنایی مردم با فرهنگ شهرهای مختلف شود و هم مسئولان از نزدیک با مشکلات مردم آن دیار آشنا شده، درصدد برطرف کردن این مشکلات برآیند.

۱۰. برگزار نکردن نمایشگاه تولیدات خارجی

یکی از کارهایی که ممکن است به تولید لباس داخلی ضرر بزند، برگزاری نمایشگاه‌های لباس و پوشاک کشورهای خارجی است که موجب می‌شود مردم به سمت خرید این‌گونه از لباس‌ها بروند که این‌کار، علاوه بر رکود تولید داخلی می‌تواند به مرور زمان فرهنگ پوشش کشورمان را تهدید کند و نوع لباس و پوشش مردم کشورمان را تغییر دهد. پس سزاوار است دولت تا جایی که ممکن است از برگزاری این‌گونه نمایشگاه‌های تولید پوشاک خارجی خودداری کند و بیشتر به فکر محصولات کشورمان باشد.

برخی از اعضای اتحادیه پوشاک^۱ می‌گویند: «وقتی پوشاک داخلی از ابعاد مختلف توان رقابت با پوشاک خارجی را ندارد، نباید اجازه ورود به پوشاک خارجی داده

۱. مونا طاهری.

شود»^۱ و حتی برای مقابله با این نمایشگاه‌ها از حضور در آن‌ها خودداری کردند.^۲

برخی دیگر معتقدند برگزاری نمایشگاه‌های لباس خارجی در بعضی از اوقات (مانند ایام عید نوروز و اول مهر) ضرر بیشتری به تولید داخلی می‌زند.^۳

• استفتا

سؤال: به گفته کارشناسان اقتصادی و فعالان صنف پوشاک، برگزاری نمایشگاه‌های لباس خارجی سبب تعطیلی کارگاه‌های تولید لباس و رکود اقتصادی می‌شود؛ آیا برگزاری چنین نمایشگاه‌هایی جایز است؟
 جواب: اشکال ندارد،^۴ مگر اینکه مخالف قانون باشد،^۵ یا به تولید داخلی ضرر بزند که در این صورت برگزاری چنین نمایشگاه‌هایی جایز نیست.^۶

۱. www.hamshahrionline.ir، مقاله «هزینه نابسامانی بازار پوشاک بردوش مصرف‌کنندگان»، علی ابراهیمی.

۲. همان.

۳. همان.

۴. استفتای پیامکی از دفترآیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۹/۲۲.

۵. استفتای پیامکی از دفترآیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۴۶۷۱)، ۱۳۹۴/۹/۱۸.

۶. استفتای پیامکی از دفترآیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۹/۲۲.

ب) بالا بردن کیفیت و ارزان کردن قیمت پوشاک داخلی
 از مهم‌ترین اقداماتی که به تولید داخلی کمک می‌کند، این است که مسئولین و تولیدکنندگان، محصولات خود را با کیفیت بالا و ارزان قیمت به مشتریان تحویل دهند. برخی از مردم بر این باورند که لباس‌های نامناسب و خارجی با کیفیت بالا و قیمت ارزان‌تری به فروش می‌رسد. مثلاً یک چادر خوب و مناسب که پوشش کاملی برای زنان متدین و باحجاب حساب می‌شود، با قیمت بالایی به فروش می‌رسد اما یک مانتو بدحجاب با قیمت کمتری فروخته می‌شود. پس اگر برخی از مردم به سراغ پوشاک و لباس‌های بی‌حجاب و خارجی می‌روند، زمینه آن را خود مسئولین و تولیدکنندگان فراهم کرده‌اند.

ج) خرید پوشاک و محصولات داخلی

بهترین سخنی که می‌تواند اهمیت خرید پوشاک داخلی را بیان کند، سخنان مقام معظم رهبری است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

متأسفانه در کشور ما فرهنگ کاملاً منحرفی از گذشته پایه‌گذاری شده، که هنوز آثارش از بین نرفته [است] با این همه تبلیغاتی که ما از اول انقلاب تا امروز داشتیم؛ و آن، نگاه نیازمندان به سمت غرب، بزرگ

دیدن غرب و کوچک دیدن خود در مقابل اوست؛ که متأسفانه ریشه‌کن نشده وجود دارد. این به دلیل نبود خودباوری است. اینکه شما ملاحظه می‌کنید فلان مارک جنس خارجی پول بیشتری طلب می‌کند؛ اما طرفدار بیشتری هم در بین یک طبقه‌ای دارد (درحالی‌که جنس مشابه داخلی گاهی کیفیتش بهتر از آن است) به دلیل همین نگاه است؛ این یک بیماری است؛ این یک آفت است.^۱

ایشان نیز فرمودند:

مردم در همه سطوح، [باید] تولید ملی را ترویج کنند. عزیزان من! وقتی شما به جای جنس خارجی یک جنس داخلی را خرید می‌کنید، به همین اندازه کار و اشتغال ایجاد کرده‌اید. هم کارگر ایرانی را وادار کرده‌اید به اینکه ابتکار خودش را میدان بیاورد. وقتی شما جنس داخلی مصرف می‌کنید، ثروت ملی را افزایش داده‌اید. نمی‌گوییم خرید جنس خارجی حرام است؛ اما عرض می‌کنیم خرید جنس داخلی برای مقاوم‌سازی اقتصاد یک ضرورت است و بر روی همه چیز این کشور تأثیر می‌گذارد. باید به این توجه کرد؛ این نقش همه مردم است. البته

۱. farsi.khamenei.ir، بیانات در دیدار معلمان و اساتید دانشگاه‌های

خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۰.

در این جا هم مثل خیلی جاهای دیگر، مسئولیت مسئولان و مدیران کشور از دیگران بیشتراست؛ بسیاری از زیاده‌روی‌ها و ریخت‌وپاش‌ها در رفتار مردم، به دلیل نگاه کردن به رفتار آن کسانی است که آن‌ها را بزرگ‌ترها می‌دانند؛ اگر اسراف در بین سطوح بالا نباشد، در بین مردم هم اسراف کم خواهد شد. بنابراین، ترجیح تولید داخلی یکی از کارها است.^۱

ایشان در جای دیگر فرمودند:

مردم محصولات داخلی را مصرف کنند؛ دنبال این نشانه‌ها نروند. حالا مُد شده است بگویند «پَرند» است؛ پَرند چیست! بروید سراغ مصرف تولیدات داخلی. ملت ایران کالاهایی که مشابه داخلی دارد، با تعصّب تمام، خارجی آن را مصرف نکنند. این را فقط برای متدینین و افرادی که برای حرف ما حجّیت شرعی قائل‌اند، نمی‌گوییم؛ بلکه برای هرکسی می‌گوییم که به ایران و آینده کشور علاقه‌مند است؛ به فکر بچه‌های خودش است که بنا است فردا در این کشور زندگی کنند. [وقتی] شما مصنوعات خارجی را مصرف می‌کنید، در واقع به اینکه حجم آن بنگاه خارجی، آن کارگر خارجی، آن سرمایه‌دار خارجی، مدام بیشتر بشود و تولید داخلی ضربه بخورد،

۱. همان، بیانات در حرم مطهر رضوی، ۱/۱/۱۳۹۳.

شکست بخورد؛ کمک می‌کنید.^۱

د) حمایت علما و فقها از تولید داخلی

در ایران همیشه مردم به پیروی از مرجعیت و رهبری بزرگان شیعه با دشمنان مبارزه کرده و دشمنان را از کشور خارج کرده‌اند. در تحریم تنباکو توسط آیت‌الله میرزای شیرازی، مردم مؤمن از ایشان حمایت کرده و دشمنان را از تسلط بر این کشور ناامید کردند.

یکی از نتایج مهم جنبش تنباکو، تقویت این فکر بود که جهت رفع وابستگی به بیگانگان، لازم است وسایل مورد نیاز جامعه ایران، در داخل کشور تولید شود. در همین راستا شرکت‌های اقتصادی و تولیدی پا به عرصه گذاردند. یکی از بزرگ‌ترین آن‌ها شرکت اسلامی در اصفهان، بود. این شرکت با هدف تأمین منسوجات مورد نیاز مردم مسلمان ایران، با تلاش و حمایت علمای اصفهان به‌ویژه حاج آقا نورالله و آقا نجفی اصفهانی، در سال ۱۳۱۶ هجری، تأسیس شد و به تدریج شعبه‌هایی در برخی شهرهای دیگر و حتی خارج از کشور مانند (لندن، کلکته، بمبئی، مصر، استامبول، بغداد و مسکو) ایجاد شد. در آن دوران،

۱. همان، بیانات در دیدار مردم آذربایجان، ۲۹/۱۱/۱۳۹۳.

اساس تجارت ایران، بردلالی اجناس فرنگی قرار داشت. به گفته حاج آقا نورالله: بازرگانان ایرانی، به عمل‌های خارجی تبدیل شده بودند؛ و بدین ترتیب، شکوه و جلال اروپایی‌ها، از طریق کالاهایشان در ایران جلوه‌گری می‌کرد.^۱ روزنامه حبل‌المتین از دامنه نفوذ شرکت اسلامیة در مدارس [داخلی] این‌گونه خبر می‌دهد: لباسی که مدرسه به شاگردان می‌دهد عبارت است از سالی دو لباده زمستانی و تابستانی و عمامه و یک کلاه و زیر عمامه و دو جفت پافزار و تمام اجناس باید ساخت داخل ایران باشد. لباده‌هایی که به شاگردان داده می‌شود، همه از شرکت اسلامیة هستند. این لباس را شاگردانی دوخته‌اند که در مدرسه، خیاطی آموخته‌اند و عمامه هم دوخت اصفهان است. اگر مدرسه بیشتر توانایی پیدا کند، پیراهن و شلوار هم برای شاگردان دوخته می‌شود.^۲

علماء و مراجع شیعه نیز از این اقدام وطن‌دوستان اصفهانی، حمایت کردند. برخی از مراجع تقلید، مانند آیت‌الله محمدکاظم خراسانی معروف به آخوند خراسانی، آیت‌الله سید محمدکاظم یزدی؛ آیت‌الله ملاء عبدالله

۱. www.farsnews.com، مقاله «حاج آقا نورالله؛ مبتکر اقتصاد مقاومتی»،

۱۳۹۳/۱/۴.

۲. همان.

مازندرانی؛ آیت الله فتح الله شریعت اصفهانی، معروف به شریعت مدار؛ آیت الله حسین نجل حاجی میرزا خلیل؛ آیت الله محمد حسین نوری، معروف به محدث نوری، از شهر نجف، مبنی بر حمایت از شرکت اسلامیة پیام‌هایی صادر و همگان را به حمایت از این حرکت ملی دعوت کردند. در رأس این حرکت در اصفهان نیز، آیت الله محمد تقی نجفی، معروف به آقا نجفی اصفهانی حضور داشت. این اتحاد عمل به واسطه رهبری ایشان شکل گرفت.^۱

ه) تحریم لباس‌های نامناسب خارجی

امیرکبیر در نظر داشت با استفاده از صنایع کشور دست استعمارگران را کوتاه کند. امیرکبیر معتقد بود ملت از نظر اقتصادی باید به وظیفه وجدانی خود عمل و عموماً از البسه وطنی استفاده کنند. وی برای توسعه و تکمیل صنایع دستی تلاش فراوانی کرده بود. قبل از امیرکبیر، لباس سربازها را از ماهوت انگلیسی تهیه می‌کردند، ولی او برای رشد و توسعه صنایع داخلی، فرمان تهیه لباس نظامیان از شال چوخای پشمین مازندرانی را صادر کرد. او تأکید کرده بود شال‌های دستی کرمانی خوب بافته شود و با شال‌های کشمیری رقابت کند. در این زمان پارچه‌های وطنی رواج

۱. همان.

بسیار یافت و به تشویق دولت، تولید آن افزایش پیدا کرد. پس از آن سفارش شد سالی پنجاه هزار دست لباس سربازی از قماش وطنی آماده سازند.^۱

چقدر زیبا است مسئولان کشور از عملکرد انقلابی حاج آقا نورالله، آیت الله آقا نجفی و امیرکبیرالگوگیری کرده و از خرید واردات لباس های خارجی تا جایی که ممکن است جلوگیری کنند و کیفیت لباس های داخلی را بالا ببرند و مردم را به خرید و استفاده از آنها تشویق کنند.

و) تبلیغ و ترویج صداوسیما

صداوسیما از مهم ترین ابزار است که می تواند با تبلیغات و ساخت و پخش برنامه های مفید، به تولید پوشاک داخلی کمک و آن را در راه پیشرفت یاری کند.

بازیگران و مجریان تلویزیون می توانند با پوشیدن لباس های مناسب ایرانی در تبلیغ و ترویج فرهنگ استفاده از پوشاک داخلی سهم بسزایی ایفا کرده، مردم را با عمل خویش به سمت استفاده از تولیدات داخلی تشویق کنند. با وجود پتانسیل و نیروی قوی ای که در رسانه تلویزیون و سینما برای ترویج لباس های مناسب اسلامی ایرانی

۱. www.dowran.ir، ماهنامه دوران، مقاله «سندی درباره استفاده از

لباس های ایرانی»، اکرم جانی، ش ۴۶، شهریور ۱۳۸۸.

وجود دارد؛ متأسفانه برخی از بازیگران زن و مرد با پوشیدن لباس های نامناسب، سبک زندگی و پوشش غربی را تبلیغ می کنند؛ مثلاً از لباس های تنگ، بدن نما و نازک استفاده می کنند یا مانتوهایی را می پوشند که دارای رنگ و طرح محرک و زننده هستند، یا از لباس ها و مانتوهای آستین کوتاه به همراه ساق دست استفاده می کنند؛ درحالی که حجم دست آن ها کاملاً معلوم و تحریک کننده است.

• استفتا

سؤال: برخی از بازیگران سینما و مجریان تلویزیون، لباس هایی را می پوشند که موجب ترویج یک نوع خاص از لباس یا مدگرایی در جامعه می شود؛ آیا این کار جایز است؟
جواب: اگر پوشیدن این لباس ها ترویج پوشش های غربی و مدگرایی شود، جایز نیست.^۱

۱. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله مکارم؛ آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۱۰/۱ و آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۴/۱۰/۶.

آیت الله صافی گلپایگانی: به طور کلی تشبه به کفار جایز نیست (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۱۰/۳).

آیت الله شبیری زنجانی: «باید از پوشیدن لباس هایی که موجب تحریک شهوت می شود، یا بعضی از قسمت های بدن را که پوشاندن آنها واجب است نمی پوشاند؛ اجتناب شود و شایسته است از پوشیدن لباس هایی که فرهنگ غربی را تبلیغ می کند و منافی با آموزه های دینی است، پرهیز شود (استفتای پیامکی از دفتر؛ کد استفتا: ۲۵۱۸۲؛ ۱۳۹۴/۱۰/۳).

قوانین مربوط به صداوسیما

قانون کشورمان در جهت تبلیغ پوشاک ایرانی و حمایت از آن، برای صدا و سیما وظایفی قائل است که باید اجرا شوند. به اهم آن‌ها اشاره می‌شود:

- ترویج الگوهای مناسب پوشش، منطبق با ارزش‌های فرهنگی، اسلامی و ملی در فیلم‌ها، سریال‌ها، مستندها، نماهنگ‌ها، پویانمایی‌ها، گزارش‌ها و گفت‌وگوها.^۱
- تهیه و پخش برنامه‌های تلویزیونی در جهت معرفی و ترویج نمادها و الگوهای پارچه و لباس ایرانی و بومی مناطق مختلف کشور و نیز مدل‌های لباس ایرانیان در ادوار مختلف تاریخی.^۲
- انعکاس جشنواره‌ها و نمایشگاه‌های مد و لباس اسلامی و ملی و معرفی طرح‌های ارائه‌شده و طراحان موفق در برنامه‌های سیما.^۳
- پرهیز از ترویج الگوهای غربی پوشش در پخش برنامه‌های سیما.^۴

۱. www.rc.majlis.ir، آیین‌نامه اجرایی قانون ساماندهی مد و لباس، ماده

۱، ۵، ۷، مصوب ۱۳۸۷/۴/۹.

۲. همان، ۲، ۵.

۳. همان، ۳، ۵.

۴. همان، ۴، ۵.

- اطلاع‌رسانی درباره جریان‌های منحرف و مهاجم مد و الگوهای غربی پوشش در قالب برنامه‌های جذاب تلویزیونی همراه با ارائه الگوهای بدیل و برتر اسلامی ایرانی.^۱
- توجه ویژه به ساخت برنامه‌های پویانمایی برای کودکان، به منظور جلب توجه آن‌ها به لباس‌های اسلامی ایرانی با استفاده از نمادهای محبوب عروسکی.^۲
- ترویج و تبلیغ الگوهای لباس منطبق با فرهنگ ایرانی اسلامی (مطابق با شاخص‌های تعیین شده در کارگروه) به وسیله مجریان تلویزیون.^۳

لباس ملی از نظر رهبری

مقام معظم رهبری فرمودند:

بنده زمان ریاست جمهوری در شورای عالی انقلاب فرهنگی، قضیه طرح لباس ملی را مطرح کردم و گفتم بیایید يك لباس ملی درست کنیم؛ بالاخره لباس ملی ما این کت و شلوار نیست. البته من با کت و شلوار مخالف نیستم؛ خود من هم گاهی اوقات در ارتفاعات یا جاهای دیگر ممکن است کاپشن هم

۱. همان، ۵، ۵.

۲. همان، ۶، ۵.

۳. همان، ۸، ۵.

پوشم؛ ایرادی هم ندارد؛ اما بالاخره این لباس ملی ما نیست.

عرب‌ها، هندی‌ها، اندونزیایی‌ها، آفریقایی‌ها و کشورهای گوناگون شرقی لباس‌های ملی خودشان را دارند و در مجامع جهانی، هرکس لباس ملی خود را دارد؛ افتخار هم می‌کنند. من و شما که ایرانی هستیم، لباسمان چیست؟ شما نمی‌دانید لباس ما چیست. البته من نمی‌گویم طرح این لباس حتماً باید برگردد به لباس پانصد سال قبل؛ ابداً. من می‌گویم بنشینید؛ برای خودتان یک لباس طراحی کنید. من می‌خواهم بگویم اگر شما موی سرتان را می‌خواهید آرایش کنید، اگر می‌خواهید لباس بپوشید، اگر می‌خواهید سبک راه رفتن را تغییر دهید، بکنید؛ اما خودتان انجام دهید؛ از دیگران یاد نگیرید.

در کشورهای غربی و بیشتر از همه در آمریکا، حدود سه چهار دهه پیش یک مشت جوان بر اثر واخوردگی از شرایط اجتماعی، دچار حرکت‌هایی شدند که البته تا امروز هم ادامه دارد. در زمان ما مظهر این افراد، بیتل‌ها بودند که با آرایش عجیب و غریب و با نوعی موسیقی شبیه موسیقی پاپ - که الآن در دنیا معمول است - ظاهر می‌شدند. بنده بعد از انقلاب به الجزایر رفتم و در خیابان دیدم پسر جوانی نصف موی سرش

را تراشیده و نصف دیگر را باقی گذاشته است. هر چه نگاه کردم، دیدم این آرایش، هیچ زیبایی ندارد. مشخص بود او از کسانی تقلید کرده است. در الجزایر، فشار صنعتی و فشار ابزار تولید و تکنیک بر زندگی مردم اصلاً آن قدر نیست که يك جوان، احساساتی را پیدا کند که در امریکا یا انگلیس یا در جای دیگر پیدا می‌کرد؛ اما چون دیده بود آن‌ها انجام داده‌اند، او هم انجام می‌داد. بنده با این چیزها مخالفم و دوست ندارم جوان ما این طوری حرکت کند و دختر و پسر ما دائم چشمشان به آن‌ها باشد.^۱

قانون ساماندهی مد و لباس

برای آگاهی بیشتر افرادی که بالباس و پوشاک در ارتباط هستند و نیز مزید اطلاع خوانندگان محترم، قوانین مربوط به لباس وظایف ارگان‌ها و نهادهای مربوط را ذکر می‌کنیم تا با اطلاع بیشتر در این عرصه فعالیت داشته باشند.

وظایف وزارت ارشاد و بازرگانی

- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است با همکاری وزارت بازرگانی، جهت تبادل فرهنگی

۱. www.farsi.khamenei.ir، بیانات، موضوعی، لباس ملی، ۱۷/۴/۱۳۸۳،

با کمی تغییرات.

- ملل مسلمان، موزه، نمایشگاه و جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی با محوریت معرفی نمادها و الگوهای پارچه و لباس ایرانی - اسلامی برگزار نماید.^۱
- طرح‌ها و الگوهای تولیدشده پارچه و لباس مبتنی بر نمادهای ایرانی - اسلامی مشمول حمایت قانونی حقوق مؤلفان و مصنفان و کانون ثبت اختراعات و مالکیت صنعتی خواهد بود.^۲
 - وزارت بازرگانی مکلف است برای دسترسی عمومی و حمایت از تولید و فروش پارچه‌ها و پوشاک منطبق با الگوهای ایرانی - اسلامی، نمایشگاه‌های عرضه فصلی مد لباس و پوشاک برگزار نماید.^۳
 - کلیه دستگاه‌های دولتی مکلف‌اند از بودجه سنواتی ردیف‌های خدماتی رفاهی خود، جهت تشویق تقاضای پارچه و لباس منطبق با الگوهای ایرانی - اسلامی تسهیلات خرید پارچه و لباس‌های مذکور را در اختیار کارکنان خود قرار دهند.^۴

۱. www.rc.majlis.ir، قانون ساماندهی مد و لباس، ماده ۳، مصوب

۱۳۸۵/۱۰/۲۰.

۲. همان، ماده ۴.

۳. همان، ماده ۵.

۴. همان.

• اعمال تمهیدات لازم در جهت ترویج و تبلیغ نمادها و الگوهای پارچه و لباس ایرانی اسلامی و بومی مناطق مختلف کشور و نمادها و الگوهای مصوب کارگروه در سینما، تئاتر، مطبوعات، کتاب، موسیقی، هنرهای نمایشی و دیگر فعالیت‌های فرهنگی^۱.

وظایف آموزش و پرورش

• آشنا نمودن دانش‌آموزان با شیوه‌ها و مظاهر تهاجم فرهنگی غرب، به ویژه در زمینه اشاعه و القای الگوهای رفتاری و ترویج مدگرایی کاذب در پوشش و آرایش^۲.

• معرفی نمادها و الگوهای فرهنگ ایرانی اسلامی، در زمینه پوشش، لباس و سایر ارائه‌های مکمل از طریق تصاویر کتب درسی^۳.

• فراهم کردن زمینه طراحی‌های متنوع برای لباس دانش‌آموزان، معلمان و کارکنان مدارس با توجه به اقتضائات جنسیتی، سنی و منطقه‌ای، از طرق مختلف، از جمله برگزاری جشنواره سالیانه لباس

۱. www.rc.majlis.ir، آیین نامه اجرایی قانون ساماندهی مد و لباس، ماده

۷، الف، ۶، مصوب ۱۳۸۷/۴/۹.

۲. همان، ب، ۲.

۳. همان، ب، ۳.

مدارس و حمایت از طرح‌های برگزیده برخوردار از شاخصه‌های زیبایی و حجاب که بتواند پاسخ مناسبی برای نیازهای روحی و روانی آن‌ها باشد.^۱

• سفارش لباس فرم، مخصوص دانش‌آموزان ممتاز، برگزیدگان المپیادها و شرکت‌کنندگان در جشنواره‌های علمی و فرهنگی به طراحان برجسته لباس اسلامی و تولیدکنندگان و براساس الگوها و نمادهای ایرانی اسلامی و برخوردار از پارچه و دوخت باکیفیت بالا و اعطای این لباس‌ها به این دانش‌آموزان در قالب جوایز فرهنگی برای استفاده در مراسم و مناسبت‌ها.^۲

وظایف بازرگانی

• حمایت عملی از طراحان و تولیدکنندگان پوشاک اسلامی که محصولات آن‌ها، ضمن انطباق با موازین شرعی پوشش از کیفیت، زیبایی، جذابیت و تنوع برخوردار باشد.^۳

• شناسایی تولیدکنندگان و فروشندگان موفق در زمینه تولید و عرضه لباس‌های مناسب اسلامی و اعطای

۱. همان، ب، ۴.

۲. همان، ب، ۵.

۳. همان، ج، ۲.

تسهیلات به آن‌ها و رفع مشکلات ایشان و تسهیل شرایط صادرات برای محصولات آن‌ها.^۱

• حمایت از طراحان موفق لباس‌های اسلامی در امور صنفی جهت رساندن مدل‌های طراحی شده به تولید انبوه.^۲

• نظارت مستمر و مؤثر و اعمال کنترل‌های لازم بر صنوف تولیدکننده و عرضه‌کننده لباس.^۳

• توسعه «طرح جلوه‌های حجاب» با تنوع بخشی به مدل‌های اسلامی و جامعیت محصولات عرضه شده برای پوشش کامل بانوی مسلمان ایرانی (از قبیل روسری بلند و جوراب مناسب).^۴

وزارت صنایع و معادن

• فراهم کردن امکان ارتباط مؤثر طراحان پارچه و لباس‌های اسلامی با کارخانجات نساجی و تولیدکنندگان لباس.^۵

• حمایت از کارخانجات و تولیدکنندگان لباس‌های

۱. همان، ج، ۴.

۲. همان، ج، ۵.

۳. همان، ج، ۶.

۴. همان، ج، ۹.

۵. همان، ۱، ۵.

منطبق با الگوهای ایرانی - اسلامی به خصوص چادر
با کیفیت.^۱

- حمایت از متقاضیان تأسیس واحدهای تولید
صنعتی لباس و پارچه، به ویژه پارچه چادری.^۲

۱. همان، د، ۲.

۲. همان، د، ۳.

فصل چهارم:

فروش لباس مردانه

بیشتر مسائلی که درباره فروش لباس زنانه ذکر شد، در فروش لباس مردانه هم مطرح می‌شود و فروشندگان محترم باید با توجه به نکاتی که در آن جا گفته شد، خود را از آسیب‌ها و گناهان این شغل حفظ کنند و از هراقدامی که زمینه فساد خود و جامعه را فراهم می‌کند، خودداری کنند.

فروش لباس مردانه توسط زنان

سزاوار است زنان در مغازه‌ها و فروشگاه‌هایی که لباس‌های مردانه می‌فروشند به کار مشغول نشوند؛ زیرا از یک طرف ارتباط دائمی زنان با مردان زمینه فساد و گناه را فراهم می‌کند و از سوی دیگر دیدن پوشاک مردانه،

مخصوصاً لباس‌های زیر ممکن است زنان را تحریک کرده، آن‌ها را به انحرافات و گناهان بکشاند.

• احکام فقهی

سؤال: آیا فروش لباس مردانه و لباس زیر مردان توسط زن جایز است؟

جواب: اگر مفسده داشته باشد، جایز نیست^۱ ولی اگر مفسده هم نداشته باشد بهتر است ترک شود.^۲

مسئله: نگاه کردن زنان به بدن مردان نامحرم، به استثنای وجه و کفین و مقداری که معمولاً نمی پوشانند حرام است چه با قصد لذت باشد یا نباشد.^۳

مسئله: دیدن موی سروصورت، دست‌ها تا مچ، پاتا قوزک و گردن مردان نامحرم برای زنان اشکال ندارد؛ به شرط

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۸/۱۱.

آیت الله شبیری زنجانی: «فی نفسه جایز است؛ البته نحوه فروش آن نباید مفسده داشته باشد» (استفتای پیامکی از دفتر؛ کد استفتا: ۲۳۳۳۳؛ ۱۳۹۴/۸/۱۱)

آیت الله صافی گلپایگانی: «اگر قصد لذت نداشته باشد، اشکال ندارد.» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۸/۱۲).

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۸/۱۱.

۳: احکام روابط زن و مرد، ص ۶۸؛ با استفاده از جامع الأحکام آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۷۲، س ۱۷۱۳.

آن که به قصد لذت و ریبه نباشد.^۱

• خرید لباس مردانه توسط زنان

برخی از زنان برای شوهران و پسران خود از لباس فروشی‌های مردانه لباس زیر خریداری می‌کنند. سزاوار است مردان و پسران، شخصاً این کار را انجام دهند و این کار را به مادر یا خواهرشان واگذار نکنند.

سؤال: برخی از زنان برای پسران و شوهران خود از لباس فروشی‌های مردانه لباس زیر خریداری می‌کنند، آیا این کار جایز است؟

جواب: اشکال ندارد مگر اینکه مفسده داشته باشد که در این صورت جایز نیست.^۲

• خرید و فروش کروات و پاپیون

سؤال: آیا خرید و فروش کروات و پاپیون جایز است؟

۱. همان، ص ۶۹؛ همان؛ توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۴۰۱، م ۲۰۸۰.
 ۲. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم؛ آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۱۰/۲۸؛ آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۴/۱۰/۲۹؛ آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۶۱۳۸)، ۱۳۹۴/۱۰/۳۰ و آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۱۱/۳.

جواب: اشکال ندارد؛^۱ مگر خلاف قانون باشد،^۲ یا فرهنگ غربی ترویج شود.^۳

• فروش لباس حریر و ابریشم

سؤال: آیا فروش لباس حریر و ابریشم خالص به مردان، مخصوصاً دامادها جایز است؟ آیا درآمد به دست آمده حلال است؟

جواب: فروش جایز نیست و درآمد به دست آمده حرام است.^۴

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۴۵۴۸) و آیت الله سیستانی، ۱۳۹۴/۹/۱۴.

آیت الله مکارم: «با توجه به اینکه در حال حاضر در کشور ما این امر به عنوان شعار بیگانگان و همبستگی به آنها محسوب می شود، از آن اجتناب شود.» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۹/۱۴).

آیت الله نوری همدانی: «جایز نیست.» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۹/۱۴).

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۴۵۴۸)، ۱۳۹۴/۹/۱۴.

۳. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۴/۹/۱۶.

آیت الله وحید خراسانی: «اگر شعار غیر مسلمین حساب شود جایز نیست.» (wahidkhorasani.com، احکام شرعی، سوالات شرعی، احکام کسب های حرام و بعضی گناهان، س ۴۵۶).

۴. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۶۲۹۵)؛ آیت الله نوری همدانی؛ آیت الله سیستانی، ۱۳۹۴/۱۱/۳؛ آیت الله خامنه ای و آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۱۱/۵.

فصل پنجم:

فروش لباس زنانه

در هر جامعه‌ای زنان دارای نقش مهم و تأثیرگذاری هستند. به همین دلیل مسائل مربوط به زنان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. یکی از مسائل مهم بانوان، موضوع پوشش و لباس آن‌ها است. لذا باید خرید و فروش لباس‌های زنانه از منظر فقه و قانون و عرف مطرح شود تا فروشندگان مقید و مؤمن به این حرفه آگاهی بیشتری داشته باشند.

پوشاک زنانه در فروشگاه‌های توزیع لباس، توسط مردان و زنان به مشتری‌ها عرضه می‌شود و گاهی فروشندگان

آیت الله صافی گلپایگانی: «احتیاط در ترک کردن است.» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۱۱/۵).

و خریداران با آسیب‌ها و مشکلاتی روبه‌رو می‌شوند که در امان ماندن از این آسیب‌ها مستلزم آگاهی از وظایف شرعی و قانونی است. در ادامه به خطرات و مشکلات این افراد اشاره می‌شود:

فروش لباس زنانه توسط مردان

برخی از فروشندگان لباس‌های زنانه، مردان هستند و این افراد با زنان و دختران جوان در ارتباط مستقیم هستند و پوشاکی را به فروش می‌رسانند که غالباً برای مردان محرک و مهیج می‌باشد. پس سزاوار است فروشندگان مرد تا جایی که امکان دارد در این‌گونه محیط‌ها مشغول به کار نشوند و در صورت ضروری بودن انتخاب این شغل، به نکاتی که در ادامه می‌آید توجه و دقت داشته باشند تا از آسیب‌های این شغل در امان بمانند.

• سؤالات فقهی

سؤال: آیا جایز است مردان در فروشگاه‌های لباس زنانه مشغول به کار شوند؟

جواب: اگر ترس آلوده شدن به گناه یا مفسده وجود داشته باشد، کارکردن جایز نیست^۱ ولی در هر صورت بهتر

۱. farsi.khamenei.ir، رساله آموزشی، ج ۲، پوشش و نگاه کردن؛ استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۹۴۱)؛ آیت الله

است از فروشندگان زن استفاده شود.^۱

سؤال: آیا فروش لباس زنانه و لباس زیر زنان توسط مرد جایز است؟

جواب: اگر مفسده نداشته باشد، جایز است؛^۲ ولی اگر مفسده هم نداشته باشد، بهتر است ترک شود.^۳

سؤال: برخی از زنان برای خرید لباس زیر زنانه به مغازه‌هایی که فروشندگان آن مرد هستند، مراجعه می‌کنند؛ درحالی‌که مغازه‌های زنانه وجود دارد، آیا این کار جایز است؟

جواب: اگر مفسده داشته باشد جایز نیست؛^۴ ولی اگر

نوری همدانی، ۱۳۹۴/۱۰/۲۴.

آیت الله صافی گلپایگانی: «بارعایت مسائل شرعی اشکال ندارد» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۱۰/۲۷).

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۱۰/۲۴.

۲. استفتائات، آیت الله بهجت، ج ۳، ص ۱۸۴، س ۳۹۷۱؛ أجوبة الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۵، س ۱۳۶۸؛ استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله مکارم و آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۸/۱۱.

آیت الله شبیری زنجانی: «فی نفسه جایز است؛ البته نحوه فروش آن نباید مفسده داشته باشد» (استفتای پیامکی از دفتر؛ کد استفتا: ۲۳۳۳۳؛ ۱۳۹۴/۸/۱۱).

آیت الله صافی گلپایگانی: «اگر قصد لذتی نباشد، اشکال ندارد» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۸/۱۲).

۳. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۸/۱۱.

۴. استفتائات، آیت الله بهجت، ج ۳، ص ۱۸۴، س ۳۹۷۱؛ استفتای پیامکی

مفسده هم نداشته باشد، بهتر است ترک شود.^۱
 در بعضی از مناطق، در خیابان و در معرض دید همگان،
 لباس زیر زنان و مردان به فروش می‌رسد؛ در حالی که این کار
 قطعاً افراد را تحریک می‌کند و جامعه را به فساد و تباهی
 می‌کشاند. مأموران اماکن نیز با این افراد کاری ندارند و با
 آن‌ها برخورد جدی نمی‌کنند.

• استفتا

سؤال: آیا فروش لباس زیر زنانه در معابر عمومی و
 خیابان‌ها که در معرض دید همگان قرار دارند، جایز است؟
 جواب: اگر برخلاف قانون^۲ و مفسده انگیز باشد،^۳ اشکال
 دارد. در غیر این صورت، هم بهتر است از این کار اجتناب

- از دفاتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۳۳۶۵)؛ آیت الله نوری
 همدانی و آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۸/۱۲.
۱. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۳۳۶۵) و
 آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۸/۱۲.
۲. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۱۰/۱۲.
- آیت الله شبیری زنجانی: «اگر در این زمینه قانونی وجود دارد باید بنابر
 احتیاط رعایت شود» (استفتای پیامکی از دفتر، کد استفتا: ۲۵۵۲۷،
 ۱۳۹۴/۱۰/۱۲).
۳. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله نوری همدانی و آیت الله شبیری زنجانی
 (کد استفتا: ۲۵۵۲۷)، ۱۳۹۴/۱۰/۱۲.

شود.^۱

آسیب‌های فروش لباس زنانه توسط مردان

۱. ارتباط همیشگی با زنان و دختران

در جامعه امروزی ارتباطات بین افراد، مخصوصاً زن و مرد زیاد شده است و در بسیاری از موارد حریم بین آن‌ها رعایت نمی‌شود و مشکلات فراوانی را به وجود می‌آورد. از مهم‌ترین آفات و آسیب‌هایی که فروشندگان مرد را تهدید می‌کند، این است که همیشه با زنان در ارتباط هستند و با آن‌ها گفت‌وگو می‌کنند و در خرید لباس به آن‌ها مشورت و نظر می‌دهند و به صورت و بدن آن‌ها نگاه می‌کنند تا بتوانند برای خرید لباس‌های زیباتر پیشنهادی بهتری به آن‌ها بدهند؛ مثلاً توصیه می‌کنند که برای شما لباس‌های اندامی و تنگ مناسب است و همین امور آن‌ها را به گناه آلوده می‌کند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم حدود ارتباط کلامی بین زنان و مردان را معلوم کرده و به مردان فرمودند:

«گفت‌وگوی زیاد و هم‌سخن شدن با زنان قلب را

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۵۲۷)،

می میراند»^۱.

فروشنندگان محترم باید از سخنان غیرضروری با مشتریان زن خودداری کنند. رسول خدا ﷺ در کلامی دیگر، زنان را از سخن گفتن غیرضروری با مردان نامحرم نهی فرمودند.^۲

متأسفانه بعضی از خانم‌ها با پوشش‌های نامناسب و زننده برای خرید به فروشگاه‌ها مراجعه می‌کنند. گاهی نیز ممکن است همکار مردان فروشنده، زنان نامحرمی باشند که پوشش مناسبی ندارند. در این صورت، نگهداری چشم از نگاه به نامحرم سخت‌تر می‌شود؛ چون دائم در معرض دید است. وجود تصاویر مبتذل و مستهجن زنان برهنه و خوانندگان غربی بر روی لباس‌های زنانه که در مغازه‌های لباس‌فروشی وجود دارد، شخص را در معرض دیدن همیشگی این تصاویر قرار می‌دهد. در تمام این موارد، به مراقبت بیشتری نیاز است.

• استفتا

سؤال: آیا فروش لباس‌هایی که تصاویر زنان مبتذل بر روی آن‌ها چاپ شده، جایز است؟

۱. خصال، صدوق، ج ۱، ص ۲۲۸، ح ۶۵.

۲. أمالی، صدوق، ص ۴۲۳.

جواب: فروش این‌گونه لباس‌ها جایز نبوده و درآمد آن حلال نیست و فروشنده اگر می‌تواند باید آن را محو کند.^۱

سزاوار است مردان برای حفظ دین خود از کار کردن در این محیط‌ها خودداری کنند و از خدای متعال بخواهند که روزی حلال آن‌ها را در کار دیگری قرار دهد؛ زیرا خدای سبحان فراهم کردن روزی افراد مؤمن را ضمانت کرده است:

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجاً وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾؛ و هر کس تقوای الاهی پیشه کند، خداوند راه نجاتی برای او فراهم می‌کند و او را از جایی که گمان ندارد، روزی می‌دهد.^۲

فروشنندگان مرد با دیدن زنان بی‌حجاب و تصاویر مبتذل و مستهجن که بر روی لباس یا کاور آن‌ها وجود دارد؛ تصویری در ذهنشان نقش می‌بندد؛ زیرا چشم راه ورودی قلب و ذهن است:

﴿الْعَيْنُ بَرِيدُ الْقَلْبِ﴾^۳

۱. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات؛ استفتای پیامکی از دفتر آیت الله سیستانی و آیت الله نوری همدانی، ۴/۱۲/۱۳۹۴.

۲. طلاق/۲، ۳.

۳. امام علی علیه السلام فرمودند: «نگاه، پیک قلب است» (عیون الحکم و المواعظ، لیثی، ص ۳۸).

و چه بسیار افرادی که به وسیله چشم خود بذر شهوت را در دل خود می‌کارند؛ اما برای همیشه تیر حسرت آن بر دلشان نشسته و هیچ‌گاه به آرزوی خود نرسیده‌اند:

«النَّظَرُ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ إِبْلِيسَ مَسْمُومٌ وَ كَمْ مِنْ نَظْرَةٍ أُورِثَتْ حَسْرَةً طَوِيلَةً»^۱

و در نتیجه آسایش از زندگی آن‌ها رخت برمی‌بندد زیرا پیوسته فکر و ذهنشان مشغول آنچه دیده است، می‌باشد^۲ پس سزاوار است فروشنندگان محترم چشم خود را از نامحرم بپوشانند. این برای خود آن‌ها بهتر است^۳ و باعث راحتی قلب^۴ آنان می‌شود و حتی به مقاماتی می‌رسند که کمتر کسی به آن رسیده است^۵ و از عبادت، لذتی وصف‌نشدنی می‌برند.^۶

۱. امام صادق علیه السلام فرمودند: «نگاه [حرام] تیری از تیرهای مسموم شیطان است. چه بسیار نگاهی که حسرتی طولانی را برجای می‌گذارد». (کافی، ج ۵، ص ۵۵۹، ح ۱۲).

۲. امام علی علیه السلام فرمودند: «مَنْ أَطْلَقَ نَظْرَهُ أَتَعَبَ حَاطِرَهُ» (جامع الأخبار، شعیری، ص ۹۳).

۳. «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ... ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ...» (نور/۳۰).

۴. غرر الحکم و درر الکلم، آمدی، ص ۶۶۳، ح ۱۴۶۷.

۵. مصباح الشریعة، ترجمه مصطفوی، ص ۱۷۴.

۶. مستدرک الوسائل، نوری، ج ۱۴، ص ۲۷۰، ح ۱۶۶۸۶.

• احکام فقهی

- مسئله: اگر زنان مسلمان حجاب کامل شرعی^۱ خود را رعایت کرده باشند و در گردی صورت و مچ دست تا انگشتان آنان زینتی نباشد؛^۲ مردان می توانند بدون قصد لذت و ریبه^۳ به صورت و مچ دست تا انگشتان نگاه کنند.^۴
- مسئله: نگاه کردن مردان به مواضع زینت شده زنان جایز نیست.^۵
- مسئله: نگاه کردن مردان به غیر از گردی صورت و مچ دست تا انگشتان زنان (مانند کف پا، روی پا، پاشنه پا و ساق پا) جایز نیست.^۶

۱. «برزن واجب است تمام بدن خود را از نظر نامحرم بپوشاند؛ ولی پوشاندن وجه و کفین لازم نیست، مگر آنکه مفسده ای بر آن مترتب باشد» (استفتائات، امام خمینی، ج ۳، ص ۲۵۱، س ۱۷).

۲. همان، ص ۲۵۶، س ۳۲.

۳. ریبه؛ یعنی خوف وقوع در عمل حرام مثل استمناء و زنا می باشد (آیت الله سیستانی: www.sistani.org).

۴. توضیح المسائل امام خمینی، م ۲۳۰۹.

۵. استفتائات امام خمینی، ج ۳، ص ۲۵۶، س ۳۲؛ استفتائات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۶۲، س ۵۱۴۸؛ استفتائات جدید آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۶۳، س ۱۵۰۶؛ استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۳/۹/۳۰؛ آیت الله خامنه ای و آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۰/۴.

۶. منهج الصالحین، آیت الله سیستانی، ج ۳، ص ۱۲، م ۱۴؛ توضیح

- مسئله: اگر مردی بترسد، در صورتی که به نامحرم نگاه کند، به گناه می افتد؛ نباید به او نگاه کند.^۱
- مسئله: آن چیزی که حرام است «نگاه کردن» است؛ نه «نگاه افتادن»؛ لذا آنچه را انسان به طور اتفاقی در بازار، اماکن عمومی، محل کار و... می بیند، اشکال ندارد؛ ولی باید بلافاصله نگاه را برگرداند تا حکم «نگاه کردن» پیدا نکند.^۲
- مسئله: هر کس که نگاه کردن به او جایز نیست، دیدن او از پشت شیشه، یا درآینه، یا آب صاف و یا هر چیز دیگری که عکس او را منعکس می کند، نیز جایز نیست.^۳
- مسئله: نگاه کردن به موضعی از بدن زنان غیرمسلمان (چه اهل کتاب و چه کفار) که به طور معمول نمی پوشانند

المسائل، امام خمینی، م ۲۳۰۹.

۱: توضیح المسائل امام خمینی، ص ۵۱۰، م ۲۳۰۹؛ توضیح المسائل آیت الله وحید خراسانی، ص ۵۰۳، م ۲۴۹۷ و توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص ۴۰۰، م ۲۰۸۰.

۲: استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم؛ آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۱۱/۲۴؛ آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۷۰۲۱)، ۱۳۹۴/۱۱/۲۶ و با استفاده از جامع الأحکام آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۷۰، س ۱۷۰۳.

۳: با استفاده از توضیح المسائل آیت الله سیستانی، م ۲۴۵۴.

چنان چه خوف از گناه نباشد و بدون قصد لذت و ریبه باشد اشکال ندارد؛^۱ لکن بنا بر احتیاط واجب، مردان نمی‌توانند به مواضعی که معمولاً آن‌ها می‌پوشانند، نگاه کنند.^۲

۲. دیدن همیشگی لباس‌های محرک و مهیج زنانه

در مغازه‌ها و فروشگاه‌هایی که مخصوص فروش پوشاک زنانه است، لباس‌هایی وجود دارد که بیشتر مردان با دیدن آن‌ها تحریک می‌شوند؛ در حالی که فروشندگان مرد همیشه این لباس‌های خاص زنانه را در قفسه‌ها و یا در تن مانکن‌هایی که در مغازه هستند می‌بینند (که البته تأثیر آن بیشتر می‌شود) و دائماً در معرض آلوده شدن به گناه هستند پس باید بیشتر مواظب خود باشند و از کارهایی که زمینه تحریک ذهنی و جنسی آن‌ها را فراهم می‌کند، اجتناب کنند.

۱: توضیح المسائل امام خمینی ۵۱۰، م ۲۳۱۰؛ استفتائات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۶۸، س ۵۱۷۷؛ توضیح المسائل آیت الله شبیری زنجانی، ص ۵۲۶، م ۲۴۴۳؛ استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۲۳۸، س ۸۳۶ و جامع الاحکام آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۹۴، س ۱۴۹۳.
 ۲: تحریر الوسیله امام خمینی، ج ۲، ص ۲۴۴، م ۲۷؛ استفتائات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۶۸، س ۵۱۷۷ و توضیح المسائل آیت الله شبیری زنجانی، ص ۵۲۶، م ۲۴۴۳.

۳. لمس بدن زنان

یکی از آسیب‌هایی که مردان فروشنده را تهدید می‌کند، این است که امکان دارد در حال ردوبدل کردن پول و لباس، دستان فروشنده و خریدار باهم تماس پیدا کند. این کار اگر عمدی باشد، حرام است؛ اما اگر ناخواسته و بدون قصد لذت باشد، اشکال ندارد؛ ولی افراد باید دقت داشته باشند که هنگام گرفتن پول از مشتری یا تحویل جنس به او تا تماس بدنی با نامحرم محقق نشود.

• استفتا

سؤال: برخی از شغل‌ها به اقتضای نوع کار، در آن تماس بدنی با نامحرم صورت می‌گیرد، مثل گرفتن پول از مشتری و تحویل جنس. چنین تماس‌هایی چه حکمی دارد؟
جواب: اگر عمدی باشد، جایز نیست.^۱

۴. خلوت با نامحرم در محیط کار

یکی از لغزشگاه‌های شایع برای تمام اصناف، برخورد یا خلوت کردن با نامحرمان است؛ چون طبق روایات شیطان در این موقع حضور پررنگ‌تری پیدا کرده، شروع به وسوسه می‌کند. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند:

۱. با استفاده از استفتائات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۹۹، س ۵۳۰۷؛ استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۳۵۰، س ۱۰۲۷، با کمی تغییر.

«هرگاه مردی با زن نامحرم خلوت کند، حتماً شیطان به عنوان سومین نفر در آن جا حاضر می شود.»^۱

• حکم فقهی

مسئله: اگر مرد و زن نامحرم در محل خلوتی باشند که کسی آن جا نباشد و دیگری نیز نتواند وارد شود؛ چنانچه بترسند که به حرام بیفتند، باید از آن جا بیرون بروند و ماندن آن ها در آن مکان حرام است.^۲

پس اگر افرادی به دلیل شرایط شغلی مجبورند با نامحرم در یک اتاق باشند، حتی الامکان در اتاق را باز بگذارند تا از وسوسه های شیطانی در امان بمانند.

فروش لباس زنانه توسط زنان

چقدر زیباست که زنان مؤمن به فروشگاه هایی مراجعه کنند که فروشندگان و مسئولان آن ها زنان هستند؛ زیرا با این کار، می توانند راحت تر لباس های خویش را خرید کرده و از سخن گفتن با نامحرم و هرگونه گناه و آلودگی در امان بمانند

۱. «لَا يَخْلُونَ رَجُلًا بِامْرَأَةٍ فَمَا مِنْ رَجُلٍ خَلَا بِامْرَأَةٍ إِلَّا كَانَ الشَّيْطَانُ نَالِيَهُمَا» (دعائم الإسلام، ابن حیون، ج ۲، ص ۲۱۴، ح ۷۸۸).

۲. آیت الله خامنه ای: www.leader.ir؛ توضیح المسائل امام خمینی، ص ۵۱۲، م ۲۳۲۱؛ توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۱۵۷، م ۸۱۴ و رساله احکام بانوان آیت الله تبریزی، ص ۹۰، م ۳۹۰.

و هم زمینه سلامت جامعه را فراهم کنند. دولت باید زمینه‌ای را فراهم کند که زنان بتوانند بهترین و زیباترین لباس‌های خود را از مغازه‌ها و فروشگاه‌های مخصوص بانوان تهیه کنند و با هرگونه کاری که امنیت اخلاقی زنان و جامعه را تهدید می‌کند، با شدت برخورد کند و حتی الامکان از کار کردن مردان در این محیط‌ها جلوگیری کند.

• استفتا

سؤال: آیا کار کردن زنان در فروشگاه‌های لباس زنانه جایز است؟

جواب: اگر موازین و آداب اسلامی را رعایت کند، اشکال ندارد؛ ولی اگر برای دادن پروانه تجاری یا اجازه کار از طرف ادارات و نهادهای مسئول به دلیل رعایت مصالح عمومی برای بعضی از مشاغل شرایط خاصی وضع شده باشد، باید مراعات شود.^۱

بر روی شیشه بیشتر مغازه‌های فروش لباس زنانه جملاتی مانند انواع لباس زیر و لباس شب، نوشته شده است که غالباً مشتریان و عابرین پیاده را تحریک می‌کند؛ لذا سزاوار است فروشندگان متدین به جای آن جملات

۱. أجوبة الاستفتاءات آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۵، س ۱۳۷۰.

تحریک‌کننده، جمالتی مانند «انواع لباس زنانه - انواع لباس مردانه» را بر روی شیشه مغازه بنویسند.

• استفتا

سؤال: برخی از مغازه‌های فروش لباس زنانه و مردانه برای جلب توجه مشتری و اطلاع‌رسانی، جمالتی مانند «فروش انواع لباس زیر، شلوار شاپورت، لباس شب و...» را بر روی شیشه مغازه می‌نویسند؛ آیا این کار جایز است؟
جواب: حرام نیست؛^۱ ولی اگر مفسده داشته باشد، جایز نیست.^۲

مسئولان مغازه‌ها و فروشگاه‌های پوشاک زنانه باید از ورود آقایان به این مکان‌ها جلوگیری کنند تا خانم‌ها بتوانند به راحتی پوشاک موردنیاز خود را تهیه کنند.
 در برخی از فروشگاه‌های بزرگ پوشاک، لباس مردانه و زنانه باهم فروخته می‌شود؛ در این صورت، سزاوار است محل فروش لباس زنان از مردان جدا باشد و از قراردادن لباس‌های زیر در محل دید مردان خودداری شود.

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله سیستانی، ۱۳۹۴/۹/۸.

۲. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله نوری همدانی؛ آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۹/۸؛ آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۹/۹ و آیت الله شبیری زنجانی (کد

استفتا: ۲۴۳۶۵، ۱۳۹۴/۹/۱۰.

• احکام و سؤالات فقهی متفرقه

مسئله: فروش هر لباسی^۱ که پوشیدن آن در مقابل نامحرم حرام است، اگر به این قصد باشد که زنان خریدار از آن‌ها در برابر نامحرم استفاده کنند، حرام است.^۲

سؤال: فروش پوشاک زنانه‌ای که بعضی از اندام‌های زنان را همچون قسمت بالای سینه و یا دست‌ها و یا ران و ساق یا رانمی پوشانند و غالباً در مجالس و یا منزل از آن استفاده می‌شود و فروشنده احتمال می‌دهد خریدار آن را در حضور نامحرم نیز استفاده خواهد کرد چه حکمی دارد؟

جواب: برای فروشنده اشکال ندارد؛ ولی خریدار باید مراقب جنبه‌های شرعی باشد.^۳

سؤال: آیا فروختن یا کرایه دادن لباس عروس جایز است؟

جواب: اگر مُهَيِّج و مفسده انگیز باشد جایز نیست.^۴

سؤال: آیا خرید و فروش و نگهداری مجلات لباس‌های

۱. مانند لباس‌های نازک، تنگ و چسبان و... .

۲. أجوبة الاستفتاءات آیت الله خامنه‌ای، ص ۳۰۵، س ۱۳۶۹ و استفتائات، آیت الله بهجت، ج ۳، ص ۱۸۴، س ۳۹۷۰.

۳. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات.

۴. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۹/۱۶؛ آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۴۶۲۸)، ۱۳۹۴/۹/۱۷.

آیت الله سیستانی و آیت الله صافی گلپایگانی: «فی نفسه جایز است» استفتای پیامکی از دفاتر، ۱۳۹۴/۹/۲۲؛ ۱۳۹۴/۹/۱۶.

زنانه که عکس زنان خارجی در آن‌ها وجود دارد و برای انتخاب لباس به کار می‌روند، جایز است؟
جواب: اگر مُحرِّک، مُهییج و مفسده‌دار باشد، اشکال دارد.^۱

۱. أجوبة الاستفتائات آیت الله خامنه ای، ص ۲۶۴، س ۱۲۰۸.

فصل ششم:

مسائل متفرقه فروش لباس

شیوه‌های جذب مشتری

فروشنندگان برای جذب مشتری از روش‌هایی استفاده می‌کنند که آن‌ها را از منظر فقه بررسی می‌کنیم:

۱. تبلیغ کالای خاص

یکی از شیوه‌های رایج در جذب مشتری، این است که فروشنده از اجناس خود تعریف کند؛ اما باید دقت داشت که این تعریف کردن‌ها به اندازه‌ای نباشد که دقت مشتری در انتخاب جنس بهتر، پایین بیاید. شاید به همین دلیل

باشد که گفته‌اند: «تعریف از جنس، کراهت دارد»^۱.

• استفتا

سؤال: اگر تعریف و تشویق فروشنده موجب شود دقت مشتری در خرید کالا کم شود؛ ولی بعد از خرید بفهمد که جنس خوبی را نخریده است، آیا می‌تواند معامله را به هم بزند؟

جواب: اگر تعریف و تشویق فروشنده به گونه‌ای باشد که مشتری فریب خورده باشد، خریدار می‌تواند معامله را به هم بزند.^۲

۲. جایزه دادن

سزاوار است فروشندگان محترم برای فروش کالاهای داخلی با کیفیت بالا، به مشتری؛ جوایزی را در نظر بگیرند که هم در فروش بیشتر خودشان مفید است و هم در اقتصاد کشور نقش به سزایی دارد.

فروشندگان می‌توانند از لباس‌های ایرانی و محصولات فرهنگی مانند کتاب، سی‌دی‌های دینی و آموزش به عنوان هدیه یا جوایز خرید لباس استفاده کنند و علاوه بر جذب

۱. ترجمه تحریر الوسیله امام خمینی، ج ۲، ص ۳۵۷، م ۲۲.

۲. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله خامنه‌ای و آیت الله مکارم،

مشتری بیشتر به ترویج فرهنگ غنی اسلامی ایرانی کمک کنند.

• استفتا

سؤال: برخی از فروشگاه‌ها و مغازه‌های فروش لباس برای جذب مشتری در برابر خرید لباس بیشتر، جوایزی را به خریدار اهدا می‌کنند؛ مثلاً در قبال خرید چهار روسری، یک روسری را هدیه می‌دهند؛ آیا این کار جایز است؟
جواب: جایز است.^۱

۳. استفاده از نورپردازی زیاد

بعضی از فروشندگان لباس و پوشاک برای جذب مشتری، لامپ‌های متعددی را روشن می‌کنند؛ این کار موجب جلب نظر مشتری بیشتر می‌شود؛ ولی با مصرف زیاد برق به اقتصاد کشور ضرر می‌زنند.

پس فروشندگان محترم سزاوار است از لامپ‌های کم مصرف استفاده کنند تا عمل آن‌ها مصداق اسراف نگردد^۲ و موجب بی برکتی درآمد نشود.

فروشندگان باید توجه کنند که نورپردازی‌های زیاد داخل مغازه و بیشترین موجب زیبایی لباس‌ها نشود و

۱. همان، ۱۳۹۳/۲/۳۱.

۲. استفتائات امام خمینی، ج ۳، ص ۴۹، س ۳۴.

مشتری را به اشتباه نیندازد.

۴. تبلیغ کالاهای خارجی

متأسفانه بعضی از فروشندگان برای فروش کالاهای خود، محصولات خارجی را تعریف و تبلیغ و کالاهای داخلی را فاقد کیفیت لازم معرفی می‌کنند که این کار موجب ضرر به اقتصاد جامعه می‌شود.

• استفتا

سؤال: آیا تبلیغ کالاهای خارجی جایز است؟

جواب: اگر مخالف قانون باشد و موجب ضرر و زیان به مسلمین شود، جایز نیست!

کمترین ضرری که تبلیغ محصولات خارجی وارد می‌کند، این است که تولیدکنندگان داخلی را از ادامه کار دلسرد می‌کند و بازار فروش آن‌ها را تحت الشعاع خود قرار می‌دهد.

۵. تخفیف دادن

یکی از راه‌های جذب مشتری تخفیف دادن قیمت است. البته برخی از فروشندگان قیمت لباس‌های خود را بالا می‌برند و زمانی که مشتری درخواست تخفیف می‌کند

۱. همان، استفتای پیامکی از دفتر آیت الله خامنه‌ای، ۴/۳/۱۳۹۳.

از قیمت آن کم می‌کنند و همین امر موجب می‌شود مشتری خیال کند این فروشگاه تخفیف می‌دهد. بدیهی است این کار در برخی از موارد مصداق «گران‌فروشی» و در شکل ضعیف آن «بی‌انصافی» در معامله است.

• استفتا

سؤال: برخی از فروشندگان، قیمت جنس را کمی بالاتر می‌برند تا چنانچه مشتری درخواست تخفیف کرد، آن مقدار را کم کنند، آیا این کار جایز است؟

جواب: فی حدّ نفسه جایز است، هر چند کراهت دارد.^۱

• لباس‌های دزدی

مسئله: خریدن لباسی که از راه دزدی به دست آمده است، باطل و تصرف در آن حرام است و اگر کسی آن را بخرد، باید به صاحب اصلی آن برگرداند.^۲

لباس فرقه‌های انحرافی

فروشندگان لباس باید از تبلیغ و ترویج لباس‌هایی که مخصوص فرقه‌های انحرافی است، خودداری کنند و برای مقابله با این گروه‌های منحرف به افرادی که این‌گونه

۱. استفتائات آیت الله بهجت، ج ۳، ص ۲۵۳، س ۴۲۰۴.

۲. توضیح المسائل امام خمینی، ص ۴۲۴، م ۱۹۶۲ و توضیح المسائل آیت الله بهجت، ص ۳۱۸، م ۱۶۲۷.

لباس‌ها را می‌فروشند تذکر و در صورت لازم به مسئولان اطلاع دهند تا با آن‌ها برخورد قانونی انجام بدهند.

• استفتا

سؤال: آیا تبلیغ و فروختن لباس‌هایی که دارای علائم و آرم فرقه‌های انحرافی (مانند شیطان پرستان) هستند، جایز است؟

جواب: اگر موجب ترویج فرهنگ غربی و ضد اسلام^۱ یا تأیید باطل یا هتک حرمت مؤمن شود،^۲ جایز نیست.^۳

• لباس سفید و سیاه

سؤال: با توجه به اینکه پوشیدن لباس سفید مستحب است، آیا فروش آن هم مستحب است؟

جواب: مستحب نیست.^۴

۱. آیت الله خامنه‌ای: farsi.khamenei.ir، رساله آموزشی، ج ۲، پوشش و نگاه کردن.

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۴۷۹)، ۱۳۹۴/۱۰/۱۳.

۳. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، احکام شرعی، استفتائات، خرید و فروش حرام؛ استفتای پیامکی از دفتر آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۱۰/۱۰ و آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۱۰/۱۲.

۴. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله سیستانی، ۱۳۹۴/۷/۲۹ و آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۸/۴.

آیت الله شبیری زنجانی: «ترویج امر مستحب، ذاتاً مستحب است ولی فروش

سؤال: آیا فروش لباس سیاه کراهت دارد؟
جواب: کراهت ندارد.^۱

• **لباس‌های مخصوص زن و شوهر**

سؤال: آیا تولید و فروش لباس‌های محرک و مهیج که مخصوص خلوت زن و شوهر است (به قصد لذت بیشتر بردن زوجین) جایز می‌باشد؟
جواب: اگر برای فروشنده و خریدار مفسده‌ای نداشته باشند، جایز است.^۲

سزاوار است فروشندگان محترم از قراردادان این‌گونه لباس‌ها در معرض دید همگان خودداری کنند و آن‌ها را فقط به افراد متأهل بدهند، زیرا ممکن است از این طریق زمینه انحراف مشتریان فراهم گردد.

لباس سفید، حکم خاصی ندارد» (استفتای پیامکی از دفتر، کد استفتا: ۱۳۹۴/۸/۱، ۲۲۹۴۰).

۱. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله سیستانی، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۷/۲۹؛ آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۷/۳۰ و آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۸/۴.

آیت الله شبیری زنجانی: «ترویج امر مکروه؛ ذاتاً مکروه است ولی فروش لباس سیاه، حکم خاصی ندارد» (استفتای پیامکی از دفتر، کد استفتا: ۲۲۹۴۰، ۱۳۹۴/۸/۱).

۲. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۳۱۸۱) و آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۸/۶.

تبلیغات اینترنتی پوشاک

یکی از راه‌های فروش بیشتر پوشاک و لباس، تبلیغ انواع لباس از طریق اینترنت می‌باشد. سزاوار است فروشندگان مؤمن، از نشان دادن لباس‌های زیرو پوشاک محرک در صفحات اینترنتی خودداری کنند و خود را در گناه و آلودگی افراد شریک نکنند؛ زیرا ممکن است اشخاصی که با اینترنت کار می‌کنند، با دیدن این‌گونه لباس‌ها تحریک شده و به معصیت گرفتار شوند.

• تبلیغ لباس‌های گران‌قیمت خارجی و داخلی

سؤال: برخی از فروشندگان لباس، مشتریان خود را به خریدن لباس‌های گران‌قیمت و تجملی تشویق می‌کنند؛ آیا اگر این کار موجب تجمل‌گرایی و دور شدن از فرهنگ ساده زیستی شود، جایز است؟

جواب: اشکال ندارد؛^۱ ولی سزاوار است به جای تشویق به خریدن لباس‌های گران‌قیمت به ساده زیستی توصیه شود.^۲

۱. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۳۳۳) و آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۱۰/۶.

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۳۳۳)، ۱۳۹۴/۱۰/۶.

آیت الله نوری همدانی: «سزاوار است مؤمن به فرهنگ تجمل‌گرایی تمایل

فروش لباس ایرانی با مارک خارجی

برخی از لباس های مارک دار در اصل ایرانی هستند؛ ولی بعضی از تولیدی ها و فروشندگان برای فروش بیشتر و جذب مشتری مارک های خارجی را به آن ها می چسبانند و به عنوان لباس خارجی مارک دار به فروش می رسانند؛ در حالی که این کار به تولید و صنعت داخلی پوشاک و لباس ضرر می زند که خود گناهی بس بزرگ است.

فروشندگان و تولیدی های محترم می توانند با تبلیغ لباس با کیفیت ایرانی به طراحان و تولیدکنندگان داخلی لباس کمک و مردم را به استفاده از پوشش اسلامی ایرانی تشویق کنند.

مارک ها و برندهای معتبر لباس در ابتدا این جایگاه را نداشته اند، بلکه به مرور زمان با استفاده از آن ها به این مرحله رسیده اند و ما می توانیم با بالا بردن کیفیت، تنوع و ماندگاری لباس، برای کالاهای ایرانی هم «برند» تولید کنیم و مردم را به سمت خرید لباس ایرانی هدایت کنیم.

باید بپذیریم که بسیاری از پوشاک و لباس های ایرانی از کیفیت و تنوع خوبی برخوردار هستند؛ ولی به دلایلی مورد تبلیغ و استفاده مردم کشور قرار نمی گیرند و این به ضرر

صنعت پوشاک است.

• استفتا

سؤال: برخی از تولیدکنندگان و فروشندگان داخلی لباس، برای فروش بیشتر، لباس های خود را به عنوان پوشاک خارجی با مارک های معتبر خارجی به فروش می رسانند و خریدار هم به این عنوان که این لباس ها مارک دار و خارجی هستند، آن ها را خریداری می کنند؛ آیا این کار جایز است؟
جواب: هر نوع تقلبی، حرام است^۱ [و این کار هم تقلب است] و باید از آن اجتناب شود؛^۲ ولی اگر مشتری متوجه شد، می تواند معامله را فسخ کند.^۳

• استفاده از مانکن

سؤال: آیا استفاده از مانکن هایی که برجستگی های بدن زنان و مردان را نشان می دهد، جایز است؟
جواب: اگر تحریک کننده، مهیج و مفسده دار باشد^۴ و

۱. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۹/۲۵؛ آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۹/۲۶ و آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۰۲۳)، ۱۳۹۴/۹/۲۷.

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۹/۲۵.

۳. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۹/۲۶ و آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۰۲۳)، ۱۳۹۴/۹/۲۷.

۴. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات، احکام اصناف و مشاغل؛ استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۸/۱۰ و

فرهنگ بیگانه را ترویج و تبلیغ کند، حرام است.^۱ توصیه می‌شود فروشندگان پوشاک (مخصوصاً فروشگاه‌های لباس زنانه)، مانکن‌هایی که برجستگی بدن انسان را نشان می‌دهند، در پشت شیشه مغازه و در معرض دید همگان قرار ندهند؛ بلکه آن‌ها را درون فروشگاه بگذارند تا موجب تحریک افرادی که از کنار مغازه عبور می‌کنند، نشود.

برگزاری شوی لباس

برگزاری جلسات «مدلینگ» یا «شوی لباس» به تولید و فروش لباس‌های اسلامی ایرانی کمک می‌کند؛ ولی مسئولان و برگزارکنندگان باید توجه داشته باشند از کارهایی که با دستورات اسلامی و قوانین مخالف است، اجتناب کنند. برخی از این امور عبارت‌اند از:

- برگزاری برنامه به صورت اختلاط بین زن و مرد؛
- نمایش دادن لباس‌هایی که با فرهنگ و دین تناسب ندارد؛

آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۳۳۰۲)، ۱۱/۸/۱۳۹۴.
 ۱. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات، احکام اصناف و مشاغل.
 آیت الله صافی گلپایگانی: «اشکال ندارد.» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۰/۸/۱۳۹۴).

- نشان دادن لباس‌هایی که فرهنگ غربی را ترویج می‌دهند؛
- پوشیدن لباس‌های تنگ و بدن‌نما توسط دختران و زنان جوان که حاضرین در جلسه را تحریک و آن‌ها را به گناه آلوده می‌کند؛
- استفاده از دختران و زنانِ آرایش‌کرده که پوشش نامناسب و تحریک‌کننده دارند؛
- استفاده افراد مدلینگ از حرکات و اعمالی^۱ که سبب انحراف و تحریک مخاطبین می‌شود، اجتناب کنند.

• استفتا

سؤال: آیا برگزاری شوی لباس مختلط جایز است؟
 جواب: اگر مستلزم مفسده‌هایی مانند حضور نامحرم باشد،^۲ یا شئون اسلامی رعایت نشود، جایز نیست.^۳
 افرادی که به‌عنوان مدلینگ انتخاب می‌شوند، باید توجه داشته باشند که عکس‌های آنان در سایت‌ها

۱. مثلاً با ناز و کرشمه راه بروند، یا در مقابل حاضرین خم و راست شوند.
 ۲. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۸/۲۷؛ آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۳۹۱۵)، ۱۳۹۴/۸/۳۰، و آیت الله جوادی آملی، ۱۳۹۴/۹/۴.
 ۳. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۸/۲۸، و آیت الله جوادی آملی، ۱۳۹۴/۹/۴.

بارگذاری می شود و در معرض دید همگان قرار می گیرد، پس اگر پوشش نامناسب داشته باشند، علاوه بر گناهی که انجام داده اند زمینه گناه و معصیت دیگران را فراهم کرده اند و تا زمانی که عکس این اشخاص در سایت ها وجود دارد برای آن ها گناه حساب می شود و در انحراف دیگران شریک هستند.

• سؤالات فقهی

سؤال: آیا گذاشتن عکس های شخصی خود، در اینترنت و شبکه های اجتماعی جایز است؟
جواب: اگر با پوشش مناسب و کامل باشد و مفسده ای نداشته باشد، اشکال ندارد.^۱

سؤال: آیا گذاشتن عکس های دیگران در سایت ها و شبکه های اجتماعی که دارای پوشش لازم نیستند (خواه توسط خود شخص باشد یا دیگری) جایز است؟
جواب: جایز نیست.^۲

سؤال: آیا گذاشتن عکس های دیگران (در حالی که با پوشش لازم و شرعی گرفته شده است) در سایت ها و

۱. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله خامنه ای، آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۱۱/۷ و آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۳/۱۱/۲۰.
 ۲. همان.

شبکه‌های اجتماعی اشکال دارد؟

جواب: اگر بدون اجازه باشد^۱ و موجب آشکار شدن عیب و ریختن آبروی شخص شود، یا مفسده داشته باشد؛^۲ حرام است.

برخی از افراد به علاقه‌مندان مدلینگ شدن آموزش می‌دهند؛ ولی باید دقت داشته باشند که در آموزش دادن به زنان و مردان، نباید کار خلاف شرعی^۳ انجام شود وگرنه کار و درآمد آن‌ها حرام است.

لباس‌های مخصوص صنف‌های خاص

فروشنندگان مؤمن باید از فروش لباس شغل‌های خاص (مانند لباس‌های نظامی و پزشکی) به افراد غیرنظامی و غیرپزشک خودداری کنند؛ زیرا افراد خلاف‌کار به راحتی می‌توانند با پوشیدن این لباس‌ها از مردم اخاذی کرده و مردم را نسبت به نیروی انتظامی و پزشکان بدبین کنند.

سؤال: آیا فروش لباس‌های نظامی و پزشکی به افراد

۱. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله خامنه‌ای، آیت الله نوری همدانی و آیت الله مکارم، ۱۳۹۳/۱۱/۱۸.

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۱۲۰۸۷)، ۱۳۹۳/۱۱/۱۸.

۳. نگاه به نامحرم، لمس بدن زنان و مردان، نمایش حرکات تحریک کننده و مفسده انگیز و....

غیرنظامی و غیرپزشک جایز است؟
جواب: اگر برخلاف قانون بوده^۱ و مفسده داشته باشد اشکال، دارد.^۲

قانون مجازات استفاده از لباس نظامی

• هر کس بدون مجوز و به صورت علنی لباس‌های رسمی مأموران نظامی یا انتظامی جمهوری اسلامی ایران یا نشان‌ها، مدال‌ها یا سایر امتیازات دولتی را بدون تغییر یا با تغییر جزئی که موجب اشتباه شود، مورد استفاده قرار دهد؛ در صورتی که عملاً و به موجب قانون دیگری مستلزم مجازات شدیدتری نباشد، به حبس از سه ماه تا یک سال و یا جزای نقدی از یک میلیون و پانصد هزار ریال تا شش میلیون ریال محکوم خواهد شد و در صورتی که از این عمل خود سوءاستفاده کرده باشد، به هر دو مجازات محکوم خواهد شد.^۳

۱. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۱۰/۲۳؛ آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۱۰/۲۴؛ آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۹۱۶)، ۱۳۹۴/۱۰/۲۵ و آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۱۰/۳۰.

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۹۱۶)، ۱۳۹۴/۱۰/۲۵.

۳. rc.majlis.ir، قانون مجازات اسلامی، ماده ۵۹.

• هرکس علنی و به صورت غیرمجاز، لباس های رسمی یا متحدالشکل مأموران کشورهای بیگانه یا نشان ها یا مدال ها یا سایر امتیازات دولت های خارجی در ایران را مورد استفاده قرار دهد، به شرط معامله متقابل و یا در صورتی که موجب اختلال در نظم عمومی گردد، مشمول مقررات ماده فوق است.^۱

پرو کردن لباس

از اموری که در فروشگاه های لباس فروشی مطرح است، «پرو کردن»^۲ می باشد. لازم است نکاتی را که اشاره می شود، رعایت شود:

- اتاق پرو بزرگ باشد؛ به طوری که شخص به راحتی بتواند در آن لباس را بپوشد.
- در اتاق پرو به اندازه کافی آئینه وجود داشته باشد تا فرد بتواند با کمک آن در انتخاب بهتر موفق باشد.
- امنیت اتاق پرو خیلی مهم است. فروشندگان باید از هر لحاظ امنیت آن را تأمین کنند و از اتاق هایی که

۱. همان، ماده ۶۰.

۲. شخص برای اینکه بفهمد لباسی که خریده از جهت اندازه و زیبایی برای او مناسب است یا نه، آن را در اتاق هایی می پوشد، به این کار «پرو کردن» می گویند.

درب آن پرده یا مانند آن است اجتناب کنند و درزهای اتاق را پوشانند.

- اتاق در قسمتی از مغازه یا فروشگاه قرار بگیرد که با باز شدن درب آن، داخل اتاق معلوم نباشد.
- نور داخل اتاق پرو باید مناسب و کافی باشد؛ به طوری که در تشخیص شخص تأثیر منفی نگذارد؛ یعنی از لامپ‌هایی استفاده نشود که رنگ لباس را تغییر می‌دهد.
- خریداران تا جایی که ممکن است از پرو کردن لباس‌ها خودداری کنند؛ زیرا یک لباس را افراد مختلفی برای انتخاب و پرو کردن می‌پوشند و این نکته از جهت بهداشتی کار مناسبی نیست.
- به هیچ وجه اجازه پرو کردن لباس‌های زیر داده نشود.

• فروش لباس دانش‌آموزی

سؤال: مدیر مدرسه‌ای هستم. از خیاط لباس فرد دانش‌آموز را به مبلغ ۸ هزار و ۵۰۰ تومان خریده‌ام و به بچه‌ها ۱۰ هزار تومان می‌فروشم. آیا می‌توانم این ۱۵۰۰ تومان را به عنوان حق‌الزحمه خود بردارم؟

جواب: در صورتی که شما به عنوان وکیل یا نماینده آن‌ها، لباس‌ها را خریده‌اید، چیزی نمی‌توانید اضافه بگیرید؛ ولی

اگر خودتان خریداری می‌کنید و به آن‌ها می‌فروشید این مقدار تفاوت مانعی ندارد.^۱

۱. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات.

فصل هفتم:

جنس ها و رنگ های توصیه شده در اسلام^۱

در این فصل به جنس ها و رنگ هایی که اسلام آن را تأیید و توصیه کرده است، پرداخته می شود. افراد با به کارگیری این نکات و استفاده از لباس هایی که توصیه شده است، سلامت و نشاط خود و جامعه را بهتر تأمین می کنند. مطالب این فصل در دو قسمت تنظیم شده است:

قسمت اول: جنس های توصیه شده در اسلام

جنس لباس دارای آثار گوناگونی بر سلامتی جسم و روح

۱. رک: مهذب الاحکام، سبزواری، ج ۵، ص ۳۶۷ تا ۳۷۷.

انسان است و از نظر بهداشتی از اهمیت بسیاری برخوردار است؛ زیرا به طور مستقیم با بدن تماس دارد و آثار سریع و دائمی به بار می‌آورد که به برخی اشاره می‌شود:

الف) تولید و انتقال بار الکتریکی

بعضی از لباس‌ها از جنس خاصی تهیه می‌شوند که مولد و انتقال‌دهنده بار الکتریکی است. افزایش بار الکتریکی در بدن، موجب افزایش رفتار غیرارادی، عصبانیت و اضطراب درونی می‌شود. بنابراین، هر جنسی که بار الکتریکی کمتری تولید کند، برای پوشش مناسب‌تر است. این نکته در پوشاندن سر، کاربرد بیشتری دارد و خانم‌ها باید از جنسی به عنوان روسری استفاده کنند که دارای بار الکتریکی کمتری باشد. بعضی از لباس‌ها خودشان بار الکتریکی تولید نمی‌کنند؛ ولی عامل انتقال آن به بدن هستند و بارهای الکتریکی موجود در طبیعت را به بدن منتقل و بعضی از لباس‌ها رطوبت را به خود جذب می‌کنند و موجب تخلیه بار الکتریکی در بدن و در نتیجه سستی و بی‌حالی می‌شوند. پوشیدن لباس‌های پنبه‌ای به دلیل اینکه از الیاف طبیعی تهیه می‌شوند، در درجه اول قرار دارند و لباس‌های کتان در درجه بعدی.

۱. مانند لباس‌های نایلونی ضخیم.

ب) قابلیت نفوذ پوشاک

پوست بدن علاوه بر جذب اکسیژن، دفع کننده بعضی از سموم یا مواد زائد شیمیایی موجود در بدن می باشد و با عمل تعریق، مواد زائد بدن را خارج می کند. بعضی از لباس ها مانع رسیدن اکسیژن به پوست می شوند و تنفس پوستی کمتری انجام می شود و به میزان لازم رشد طبیعی صورت نمی گیرد.

ج) بازتاب و دفع تشعشعات درونی و بیرونی

بدن انسان، با توجه به فعالیت های جسمی حرارت فراوانی را تولید می کند. اگر لباس بتواند این حرارت و انرژی مازاد بر نیاز بدن را به طور مناسب دفع کند، مایه سلامتی و رفاه است و اگر نتواند این انرژی را دفع کند، به عنوان سم در بدن باقی می ماند و سلامتی انسان را به خطر می اندازد.^۱ در این قسمت، روایات اهل بیت علیهم السلام را درباره جنس لباس مطرح می کنیم تا متوجه شویم علم روز همان توصیه های اسلام را بایبانی دیگر مطرح کرده است.

۱. www.maarefquran.org، مقاله «لباس از نگاه قرآن و عترت»، ابراهیم

کاملی، با کمی تغییرات.

۱. لباس کتان^۱ و پنبه‌ای

امیرالمؤمنین، علی علیه السلام فرمودند:

«لباس پنبه‌ای بپوشید که لباس پیامبر و ما

اهل بیت علیهم السلام می باشد»^۲.

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«کتان از لباس پیامبران علیهم السلام است که گوشت را

می رویاند»^۳.

نیز از آن حضرت آمده است:

«پوشیدن لباس کتان، موجب چاقی و فربه شدن

می شود»^۴.

• حکم فقهی

پوشیدن لباس کتان و پنبه‌ای مستحب است.^۵

۲. لباس پشمی

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

۱. البته باید توجه شود که کتان، خالص باشد، نه پارچه‌های کتان امروزی که

با الیافی دیگری مخلوط شده اند.

۲. کافی، ج ۶، ص ۴۴۶؛ ح ۴.

۳. کافی، ج ۶، ص ۴۴۹؛ ح ۱.

۴. محاسن، ج ۲، ص ۴۵۰؛ ح ۳۶۳.

۵. مهذب الاحکام، ج ۵، ص ۳۶۳؛ فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل

بیت علیهم السلام، ج ۲، ص ۲۸۴.

تازنده هستیم پنج چیز را ترک نمی‌کنم تا بعد از من سنت شود [و مسلمانان به آن عمل کنند]: پوشیدن لباس پشمی، سوارشدن بر الاغ، غذا خوردن با بندگان، وصله کردن کفش با دست خودم و سلام کردن به کودکان^۱.

یکی از اصحاب^۲ امام صادق علیه السلام می‌گوید:

به ایشان عرض کردم: مردم پوشیدن لباس پشمی را امری ناپسند می‌دانند. آن حضرت فرمود: چنین نیست؛ پدرم امام باقر و جدّم امام سجاد علیهما السلام لباس پشمی می‌پوشیدند»^۳.

۳. لباس ضخیم

امام علی علیه السلام فرمودند:

«عَلَيْكُمْ بِالصَّفِيقِ مِنَ الثِّيَابِ؛ بر شما باد پوشیدن لباس ضخیم»^۴.

۴. لباس نخی

بهبتر است جنس پوشاک تابستانی نخی باشد؛ زیرا تهویه

۱. خصال، ج ۱، ص ۲۷۱، ح ۱۳.

۲. ابن کثیر خزّاز.

۳. کافی، ج ۶، ص ۴۵۰، ح ۴.

۴. خصال، ج ۲، ص ۶۲۳.

و تبخیر عرق بدن از پارچه‌های نخی بهتر انجام می‌شود.^۱

قسمت دوم: رنگ‌های توصیه‌شده

۱. لباس سفید

بهترین رنگی که اسلام برای لباس توصیه کرده، رنگ سفید است. بنا بر کلام نورانی امام باقر علیه السلام، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم بیشتر اوقات لباس سفید می‌پوشید^۲ و به مسلمانان هم توصیه می‌فرمودند:

«لباس سفید بپوشید که پاکیزه‌ترین [لباس‌ها است] و اموات خود را با آن کفن کنید».^۳

آثار لباس سفید

پوشیدن لباس سفید دارای آثار مفید زیادی است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

شادی آور

پوشاک سفید از عوامل مؤثر بر ایجاد بهجت بوده و مفرح

۱. www.salamatnews.com، مقاله «پوشاک مناسب برای مقابله با گرما»،

۱۳۹۲/۴/۱.

۲. قرب الإسناد، ص ۱۵۲، ح ۵۵۲.

۳. کافی، ج ۶، ص ۴۴۵، ح ۱.

و دلگشا است.^۱

مانع جذب آفتاب

در فصل تابستان باید لباس هایی را پوشید که در مقابل نور خورشید پوشش کافی ایجاد می کند. رنگ این لباس ها باید روشن باشد؛ چون رنگ روشن، نور خورشید را منعکس می کند و گرمای آفتاب جذب پارچه سفید نمی شود.^۲

لباس سفید به دلیل این که کمتر از رنگ های دیگر نور جذب کرده و قسمت اعظم تشعشعات وارد از محیط و از جمله اشعه مادون قرمز موجود در نور آفتاب را که خاصیت گرمایی دارد، منعکس ساخته و از خود دفع می کند وسیله طبیعی و سالمی در مبارزه با گرمای فصلی و منطقه ای است.^۳

اسلام پوشیدن لباس سفید را توصیه کرده؛ ولی امروزه پوشیدن آن برای زنان در مقابل نامحرمان ناپسند است؛ زیرا موجب جلب توجه دیگران و تحریک مردان می شود و

۱. مجله پژوهش و حوزه، مقاله «پوشش های رنگی از منظر حدیث»، محمد اصغری نژاد، ش ۱۲، ۱۳۸۱.

۲. مقاله «پوشاک مناسب برای مقابله با گرما»، www.salamatnews.com، ۱۳۹۲/۴/۱.

۳. مجله پژوهش و حوزه، مقاله «پوشش های رنگی از منظر حدیث»، محمد اصغری نژاد، ش ۱۲، ۱۳۸۱.

ممکن است زمینه گناه دیگران را فراهم کنند.^۱

• حکم فقهی

مسئله: پوشیدن لباس سفید در نماز^۲ و غیرنماز مستحب است.^۳

۲. لباس زرد

یکی از رنگ‌هایی که مورد استفاده اهل بیت علیهم‌السلام قرار می‌گرفته، رنگ زرد است؛ امام باقر علیه‌السلام فرمودند: «رنگ زرد [رنگ مورد علاقه ماست] و ما در منزل،

۱. رک: همان.

۲. توضیح المسائل امام خمینی، ص ۱۹۱، م ۸۴۵؛ توضیح المسائل آیت الله فاضل، ص ۱۴۶، م ۲۳۴؛ توضیح المسائل آیت الله سبحانی، ص ۲۳۱، م ۷۱۹؛ توضیح المسائل آیت الله وحید خراسانی، ص ۱۷۵، م ۸۷۱؛ توضیح المسائل آیت الله شبیری زنجانی، ص ۱۹۰، م ۸۷۳؛ توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۱۵۳، م ۷۹۰ و احکام نوجوانان آیت الله صافی گلپایگانی، ص ۷۸، م ۱۷۱.

۳. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله خامنه ای؛ آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۴۱۹۲)؛ آیت الله نوری همدانی و آیت الله جوادی آملی، ۱۳۹۴/۹/۴.

آیت الله سیستانی: «پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم لباس سفید را برای مرد ترجیح می دادند» (www.sistani.org، سوال‌ها و جواب‌ها، لباس).

۴. کافی، ج ۶، ص ۴۴۸، ح ۱۰.

لباس زرد می پوشیم»^۱.

زراره می گوید امام باقر علیه السلام را دیدم که لباس زرد پوشیده بود. امام فرمودند:

«[چون] از قبیله قریش همسر گرفته ام؛ [لباس زرد پوشیده ام]»^۲.

اگر پوشیدن رنگ زرد در زمان ما رنگ زننده و تحریک کننده ای برای زنان حساب شود؛ باید از پوشیدن آن در مقابل نامحرمان خودداری کنند.^۳

۳. لباس سبز

از رنگ های بسیار زیبا، سرور آور و بهجت انگیز، رنگ سبز است که مورد علاقه اهل بیت علیهم السلام بوده و پوشیدن آن توصیه شده است؛ امام باقر علیه السلام فرمودند:

«پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم لباس سبز رنگ می پوشیدند»^۴.

• استفتا

سؤال: آیا پوشیدن لباس سبز، مستحب است؟

۱. همان، ح ۹.
۲. همان، ص ۴۴۷، ح ۳.
۳. مجله پژوهش و حوزه، مقاله «پوشش های رنگی از منظر حدیث»، محمد اصغری نژاد، ش ۱۲، ۱۳۸۱.
۴. کافی، ج ۶، ص ۴۴۱، ح ۲.

جواب: رنگ سبز موردپسند پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ بوده است.^۱

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۴۱۹۲)،
۱۳۹۴/۹/۴.

فصل هشتم:

جنس ها و رنگ های نهی شده در اسلام

بر اساس مطالب گذشته اهل بیت علیهم السلام برخی از جنس ها و رنگ ها را برای لباس توصیه کرده اند؛ متقابلاً پوشیدن بعضی از لباس ها را نهی کرده اند که در دو قسمت مطرح می کنیم.

قسمت اول: لباس های مکروه و ناپسند

اسلام، پوشیدن برخی از لباس ها را ناپسند می داند و توصیه می کند از آن ها استفاده نشود؛ ولی اگر کسی از آن ها استفاده کند، مرتکب کار حرامی نشده است.

۱. لباس سیاه

برخلاف لباس سفید که موجب سرور و شادی می شود، لباس سیاه زمینه غمگین شدن و افسردگی را فراهم می کند. امام علی علیه السلام فرمودند:

«لباس سیاه نپوشید؛ چراکه آن، لباس فرعون بوده است.»^۱

البته بعضی از پوشش های مشکی از نظر اسلام به دلیل رعایت مصالحی تأیید و حتی به پوشیدن آن توصیه شده است. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم پوشیدن لباس سیاه را ناپسند می دانستند، مگر در سه چیز: کفش، عمامه و عبا.^۲

به گفته مراجع تقلید، چادر مشکی هم به عبا ملحق می شود و پوشیدن چادر مشکی کراهتی ندارد بلکه برای زنان رنگ سنگین و مناسبی است؛ البته معنای این کلام آن نیست که همه لباس های زنان، سیاه باشد؛ بلکه زنان می توانند از رنگ های روشن هم استفاده کنند، به شرط اینکه در مقابل نامحرمان تحریک کننده و زننده نباشد.

پوشیدن لباس سیاه در عزای اهل بیت علیهم السلام مکروه و ناپسند نیست، بلکه امری مطلوب است؛ زیرا اشخاص

۱. من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۲۵۲، ح ۷۶۷.

۲. کافی، ج ۶، ص ۴۴۹، ح ۱.

با پوشیدن لباس مشکی به همگان می فهمانند که در مصیبتی که به بزرگان دین وارد شده است، غمگین و ناراحت هستند و این پوشش، نوعی اعتراض عملی به ظلم حساب می شود.

آیت الله فاضل لنکرانی درباره اهمیت پوشیدن لباس سیاه برای عزای اهل بیت علیهم السلام فرمودند:

«بزرگانی چون مرحوم آیت الله بروجردی رحمته الله در روز عاشورا از قبای سیاه استفاده می کردند»^۱.

• سوالات فقهی

سؤال: آیا پوشیدن چادر و عبای مشکی برای زنان و مردان کراهت دارد؟

جواب: کراهت ندارد.^۲

سؤال: آیا پوشیدن پیراهن مشکی در عزای امام حسین علیه السلام و بقیه اهل بیت علیهم السلام استحباب دارد؟

جواب: در مواردی که شعار مذهب است، کراهت ندارد؛^۳ بلکه مستحب است^۴ و در غیر آن، کراهت پوشیدن

۱. جامع المسائل، ج ۱، ص ۵۸۱، س ۲۱۷۱.

۲. استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۷۷، س ۱۵۲ و استفتائات جدید آیت الله تبریزی، ج ۱، ص ۳۶۱، س ۱۶۱۷.

۳. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات.

۴. همان؛ آیت الله خامنه ای: www.leader.ir، استفتائات جدید؛ جامع

لباس مشکی ثابت نیست.^۱

سؤال: آیا پوشیدن لباس سیاه در عزا و مصیبت اموات، کراهت دارد؟

جواب: کراهت پوشیدن لباس سیاه ثابت نیست.^۲

سؤال: آیا پوشیدن لباس سفید بر روی لباس سیاه، کراهت آن رافع می‌کند؟

جواب: کراهت رفع نمی‌شود.^۳

مسئله: پوشیدن لباس سیاه در نماز کراهت دارد؛^۴ ولی نمازخواندن بالباس سیاهی که برای عزای اهل بیت علیهم‌السلام

المسائل، آیت الله فاضل، ج ۱، ص ۵۸۱، س ۲۱۷۱؛ استفتائات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۱، ص ۴۵۲، س ۱۹۹۳؛ جامع الأحکام، آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۳۰، س ۱۵۹۰.

۱. آیت الله شبیری زنجانی: www.zanjani.net، استفتائات، س ۲۸۴؛

آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوال ها و جواب ها، لباس؛ استفتائات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۷۱، س ۱۵۴۴.

۲. استفتائات جدید آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۷۱، س ۱۵۴۳ و آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات.

۳. استفتائات جدید آیت الله تبریزی، ج ۱، ص ۵۰۷، س ۲۲۲۶.

۴. توضیح المسائل امام خمینی، ص ۱۹۲، م ۸۴۶؛ توضیح المسائل آیت الله شبیری زنجانی، ص ۱۹۰، م ۸۷۴؛ احکام نوجوانان آیت الله صافی گلپایگانی، ص ۷۸، م ۱۷۲؛ توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۱۵۳، م ۷۹۱؛ توضیح المسائل آیت الله فاضل، ص ۱۴۶، م ۲۳۵ و جامع المسائل آیت الله بهجت، ج ۱، ص ۳۲۳؛

پوشیده شده است، کراهت ندارد.^۱

۲. لباس قرمز

رنگ قرمزیکی از رنگ های مکروه است. امام صادق علیه السلام فرمودند: «پوشیدن لباس قرمز کراهت دارد».^۲

• استفتا

سؤال: آیا پوشیدن لباس قرمز کراهت دارد؟

جواب: کراهت دارد.^۳

یکی از اصحاب امام حسن عسکری علیه السلام در نامه ای به آن حضرت پرسیده بود:

شیعیان ما با لباس قرمز نماز نمی خوانند، آیا نماز خواندن با لباس قرمز جایز است؟ حضرت

۱. جامع المسائل آیت الله فاضل، ج ۱، ص ۵۸۱، س ۲۱۷۲ و جامع الأحکام

آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۳۰، س ۱۵۹۱.

۲. کافی، ج ۶، ص ۴۴۷، ح ۵.

۳. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۴۱۹۲)،

۱۳۹۴/۹/۴ و آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۹/۱۸.

آیت الله سیستانی: «کراهت ندارد» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۹/۱۷)

آیت الله مکارم: «استفاده از رنگ های تند و زینتی برای زنان جایز نیست.

برای مردان اگر مفسده ای نداشته باشد اشکال ندارد» (استفتای پیامکی

از دفتر، ۱۳۹۴/۹/۱۷)

فرمودند: «اشکال ندارد».^۱

پوشیدن لباس قرمز گرچه کراهت دارد؛ در عروسی و برای دل خوشی همسراستثناء شده است؛^۲ اما اگر پوشیدن آن در این زمان برای زنان مهیج، زننده و تحریک کننده باشد استفاده آن در برابر نامحرم جایز نیست.^۳

۳. لباس کثیف

اسلام برای نظافت لباس اهمیت ویژه ای قائل است و چرک و کثیف بودن لباس را ناپسند می داند؛ پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در این باره فرمودند:

«مَنْ اتَّخَذَ ثَوْبًا فَلْيَنْظِفْهُ؛ هر کس لباسی دارد، باید آن را تمیز نگه دارد».^۴

• حکم فقهی

مسئله: پوشیدن لباس چرک و کثیف در نماز کراهت دارد.^۵

۱. من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۲۶۳، ح ۸۱۰.

۲. کافی، ج ۶، ص ۴۴۷، ح ۵.

۳. رک: مجله پژوهش و حوزه، مقاله «پوشش های رنگی از منظر حدیث»، محمد اصغری نژاد، ش ۱۲، ۱۳۸۱.

۴. کافی، ج ۶، ص ۴۴۱، ح ۳.

۵. توضیح المسائل امام خمینی، ص ۱۹۲، م ۸۴۶؛ توضیح المسائل،

۴. لباس کوتاه

پوشیدن لباس کوتاه، اگرچه برای مردان جایز است؛ سزاوار است آقایان از لباس های آستین بلند استفاده کنند تا شأن آن ها حفظ شود. هنگامی که امام حسین علیه السلام عزم میدان کرد، فرمود:

«برایم جامه کهنه ای بیاورید که کسی به آن رغبت نکند تا آن را زیر لباس هایم بیوشم و بعد از شهادتم مرا برهنه نکنند؛ زیرا می دانم پس از شهادت لباس هایم ربوده خواهد شد.»

لباس تنگ و کوتاهی آوردند؛ ولی امام علیه السلام آن را نپوشید. برای حضرت لباس بلندتری آوردند. امام علیه السلام آن را پوشید سپس با بانوان حرم خدا حافظی کرد.^۱

پوشیدن لباس آستین بلند، هم برای پوست و جسم مفید است و هم مانع آلوده شدن زنان به گناه می شود؛ زیرا برخی از زنان ممکن است با دیدن دست برهنه مردان، تحریک شده و به گناه آلوده شوند.

آیت الله شبیری زنجانی، ص ۱۹۰، م ۸۷۴ و توضیح المسائل، آیت الله فاضل، ص ۱۴۶، م ۲۳۵.

۱. مناقب آل ابی طالب علیهم السلام، ابن شهر آشوب، ج ۴، ص ۱۰۹.

• سؤالات فقهی

سؤال: آیا پوشیدن لباس آستین کوتاه برای مردان جایز است؟

جواب: اگر مفسده نداشته باشد،^۱ اشکال ندارد.^۲

سؤال: حکم پوشیدن شلوار کوتاه توسط مردان چیست؟

جواب: در صورتی که زیرزانو باشد، مانعی ندارد.^۳

سؤال: استفاده از لباس های آستین کوتاه و شلوارك در مسابقاتی مانند فوتبال والیبال، کشتی و وزنه برداری که یا حجم بدن و حجم عورتین کاملاً مشخص است و یا قسمت های زیادی از بدن آشکار است چه حکمی دارد؟

۱. آیت الله خامنه ای: www.leader.ir، استفتائات جدید آیت الله سبحانی: tohid.ir، احکام شرعی، زینت و پوشش؛ استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۲۳۸، س ۸۳۴.

آیت الله تبریزی: «مؤمن با پوشیدن لباسی که خلاف وقار است نفس خود را ذلیل نمی کند» (استفتائات جدید، ج ۲، ص ۳۶۹، س ۱۵۳۲).
آیت الله صافی گلپایگانی: «در جایی که در معرض نظر اجنبیه است، احتیاط برای مرد پوشیدن لباس آستین دار است» (جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۷۴، س ۱۷۲۲).

۲. آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوال ها و جواب ها، زینت.
آیت الله مکارم: «اشکال ندارد مگر بیش از حد کوتاه باشد» (www.makarem.ir، استفتائات).

۳. همان.

جواب: چون در مقابل نامحرم هستند، جایز نیست.^۱

۵. لباس نقش دار

سؤال: آیا نماز خواندن بالباسی که بر روی آن تصاویر حیوان یا انسان یا منظره باشد، جایز است؟
جواب: اگر تصویر موجود روح دار داشته باشد، نماز در آن مکروه است.^۲

قسمت دوم: لباس های حرام زنانه و مردانه

اسلام به مردان و زنان دستور داده است از پوشیدن برخی از لباس ها به دلیل مفساسدی که برای شخص و جامعه دارند خودداری کنند که در ادامه مطرح می شوند.

۱. لباس شهرت^۳

«لباس شهرت» لباسی است که از نظر پارچه، رنگ یا

۱. استفتائات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۸۳، س ۵۲۴۵.

۲. توضیح المسائل امام خمینی، ص ۱۹۲، م ۸۴۶؛ توضیح المسائل آیت الله شبیری زنجانی، ص ۱۹۰، م ۸۷۴؛ توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۱۵۳، م ۷۹۱؛ احکام نوجوانان آیت الله صافی گلپایگانی، ص ۷۸، م ۱۷۲؛ توضیح المسائل آیت الله فاضل، ص ۱۴۶، م ۲۳۵ و جامع المسائل آیت الله بهجت، ج ۱، ص ۳۲۳.

۳. رک: کافی، ج ۱، ص ۴۱۱؛ ج ۶، ص ۴۴۲ و ۴۴۴؛ ص ۴۵۵، ح ۲.

دوخت آن، برای شخص استفاده‌کننده، معمول و متعارف نبوده^۱ و عرفاً زننده باشد؛ به طوری که موجب انگشت‌نما شدن فرد شود، یا مناسب شأن او نباشد.^۲

روایات، از پوشیدن لباس شهرت به شدت نهی کرده‌اند؛ امام حسین علیه السلام فرمودند:

مَنْ لَبَسَ ثَوْبًا يَشْهَرُهُ كَسَاهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَوْبًا مِنَ النَّارِ؛ هر کس لباسی بپوشد که او را مشهور کند خدای متعال در قیامت لباسی از آتش را برتن او می‌پوشاند.^۳

پوشیدن لباس‌هایی که اشخاص را انگشت‌نما می‌کند، علل مختلفی دارد که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

- کمبودهای شخصیتی: برخی از افراد به دلیل کمبودهای روانی خود، لباس‌هایی می‌پوشند تا مورد توجه دیگران قرار بگیرند.

۱. توضیح المسائل امام خمینی، ص ۱۸۷، م ۸۲۷؛ أجوبة الاستفتاءات آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۴، س ۱۳۶۰؛ استفتاءات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۷۵، س ۵۲۱۴.

۲. جامع المسائل آیت الله فاضل، ج ۱، ص ۴۵۲، س ۱۷۱۱.

آیت الله شبیری زنجانی و آیت الله تبریزی: «لباسی که انسان می‌پوشد، اگر لباسی باشد که موجب وهن به او شود، یا طوری باشد که با پوشیدن آن بر دیگران فخر برورد، بنابراین احتیاط واجب باید ترک شود» (www.zanjani.net، استفتاءات، س ۱۹۰ و استفتاءات جدید، ج ۱، ص ۳۶۱، س ۱۶۱۸).

۳. کافی، ج ۶، ص ۴۴۵، ح ۴.

- هنجارشکنی: عده دیگری برای اینکه مخالفت خود را با هنجارهای اجتماعی (مانند ساده زیستی، حیا و حجاب) نشان دهند، از لباس هایی استفاده می کنند که فضای اجتماعی یک منطقه را تغییر دهند.
- برخی از افراد به دلیل پیروی از مدهای غربی از پوشش هایی استفاده می کنند که با ساختار اجتماع سازگار نیست و لذا آقایان در بین جامعه انگشت نما و مشهور می شوند.

• سؤالات فقهی

مسئله: بنابر احتیاط واجب، انسان باید از پوشیدن لباس شهرت خودداری کند.^۱

سؤال: آیا پوششیه و نقاب زدن بر چهره در جاهایی که مرسوم نیست،^۲ لباس شهرت حساب می شود و باید از آن اجتناب کرد؟

جواب: اگر موجب جلب توجه بیشتر مردم مخصوصاً

۱. توضیح المسائل آیت الله فاضل، ص ۱۴۳، م ۲۱۳ و توضیح المسائل امام خمینی، ص ۱۸۷، م ۸۲۷.

آیت الله شبیری زنجانی: «در صورتی که مستلزم هتك حرمت باشد، حرام است و در غیر این صورت کراهت شدید دارد و احتیاط استحبابی در ترك آن است.» (توضیح المسائل، ص ۱۸۶، م ۸۵۳).

۲. فرقی نمی کند که داخل کشور باشد یا خارج از کشور.

مردان به زن شود باید کنار گذاشته شود.^۱

مسئله: نماز خواندن بالباس شهرت اشکال ندارد.^۲

تذکره: باید توجه شود پوشش و لباسی که اسلام آن را به عنوان حجاب شرعی زنان معرفی کرده است؛ هیچ‌گاه لباس شهرت حساب نمی‌شود؛ مثلاً درجایی که زنان آن منطقه پوشش نامناسبی دارند، زنانی که حجاب شرعی خود را به وسیله چادریا مانتوهای بلند و گشاد حفظ می‌کنند به پوشیدن لباس شهرت متهم نمی‌شوند؛ چون پوشش آن منطقه غلط و نامناسب است.

۲. لباس مختص

«لباس مختص» لباسی است که پوشیدن آن به مخصوص مردان یا زنان باشد و مرد یا زن با پوشیدن آن به

۱. آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوال‌ها و جواب‌ها، لباس و آیت الله مکارم: www.makarem.ir.

۲. آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوال‌ها و جواب‌ها، لباس توضیح المسائل امام خمینی، ص ۱۸۸، م ۸۲۷؛ توضیح المسائل آیت الله فاضل، ص ۱۴۳، م ۲۱۳؛ توضیح المسائل آیت الله سبحانی، ص ۲۲۸، م ۷۰۲؛ توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۱۵۰، م ۷۷۰ و استفتائات آیت الله بهجت، ج ۲، ص ۴۸، س ۱۶۲۳.

آیت الله شبیری زنجانی «بنابراحتیاط نمازش باطل می‌شود» (www.zanjani.net، استفتائات، س ۱۹۰).

جنس مخالف شبیه می شود؛ امام باقر علیه السلام فرمودند:

«پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم مردانی که خود را به زنان شبیه کنند و زنانی که خود را به مردان شبیه کنند، لعنت کرده است»^۱.

سؤال: آیا پوشیدن لباس مخصوص مرد برای زن و بالعکس اشکال دارد؟

جواب: احتیاط واجب آن است که مردان، لباس زنانه و زنان نیز، لباس مردانه نپوشند.^۲

سؤال: آیا زن می تواند لباس مرد را به مدّت کوتاهی بپوشد و بالعکس؟

۱. خصال، ج ۲، ص ۵۸۷.

۲. توضیح المسائل امام خمینی، ص ۱۸۰، م ۸۲۸؛ توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۱۵۰، م ۷۷۲؛ توضیح المسائل آیت الله نوری همدانی، م ۸۴۷؛ توضیح المسائل آیت الله فاضل، ص ۱۴۳، م ۲۱۵ و توضیح المسائل آیت الله شبیری زنجانی، ص ۱۸۶، م ۸۵۴.

آیت الله تبریزی و آیت الله بهجت: «جایز نیست» (استفتائات جدید، ج ۲، ص ۳۷۱، س ۱۵۴۸ و توضیح المسائل، ص ۱۴۱، م ۷۱۱).

آیت الله خامنه ای و آیت الله صافی گلپایگانی: «تا زمانی که آن را به عنوان لباس برای خود انتخاب نکرده باشند، اشکال ندارد» (أجوبة الاستفتائات، ص ۳۰۵، س ۱۳۶۷ و جامع الأحكام، ج ۲، ص ۱۶۴، س ۱۶۸۸).

آیت الله سیستانی: «اگر طوری نباشد که به هیئت زنانه درآید، اشکال ندارد» (www.sistani.org، سوال ها و جواب ها، لباس).

جواب: اشکال ندارد.^۱

سؤال: آیا پوشیدن لباس زنانه توسط مردان و بالعکس، برای بازیگری و تأثر جایز است؟

جواب: اگر مفسده نداشته باشد،^۲ اشکال ندارد.^۳

سؤال: آیا پوشیدن لباس مخصوص سادات برای غیر سادات جایز است؟

جواب: اگر مفسده داشته باشد و یا موجب سوءاستفاده شود،^۴ جایز نیست.^۵

۱. جامع الأحکام آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۶۴، س ۱۶۸۸.

۲. آیت الله خامنه ای: www.leader.ir، استفتائات جدید.

۳. آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوال ها و جواب ها، زینت؛ استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۷۸، س ۱۵۷؛ آیت الله خامنه ای: «صرف پوشیدن لباس جنس مخالف، چنانچه صدق عنوان تأنیث یا تذکیر نکند، حرام نیست» [پس] اگر مردی با حفظ شئون مردانه، لباس زنانه بپوشد؛ ولی در او هیچ گونه تأنیثی ایجاد نشود، حرمتی ندارد؛ مثل مردی که به دلیل ایفای نقشی در فیلم یا تعزیه لباس زنانه می پوشد، یا حرکات زنانه انجام می دهد؛ در حالی که معلوم است شأنش این نیست و بالعکس» (farsi.khamenei.ir)، رساله آموزشی، ج ۲، تدلیس در معاملات - تزیین حرام - تشبه مرد به زن و برعکس).

امام خمینی و آیت الله نوری همدانی: «احتیاط واجب آن است که مرد لباس زنانه و زن لباس مردانه را نپوشد» (استفتائات، ج ۳، ص ۶۲۵، س ۱۷۴؛ توضیح المسائل، م ۸۴۷).

۴. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۴/۱۲/۱.

۵. استفتائات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۸۵، س ۵۲۵۱؛ استفتای پیامکی

سؤال: آیا پوشیدن لباس روحانیت توسط بازیگران سینما جایز است؟

جواب: اگر حرمت لباس حفظ شود^۱ و موجب توهین به روحانیت نشود، اشکال ندارد.^۲

سؤال: آیا افراد غیرروحانی می توانند از لباس روحانیت در اجتماع استفاده کنند؟

جواب: چون مفسده دارد،^۳ اشکال دارد،^۴ لذا باید از این کار به صورت جدی اجتناب کنند.^۵

مسئله: اگر مرد بالباس زنانه یا زن بالباس مردانه نماز

از دفاتر آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم و آیت الله نوری همدانی،
۱۳۹۴/۱۲/۱.

۱. استفتائات جدید، آیت الله مکارم، ج ۳، ص ۵۹۸، س ۱۶۹۸ و استفتای پیامکی از دفتر آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۴/۱۲/۳.

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۷۲۵۶)،
۱۳۹۴/۱۲/۲.

۳. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۸/۴.

۴. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۸/۴.

آیت الله شبیری زنجانی: «اگر موجب وهن دین و روحانیت گردد، جایز نیست» (استفتای پیامکی از دفتر، کد استفتا: ۲۳۰۴۰: ۱۳۹۴/۸/۵).

آیت الله خامنه ای: «باید با اجازه شورای عالی حوزه های علمیه باشد» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۸/۶).

۵. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۸/۳.

بخواند، نمازش باطل نمی شود.^۱

۳. لباس آبروبر

مسئله: پوشیدن لباسی که موجب بی آبرویی و بی حرمتی انسان می شود، اشکال دارد.^۲

۴. لباس دارای تصاویر حرام

سؤال: آیا پوشیدن لباس هایی که بر روی آن ها تصاویر نامناسب^۳ چاپ شده است، جایز است؟
 جواب: اگر موجب نشر و ترویج فساد و فحشاء باشد^۴ و بدآموزی داشته باشد،^۵ جایز نیست.^۶

۱. توضیح المسائل امام خمینی، ص ۱۸۸، م ۸۲۸؛ توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۱۵۰، م ۷۷۲؛ توضیح المسائل آیت الله نوری همدانی، م ۸۴۷؛ توضیح المسائل آیت الله فاضل، ص ۱۴۳، م ۲۱۵ و توضیح المسائل آیت الله شبیری زنجانی، ص ۱۸۶، م ۸۵۴.

۲. توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۱۵۰، م ۷۷۱؛ توضیح المسائل آیت الله شبیری، ص ۱۸۶، م ۸۵۳ و توضیح المسائل آیت الله وحید خراسانی، ص ۱۷۱، م ۸۵۱.

۳. مانند تصاویر زنان و مردان نیمه برهنه و برهنه یا تصاویر فرقه های انحرافی، مانند شیطان پرستان یا تصویر خوانندگان منحرف.

۴. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۴/۸/۲۴.

۵. جامع الأحکام آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۸۱، س ۱۷۳۳.

۶. استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۳، ص ۱۵۱، س ۴۵۳؛ استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله سیستانی، آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا:

۵. لباس دارای جملات مبتذل و توهین آمیز

مسئله: پوشیدن لباس هایی که روی آن کلمات و جملات خارجی چاپ شده، به خودی خود ایراد ندارد؛^۱ اما اگر ترویج فرهنگ ضد اسلامی شود، حرام است و تشخیص آن به عهده عرف است.^۲

سؤال: آیا پوشیدن لباس هایی که بر روی آن ها کلمات و جملات مبتذل یا توهین آمیز چاپ شده است، اشکال دارد؟

جواب: اگر موجب نشر فساد باشد،^۳ جایز نیست.^۴

۶. لباس غصبی

مسئله: پوشیدن عمدی لباس غصبی حرام است.^۵

۱. ۲۳۷۳۰، ۱۳۹۴/۸/۲۳ و آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۸/۲۴.

۲. أجوبة الاستفتاءات آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۶، س ۱۳۷۲.

۳. آیت الله خامنه ای: farsi.khamenei.ir، رساله آموزشی، ج ۲، پوشش و نگاه کردن.

۴. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله سیستانی، ۱۳۹۴/۸/۲۳ و آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۴/۸/۲۴.

۵. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۳۷۳۰)؛ آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۸/۲۳؛ آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۸/۲۴ و آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۸/۲۵.

۶. توضیح المسائل امام خمینی، ص ۱۸۳، م ۷۹۸؛ توضیح المسائل آیت الله فاضل، ص ۱۳۸، م ۱۷۸؛ توضیح المسائل آیت الله بهجت، ص ۱۳۸،

مسئله: نماز خواندن عمدی بالباس غصبی باطل است و باید دوباره بالباس غیر غصبی خوانده شود.^۱

۷. لباس خمس داده نشده

سؤال: اگر کسی با عین پولی که خمس آن داده نشده است، لباس خریداری کند و در آن نماز بخواند حکم آن چیست؟

جواب: نماز خواندن در آن لباس باطل است.^۲

۶۸۶م و توضیح المسائل آیت الله شبیری زنجانی، ص ۱۸۲، م ۸۲۳.
۱. توضیح المسائل امام خمینی، ص ۱۸۳، م ۷۹۸ و توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص ۱۴۶، م ۷۴۶.

آیت الله فاضل و آیت الله بهجت: «بنابر احتیاط واجب نمازش باطل است و باید آن نماز را بالباس غیر غصبی اعاده کند» (توضیح المسائل، ص ۱۳۸، م ۱۷۸ و توضیح المسائل، ص ۱۳۸، م ۶۸۶)
آیت الله شبیری زنجانی: «بنابر احتیاط مستحب نمازش باطل است» (توضیح المسائل، ص ۱۸۲، م ۸۲۵).

۲. توضیح المسائل امام خمینی، ص ۱۸۴، م ۸۰۳؛ توضیح المسائل آیت الله فاضل، ص ۱۳۹، م ۱۸۴؛ توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۱۴۷، م ۷۴۹.

آیت الله شبیری زنجانی: «تا حاکم شرع معامله انجام شده را اجازه ندهد، لباس در ملک فروشنده باقی است، پس چنانچه بدون احراز رضایت فروشنده در آن نماز بخواند، بنا بر احتیاط نمازش باطل است» (توضیح المسائل، ص ۱۸۳، م ۸۲۸).

آیت الله بهجت: «تا زمانی که از پول دیگری خمس یا زکات آن رانداشته است، نماز خواندن در آن لباس حرام و بنا بر احتیاط باطل است» (توضیح

سؤال: اگر فردی که اهل پرداخت خمس و زکات نیست، لباسی به ما هدیه دهد، آیا می توان با آن لباس نماز خواند؟
جواب: تا علم به تعلق خمس به عین آن لباس نباشد، می توان با آن نماز خواند و در آن تصرف کرد.^۱

۸. لباس فرقه های انحرافی

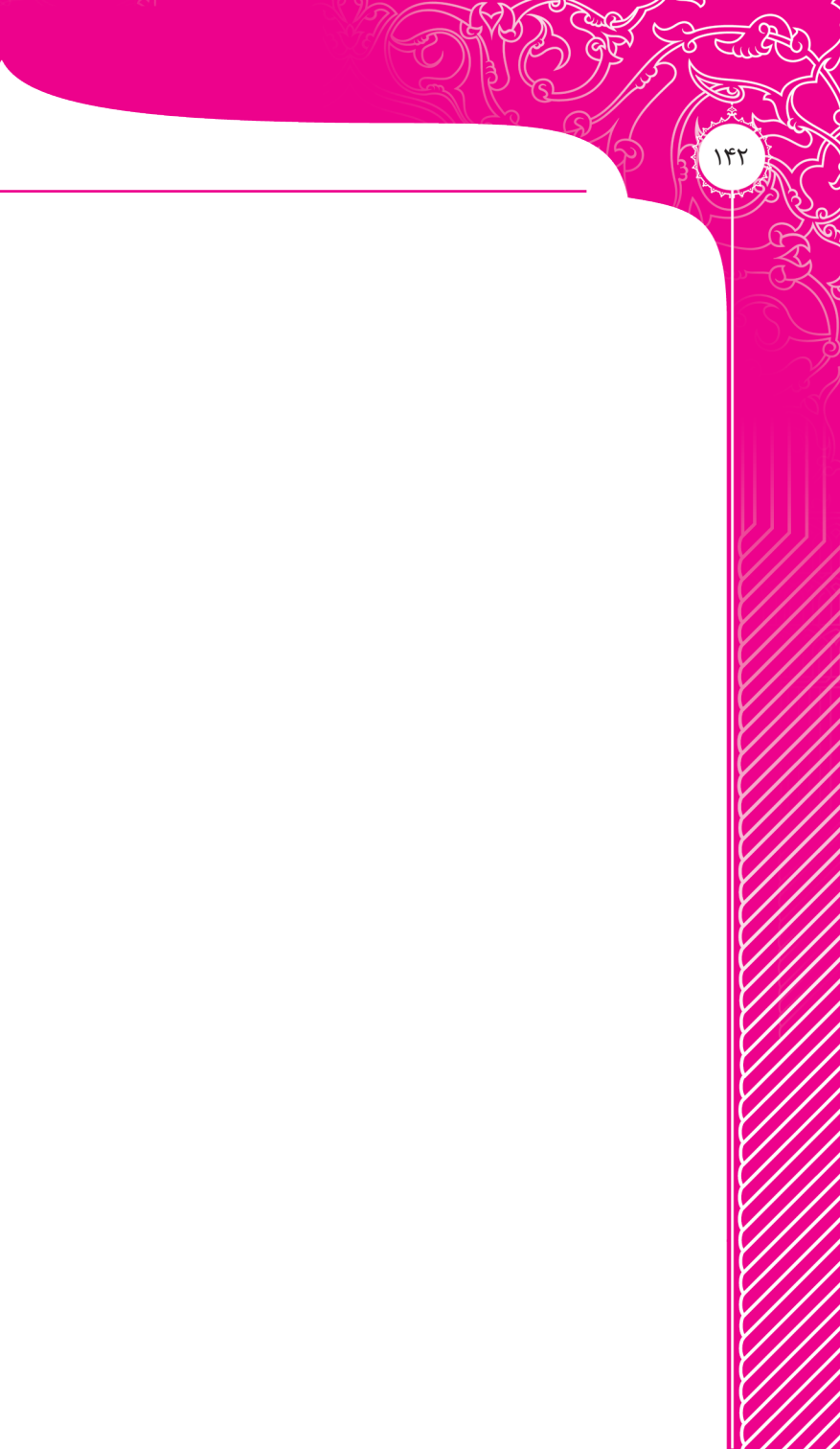
سؤال: آیا پوشیدن لباس هایی که دارای علائم و آرم فرقه های انحرافی (مانند شیطان پرستان) هستند، جایز است؟

جواب: جایز نیست.^۲

المسائل، ص ۱۳۹، م ۶۹۱).

۱. آیت الله شبیری زنجانی: www.zanjani.net، استفتائات، س ۱۸۷.

۲. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله نوری همدانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۱۰/۱۰ و آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۱۰/۱۲.

فصل نهم:

پوشش و پوشاک مردان

همان‌طور که اسلام برای زنان، پوشش و حجاب را واجب و پوشیدن برخی از لباس‌ها را حرام کرده است؛ برای پوشش و لباس مردان دستوراتی دارد که آقایان موظف‌اند به آن‌ها عمل کنند. در این فصل نکاتی درباره پوشش و لباس مردان بیان می‌شود.

مقدار واجب پوشش مردان

مسئله: مردان باید در برابره‌ها افراد (خواه محرم باشد یا نامحرم) عورتین خود را بپوشانند؛ اما پوشاندن بقیه بدن

واجب نیست؛ مگر درجایی^۱ که بداند دیگران با دیدن بدنشان به گناه می‌افتند، در این صورت باید بقیه بدن را بپوشانند.^۲

مسئله: زن و شوهر لازم نیست خود را از یکدیگر بپوشانند.^۳

سؤال: پوشش مردان در مقابل زنان نامحرم چگونه باید باشد؟

جواب: پوشاندن قسمت‌هایی از بدن مانند سر و گردن و کمی از سینه و بازو پاها تا نصف ساق که معمولاً مردان نمی‌پوشند، در برابر زن نامحرم واجب نیست.^۴

سؤال: پوشش مردان در مقابل مردان چگونه باید باشد؟
جواب: فقط پوشیدن عورتین واجب است.^۵

۱. مانند رختکن لباس در مکان‌های ورزشی (مانند استخر، سالن‌های ورزشی) و کارخانجات که مردان در مقابل همدیگر لباس‌های خود را تعویض می‌کنند و ممکن است لباس‌های زیرتنگ و کوتاه آنان دیگران را تحریک کرده و زمینه گناه کردن آنها را فراهم کند؛ لذا بهتر است از لباس‌های زیرگشاد و بلند استفاده کنند.

۲. العروة الوثقی، سید یزدی، ج ۱، ص ۵۴۹، فصل ۸.

۳. همان.

۴. استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۲۲۸، س ۷۷۷ و منهاج الصالحین آیت الله سیستانی، ج ۳، ص ۱۳، م ۱۹.

۵. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات؛ جامع الأحکام آیت الله صافی، ج ۲، ص ۱۷۵، س ۱۷۲۴ و استفتائات امام خمینی، ج ۳، ص

سؤال: پوشیدن شلوار لی و لباس های خارجی برای مردان چه حکمی دارد؟
جواب: اشکال ندارد.^۱

سؤال: آیا پوشیدن لباس هایی مانند شلوارهای تنگ و لباس زیر که حجم عورتین مردان را نشان می دهند، جایز است؟

جواب: اگر تحریک کننده و مفسده دار باشد، اشکال دارد^۲ و برپسران و مردان مسلمان لازم است موازین عفت اسلامی را، که مایه سعادت دنیا و آخرت آنهاست، رعایت بنمایند.^۳

۲۵۰، س ۱۴.

۱. آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوال ها و جواب ها، لباس.
 ۲. توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۴۰۲، م ۲۰۹۰؛ استفتائات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۷۵، س ۵۲۰۴؛ جامع المسائل آیت الله فاضل، ج ۱، ص ۴۵۱، س ۱۷۰۹ و أجوبة الاستفتائات آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۴، س ۱۳۶۳.

آیت الله صافی گلپایگانی: «خلاف شرم و حیا و متانت است و اگر موجب رؤیت بدن باشد برای ستر مواضعی که پوشاندن آن واجب است، کافی نیست» (با استفاده از جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۷۴، س ۱۷۲۳).
 آیت الله تبریزی: «مؤمن با پوشیدن لباسی که خلاف وقار است نفس خود را ذلیل نمی کند» (با استفاده از استفتائات جدید، ج ۲، ص ۳۶۹، س ۱۵۳۲).

۳. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات.

لباس‌های حرام مردانه

اسلام پوشیدن بعضی از لباس‌ها را برای مردان حرام کرده است که در ادامه به آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. لباس طلا بافت

مسئله: پوشیدن لباس‌های طلا بافت برای مردان، حرام و نمازخواندن با آن باطل است.^۲

مسئله: پوشیدن لباس طلا بافت برای زنان، در نماز و غیرنماز، اشکال ندارد.^۳

۱. توضیح المسائل، امام خمینی، ص ۱۸۵، م ۸۱۳؛ توضیح المسائل، آیت الله فاضل، ص ۱۴۱، م ۱۹۸؛ توضیح المسائل، آیت الله بهجت، ص ۱۴۰، م ۷۰۱؛ توضیح المسائل، آیت الله شبیری زنجانی، ص ۱۸۴، م ۸۳۹؛ توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص ۱۴۸، م ۷۶۰؛ أجوبة الاستفتاءات، آیت الله خامنه ای، ص ۹۰، س ۴۴۶؛ احکام نوجوانان، آیت الله صافی گلپایگانی، ص ۷۶، م ۱۶۶.

۲. آیت الله بهجت: باطل شدن نماز با لباس طلا بافت به طور مطلق در همه موارد محل تأمل است و احتیاط در باطل بودن نماز است بلکه بی وجه نیست. (توضیح المسائل، ص ۱۴۰، م ۷۰۱)

۳. توضیح المسائل، امام خمینی، ص ۱۸۵، م ۸۱۳؛ توضیح المسائل، آیت الله بهجت، ص ۱۴۰، م ۷۰۱؛ توضیح المسائل، آیت الله فاضل، ص ۱۴۱، م ۱۹۸؛ توضیح المسائل، آیت الله شبیری زنجانی، ص ۱۸۴، م ۸۳۹.

آیت الله مکارم: لباس طلا بافت برای زنان در صورتی که اسراف نباشد اشکالی ندارد. (توضیح المسائل، ص ۱۴۸، م ۷۶۰)

۲. لباس حریر

اسلام پوشیدن لباس حریر را برای مردان حرام کرده است؛^۱ ولی در برخی از روایات صحیح پوشیدن لباس حریر در جنگ برای مردان جایز شمرده شده است.^۲

• مسائل فقهی

مسئله: پوشیدن لباس حریر بر مردان حرام است.^۳

مسئله: نماز خواندن بالباس حریر برای مردان حرام

است.^۴

مسئله: پوشیدن لباس حریر برای زنان در نماز و غیر نماز

جایز است.^۵

۳. لباس ابریشمی

مسئله: پوشیدن لباس ابریشمی خالص برای مردان

حرام است.^۶

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: «یا علی؛ لباس حریر نپوش چون که لباس تودر

بهشت، حریر است.» (خصال، ج ۲، ص ۵۸۸)

۲. کافی، ج ۶، ص ۴۵۳، ح ۴.

۳. جامع المسائل، آیت الله بهجت، ج ۱، ص ۳۰۵؛ تحریر الوسیلة، امام

خمینی، ج ۱، ص ۱۴۵، م ۱۵.

۴. جامع المسائل، آیت الله بهجت، ج ۱، ص ۳۰۵.

۵. همان، ص ۳۰۶.

۶. توضیح المسائل، امام خمینی، ص ۱۸۶، م ۸۱۶؛ توضیح المسائل، آیت

- مسئله: مردان نباید در لباس ابریشمی نماز بخوانند.^۱
- مسئله: پوشیدن لباس ابریشم برای زنان در نماز و غیر نماز جایز است.^۲

۱. الله مکارم، ص ۱۴۹، م ۷۶۳؛ توضیح المسائل، آیت الله بهجت، ص ۱۴۰، م ۷۰۳؛ توضیح المسائل، آیت الله فاضل، ص ۱۴۱، م ۲۰۲.

۲. توضیح المسائل، آیت الله بهجت، ص ۱۴۰، م ۷۰۳؛ توضیح المسائل، امام خمینی، ص ۱۸۶، م ۸۱۶؛ توضیح المسائل، آیت الله فاضل، ص ۱۴۱، م ۲۰۲؛ توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص ۱۴۹، م ۷۶۳؛ احکام نوجوانان، آیت الله صافی گلپایگانی، ص ۷۶، م ۱۶۶.

۲. توضیح المسائل، امام خمینی، ص ۱۸۶، م ۸۲۰؛ توضیح المسائل، آیت الله مکارم، ص ۱۴۹، م ۷۶۳؛ توضیح المسائل، آیت الله بهجت، ص ۱۴۱، م ۷۰۶.

فصل دهم:

پوشش و لباس زنانه

خدای متعال زنان را با خصوصیات ویژه‌ای خلق کرده است. از جمله راه‌هایی که زنان را به قله‌های بلند و رفیع انسانیت می‌رساند، داشتن حجاب و عفت است.

در این فصل نکاتی درباره پوشش و لباس زنان مطرح می‌شود که اگر رعایت کنند، به نفع خودشان و به سود جامعه است. اگر زنان از دستورات اسلام که با فطرت و خلقت اولیه آن‌ها متناسب است، پیروی نکنند جامعه و افراد آن را به تباهی، گمراهی و فساد می‌کشانند.^۱ امام

۱. ر.ک: کتاب‌های نظام حقوق زن در اسلام، مجموعه آثار شهید مطهری، ج ۱۹، ص ۲۳ و مسئله حجاب، ج ۱۹، ص ۳۶۷.

باقراء ﷺ در این باره فرمود:

« جوانی از انصار در مسیر خود با زنی روبه‌رو شد. در آن ایام، زنان، مقنعه خود را در پشت گوش‌ها قرار می‌دادند و طبعاً گردن و مقداری از سینه آن‌ها نمایان می‌شد. چهره آن زن نظر او را به خود جلب کرد. هنگامی که زن گذشت، جوان در حالی که راه خود را ادامه می‌داد، هم‌چنان با چشمان خود او را بدرقه می‌کرد تا اینکه زن وارد کوچه تنگی شد و آن جوان هم‌چنان به پشت سر زن نگاه می‌کرد، ناگهان صورت جوان به دیوار خورد و تیزی استخوانی که در دیوار بود، صورتش را شکافت! در این هنگام جوان به خود آمد و دید از صورتش خون جاری و به لباس و سینه‌اش ریخته است وی ناراحت شد و با خود گفت: به خدا سوگند خدمت پیامبر می‌روم و این ماجرا را بازگو می‌کنم! هنگامی که چشم رسول خدا ﷺ به او افتاد، فرمود: چه شده است؟ جوان ماجرا را نقل کرد.

در این هنگام جبرئیل، آیه ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ

خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ»^۱ را نازل کرد»^۲.

از این روایت معلوم می‌شود که زمینه گناه کردن این جوان را بی‌حجابی و پوشش نامناسب آن زن فراهم کرده بود؛ گرچه آن جوان نیز بایستی با نگاه نکردن، چشم خود را حفظ می‌کرد.

حجاب داشتن زنان

خدای متعال در قرآن کریم به زنان دستور می‌دهد که حجاب شرعی خود را حفظ کنند:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِرُؤُوسِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ﴾^۳

و در آیه ادامه فلسفه این دستور را چنین مطرح می‌فرماید:

۱. به مردان مؤمن بگو: «چشمان خود را [از آنچه حرام است مانند دیدن زنان نامحرم و عورت دیگران] فرو بندند و شرمگاه خود را حفظ کنند، این برای آنان پاکیزه‌تر است، قطعاً خدا به کارهایی که انجام می‌دهند، آگاه است» (نور/۳۰).

۲. کافی، ج ۵، ص ۵۲۱، ح ۵.

۳. «ای پیامبر! به همسران و دختران و همسران کسانی که مؤمن هستند بگو: چادرهایشان را بر خود فرو پوشند [تا بدن و آرایش و زیورهایشان در برابر دید نامحرم قرار نگیرد]» (احزاب/۵۹).

﴿ذَلِكَ أَذُنِي أُنْ يُعْرِفَنَ فَلَا يُؤْذِينِ﴾^۱

زنانی که دارای پوشش مناسب نیستند چون خود را در معرض دید نامحرمان قرار می دهند، مورد تعرض و آزار و اذیت برخی از مردان قرار می گیرند؛ اما زنان باحجاب چون گوهر وجودی خویش را که همان عفت و حیای آنان است، مخفی نگه داشته اند؛ کمتر اذیت می شوند. امام علی علیه السلام به این حقیقت قرآنی اشاره کرده و فرمودند:

«إِنَّ شِدَّةَ الْحِجَابِ أَبْقَى عَلَيْنِ؛ سختی حجاب، زنان را پاک تر نگاه می دارد».^۲

حجاب برتر و کامل، چادر است. مقام معظم رهبری در این باره فرمودند:

مردم ما چادر را انتخاب کرده اند. البته ما هیچ وقت نگفتیم که حتماً چادر باشد و غیر چادر نباشد؛ گفتیم چادر بهتر از حجاب های دیگر است؛ ولی زنان ما می خواهند حجاب خودشان را حفظ کنند. چادر را هم دوست دارند. چادر، لباس ملی ماست. چادر، پیش از آنکه یک حجاب اسلامی باشد؛ یک حجاب

۱. «این [پوشش] به اینکه [به عفت و پاکدامنی] شناخته شوند نزدیک تر است و در نتیجه [از سوی اهل فسق و فجور] مورد آزار قرار نخواهند گرفت» همان.

۲. نهج البلاغه، صبحی صالح، ص ۴۰۶، نامه ۳۱.

ایرانی است؛ مال مردم ما و لباس ملی ماست.^۱

سزاوار است زنان در هر حالی با پوشیدن لباس‌های مناسب و داشتن حجاب شرعی، زمینه آلوده شدن خود و مردان دیگر را فراهم نکنند و از هر عملی که عفت و حیا را از بین می‌برد خودداری کنند. امیرالمؤمنین، علی علیه السلام فرمودند:

من و پیامبر صلی الله علیه و آله در یک روز ابری و بارانی در بقیع نشسته بودیم که زنی سوار بر الاغ از آن جا گذشت. ناگاه دست الاغش در گودالی فرورفت و زن به زمین افتاد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله رویش را برگرداند. حاضران گفتند: ای رسول خدا! آن زن شلوار به پا دارد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله سه بار فرمودند: «پروردگارا! زنان شلوار پوش را بیامرز. ای مردم! شلوار بپوشید؛ زیرا شلوار پوشاننده‌ترین لباس‌های شما است و زنان خود را در موقعی که بیرون می‌آیند با پوشاندن شلوار حفظ کنید.^۲

پوشش زن در مجالس زنانه

اسلام به زنان دستور داده است که در برابر نامحرمان

۱. farsi.khamenei.ir، بیانات در دیدار جمعی از پرستاران، ۲۰/۷/۱۳۷۳.

۲. تنبیه الخواطر ورام، ج ۲، ص ۷۸.

پوشش مناسب و شرعی داشته باشند. حال این سؤال مطرح می‌شود که آیا زنان در مجالس زنانه نیز باید با حجاب و پوشش باشند؟ در جواب باید گفت لازم نیست زنان همان‌گونه که در برابر مردان پوشش دارند، در مجالس زنانه لباس و پوشش داشته باشند، بلکه می‌توانند کمی راحت‌تر باشند گرچه سزاوار است در این مجالس هم پوشش کافی و مناسب داشته باشند؛ زیرا برخی از زنان ممکن است با موبایل یا دوربین از این مجالس فیلم برداری یا عکس برداری کنند که در این صورت چه بسا آبروی زنانی که پوشش نامناسب داشته‌اند، از بین برود.

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«لَا يَنْبَغِي لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَنْكَشِفَ بَيْنَ يَدَيِ الْيَهُودِيَّةِ وَ النَّصْرَانِيَّةِ فَإِنَّهُنَّ يَصِفْنَ ذَلِكَ لِأَزْوَاجِهِنَّ؛ سزاوار نیست که زنان در پیش زنان یهودی و مسیحی پوشش نداشته باشند؛ زیرا زنان مسیحی و یهودی ویژگی‌ها، پوشش نامناسب و برهنه بودن زنان مسلمان را برای شوهران خود تعریف می‌کنند»^۱.

این روایت درباره زنان یهودی و مسیحی است؛ ولی زنان باایمان باید توجه داشته باشند که برخی از زنان مسلمان

۱. کافی، ج ۵، ص ۵۱۹، ح ۵.

بیماردل و بی اخلاق ممکن است همین کار ناشایست را انجام دهند. پس سزاوار است در هر حالی پوشش مناسب و کامل داشته باشند تا از این آفات و آسیب‌ها جلوگیری کنند.

• سوالات فقهی

سؤال: آیا زنان می‌توانند در جلسات و مراسم که فقط زنان حضور دارند، بالباس‌های نازک، چسبان و مهیج شرکت کنند؟

جواب: اگر مفسده‌دار، مهیج و تحریک‌کننده نباشد،^۱ اشکال ندارد.^۲

سؤال: آیا پوشیدن لباس‌های زننده در مجالس زنانه که فقط خانم‌ها حضور دارند، اشکال دارد؟

جواب: اگر فتنه و فساد به دنبال نداشته باشد، اشکال ندارد.^۳

سؤال: آیا زنان مسلمان باید خود را در برابر زنان غیرمسلمان

۱. آیت الله سبحانی: tohid.ir، احکام شرعی، زینت و پوشش؛ اجوبة الاستفتائات آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۴، س ۱۳۶۳؛ استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۴۵۵۶) آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۹/۱۵ و آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۹/۱۸.

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله سیستانی، ۱۳۹۴/۹/۱۴.

۳. استفتائات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۸۱، س ۵۲۳۵.

پوشانند؟ حدود این پوشش چقدر است؟
جواب: پوشاندن بهتر است و منظور پوشاندن مواضعی است که پوشاندن آن در برابر زن مسلمان لازم نیست.^۱

پوشیدن لباس ورزشی

سؤال: پوشیدن لباس هایی که فقط قسمتی از بدن را می پوشاند برای بانوان در مقابل یکدیگر و در مکان های ورزشی مخصوص بانوان، که هیچ مردی حضور ندارد، چه حکمی دارد؟

جواب: اشکال ندارد، مگر در مواردی که مفساد خاصی ظاهر گردد، یا بیش از مقدار متعارف بدن را ظاهر کند.^۲

سؤال: آیا زن می تواند بالباس های گشاد و باریک و شلوار در پیش مرد نامحرم ورزش کند؟
جواب: از این عمل اجتناب شود.^۳

اجبار همسر به پوشش خاص

سؤال: اگر مرد راضی نباشد که همسرش با مانتو در جامعه ظاهر شود، آیا می تواند او را مجبور کند که با چادر بیرون برود؟

۱. استفتائات امام خمینی، ج ۳، ص ۲۵۶، س ۳۱.
 ۲. احکام بانوان آیت الله مکارم، ص ۱۸۴، س ۶۷۵.
 ۳. استفتائات امام خمینی، ج ۳، ص ۲۶۳، س ۲۴.

جواب: بله، می‌تواند اجازه خروج از منزل را به پوشیدن چادر مشروط کند.^۱ البته بهتر است احکام دین را با مهربانی و زبانی نیکوییان کند؛ به طوری که خود زن با اشتیاق، چادر را برای پوشش انتخاب کند.^۲

سؤال: اگر خانمی بخواهد برای شرکت در یک میهمانی، لباس خاصی را بپوشد؛ ولی پوشیدن آن لباس موجب ناراحتی شوهرش و ایجاد اختلاف شود، آیا پوشیدن آن جایز است؟

جواب: چنانچه آن لباس، [لباس] ردل^۳ باشد و شوهر راضی نیست، بنابر احتیاط باید اطاعت کند.^۴

جوراب ضخیم

سؤال: آیا استفاده از جوراب‌های ضخیم با دامن و چادر

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله سیستانی و آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۷۲۹۴)، ۴/۱۲/۱۳۹۴.

آیت الله خامنه‌ای، آیت الله مکارم: «مرد نمی‌تواند زن را به پوشش خاصی مجبور کند، مگر این که حجاب اسلامی با آن پوشش مراعات نگردد در این صورت از باب امر به معروف و نهی از منکر واجب می‌شود» (استفتای پیامکی از دفتر، ۴/۱۲/۱۳۹۴؛ www.makarem.ir، استفتائات).

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۷۲۹۴)، ۴/۱۲/۱۳۹۴.

۳. لباس نامناسبی که موجب بی‌آبرویی زن شود.

۴. استفتائات جدید آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۶۵، س ۱۵۱۴.

در بیرون منزل جایز است؟
جواب: اشکال ندارد، مگر آن که به نحوی باشد که جلب نظر کند و موجب مفسده شود.^۱

دفن میت بالباس خاص

سؤال: بعضی از زنان وصیّت می کنند که در لباس عروسی دفن شوند آیا این وصیّت جایز است؟
جواب: اگر شرایط کفن در آن لباس موجود باشد یا اضافه بر کفن های سه گانه باشد و لباس خیلی گران قیمت نباشد [و] به گونه ای [نباشد] که اسراف محسوب شود، جایز است.^۲

لباس های حرام زنانه

دشمنان اسلام و ایران، برای بی حیا کردن دختران و زنان، لباس های نازک، تنگ و مُهییج را تولید و توزیع می کنند و این لباس ها در داخل کشور به راحتی به فروش می رسند. در این قسمت برخی از پوشش ها و لباس هایی که بر زنان حرام شده است، بیان می شود:

۱. لباس نازک و بدن نما

از لباس هایی که پوشیدن آن برای زنان حرام می باشد،

۱. استفتائات امام خمینی، ج ۳، ص ۲۵۵، س ۲۷.

۲. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات.

لباسی است که بدن خانم‌ها را در برابر نامحرمان نپوشاند؛ یعنی درحالی که لباس برتن دارند به دلیل نازک و بدن نما بودن پوشش مناسبی حساب نمی‌شود. امام صادق علیه السلام فرمودند:

«لَا يَصْلُحُ لِلْمَرْأَةِ الْمُسْلِمَةِ أَنْ تَلْبَسَ مِنَ الْخُمْرِ وَالذُّرُوعِ مَا لَا يُوَارِي شَيْئاً؛ سزاوار نیست زن مسلمان، لباسی بپوشد که بدن وی را نمی‌پوشاند»^۱.

متأسفانه امروزه لباس‌هایی در بازار مسلمین به فروش می‌رسد که با فرهنگ اسلامی ایرانی ما هیچ سنخیت و تناسبی ندارند. این لباس‌ها هیچ‌گونه شباهتی به پوشش ندارند؛ زیرا با پوشیدن آن، تمام بدن یا قسمتی از آن معلوم و آشکار است و جوانان را به معصیت و گناه آلوده می‌کند؛ لباس‌هایی مانند مانتوهای شیشه‌ای، چادرهای توری، شلوارهای نازک و روسری‌های توری و نازک و ساپورت‌های بدن نما» که همگی ارمغان فرهنگ منحرف غربی است.

چرا برخی از شوهران اجازه می‌دهند ناموس آن‌ها بالباس‌های بدن نما در معرض نگاه مردان قرار بگیرند؟^۲ چرا

۱. کافی، ج ۳، ص ۳۹۶، ح ۱۴.

۲. امام صادق علیه السلام فرمودند: «هر مردی که از زنش اطاعت کند، خدای متعال او را با صورت به آتش جهنم می‌اندازد.» از چگونگی این اطاعت کردن سوال شد؛ حضرت فرمودند: «اینکه زن بخواهد با لباس نازک بیرون رود و

بعضی از زنان و دختران ایرانی تمام عفت و حیای خویش را با پوششی که بدن آن‌ها را جذاب‌تر نشان می‌دهد در بازار شیطانی و سوسه و شهوت عرضه می‌کنند؟ آیا این لباس‌ها پیامدی جز به انحراف کشیدن جوانان جامعه دارد؟ پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ درباره آفات لباس‌های شفاف و نازک فرمودند:

«هلاکت زنان امت من در دو چیز است: طلا و لباس نازک».^۱

آن حضرت درباره زنانی که لباس‌های نازک و بدن‌نما می‌پوشند، فرمودند:

«دو گروه از دوزخیان را هنوز ندیده‌ام: گروهی که تازیانه‌هایی مانند دم گاو در دست دارند و مردم را با آن می‌زنند؛ و گروه دیگر زنانی که پوشش دارند؛ اما برهنه‌اند؛ کج‌راهه می‌روند و دیگران را نیز به کج‌راهی تشویق می‌کنند و سرهایشان همچون کوهان شتر خراسانی است! اینان به بهشت نمی‌روند و بوی بهشت را که از فاصله چندان و چندان به مشام می‌رسد، استشمام نمی‌کنند».^۲

او اطاعت کند» (کافی، ج ۵، ص ۵۱۷، ح ۳).

۱. تنبیه الخواطر و نزهه الناظر، ج ۱، ص ۳؛ إرشاد القلوب، ج ۱، ص ۱۸۳.

۲. لسان العرب، ج ۱۱، ص ۶۳۷.

اسلام به دلیل مفسده‌هایی که این نوع لباس‌ها دارند، پوشیدن آن را در برابر نامحرم حرام و به جای آن توصیه کرده است از پوشش‌هایی استفاده شود که بدن را به صورت کامل بپوشانند.

اهل بیت علیهم‌السلام درباره پوشش مناسب دستوراتی دارند که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

حضرت رسول صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فرمودند:

«أُمِرْتُ بِالسَّتْرِ، فَلَمْ أُجِدْ شَيْئًا أَسْتَرَمِنَهُ؛ مِنْ مَأْمُورٍ بِه
پوشش شدم و چیزی را پوشاننده تراز آن [شلوار]
ندیدم».^۱

آن حضرت در کلامی دیگر فرمودند:

«زنان، زیر لباس‌های نازک خود، لباس دیگری
پوشند تا حجم بدنشان معلوم نشود».^۲

روزی اسماء، دخترابی بکر بالباسی نازک و بدن‌نما به
خانه پیامبر آمد. رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم صورت از او برگرداندند
و فرمودند:

«ای اسماء! زن وقتی به حد بلوغ رسید، نباید جایی

۱. مسند ابی یعلی، ج ۱۱، ص ۲۵، ح ۶۱۶۲، به نقل از «پژوهشی در فرهنگ
حیا»، عباس پسندیده، ص ۱۸۴.

۲. مسند أحمد، ج ۸، ص ۱۸۴، ح ۲۱۸۴۵ و ۲۱۸۴۷، به نقل از «پژوهشی در
فرهنگ حیا»، عباس پسندیده، ص ۲۳۴.

از بدن و اندامش دیده شود، مگر صورت و دست‌ها».^۱
امیرالمؤمنین، علی علیه السلام فرمودند:

«... بر شما باد پوشیدن لباس ضخیم؛ چراکه هر کس لباسش نازک باشد، دینش نازک است. هیچ‌یک از شما نباید درحالی‌که لباس نازک و شفاف پوشیده است در برابر خدای متعال قرار بگیرد».^۲

تأکید بر عدم استفاده بانوان از لباس‌های شفاف و نازک، به معنای این نیست که مردان می‌توانند هرگونه لباس نازک و شفافی را بپوشند، بلکه بدان معنا است که احتمال آسیب‌آفرینی این‌گونه لباس‌ها در مورد بانوان بیش‌تر است.^۳

• سؤالات فقهی

سؤال: آیا پوشیدن جوراب‌های نازک و بدن‌نما، برای زنان در مقابل نامحرم جایز است؟

جواب: اگر پا در آن پیدا باشد، جایز نیست.^۴

۱. سنن ابی داوود، ج ۴، ص ۶۲، ح ۴۱۰۴، به نقل از «تذکره الفقهاء، علامه

حلی، ج ۱۴، ص ۱۹۹»

۲. خصال، ج ۲، ص ۶۲۳.

۳. تأثیر پوشش اسلامی در مهار غریزه جنسی، حسین مهدی زاده.

۴. آیت الله خامنه‌ای: farsi.khamenei.ir، رساله آموزشی، ج ۲، پوشش و

نگاه کردن؛ آیت الله سبحانی: tohid.ir، استفتائات، احکام شرعی،

زینت و پوشش؛ جامع الأحکام آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص

۱۶۵، س ۱۶۹۲؛ استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۷۷، س ۱۵۴؛

سؤال: آیا پوشیدن جوراب رنگ پا برای زنان جایز است؟

جواب: اگر موجب جلب نظر نامحرم شود یا پا در آن

پیدا باشد، جایز نیست.^۲

سؤال: آیا نمایان بودن حجم پاهای زن از جوراب ضخیم

یا شلوار تنگ اشکال دارد؟

جواب: اگر مهیج باشد، جایز نیست.^۳

سؤال: آیا هدیه دادن لباس های نازک و بدن نما و مهیج

اشکال دارد؟

جواب: اگر بدانید که این لباس را در مقابل نامحرم

استفتائات جدید آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۷۲، س ۱۵۵۰ و با استفاده

از استفتائات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۷۶، س ۵۲۰۹.

۱. استفتائات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۷۰، س ۱۵۴۲.

۲. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات آیت الله خامنه ای: farsi.

khamenei.ir، رساله آموزشی، ج ۲، پوشش و نگاه کردن؛ جامع الأحكام

آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۶۵، س ۱۶۹۲؛ استفتائات جدید

آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۷۲، س ۱۵۵۰؛ با استفاده از استفتائات آیت

الله بهجت، ج ۴، ص ۱۷۶، س ۵۲۰۹.

آیت الله سیستانی: «اشکالی ندارد؛ اما چون، زینت به حساب می آید، باید

آن را از دید نامحرم پنهان کرد» (www.sistani.org)، سوال ها و جواب ها،

حجاب).

۳. استفتائات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۷۵، س ۵۲۰۳.

آیت الله مکارم و آیت الله سیستانی: «اشکال ندارد» (www.makarem.ir).

استفتائات: www.sistani.org، سوال ها و جواب ها، حجاب).

استفاده می‌کند^۱ و عرفاً شما سببِ نزدیکی تحقق این حرام باشید، جایز نیست.^۲

۲. لباس تنگ و چسبان

محرک‌ترین و مفسده‌انگیزترین لباس زنانه، لباس‌های تنگ و چسبان است که حجم بدن زنان را نشان می‌دهد. پوشیدن لباس‌هایی مانند ساپورت زنانه و مردانه و مانتوهای چسبان علاوه بر آسیب‌هایی که بر جسم وارد می‌کنند،^۳ زمینه‌ساز انحراف و انحطاط اخلاقی جوانان جامعه هستند و به مرور زمان، عفت و حیا را از بین برده و بی‌حیایی و بی‌غیرتی را جایگزین می‌کنند.

۱. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله خامنه‌ای؛ آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۷۹۸)؛ آیت الله نوری همدانی، ۲۱/۱۰/۱۳۹۴.

آیت الله مکارم: اگر از لباس‌هایی باشد که جنبه مشترک دارد، یعنی هم می‌تواند برای همسر و هم بیرون از منزل استفاده کند هدیه دادن آن اشکال ندارد و مسئولیت آن به عهده کسی است که از آن سوء استفاده می‌کند» (استفتائات جدید، ج ۱، ص ۵۳۴، س ۱۷۵۸)

آیت الله صافی گلپایگانی: «اگر پوشیدن این‌گونه از لباس‌ها تشبیه به کفار نباشد، هدیه دادن آنها اشکال ندارد» (استفتای پیامکی از دفتر، ۲۳/۱۰/۱۳۹۴).

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۷۹۸)، ۲۱/۱۰/۱۳۹۴.

۳. در فصل‌های بعدی اشاره می‌شوند.

• سؤالات فقهی

مسئله: اگر لباس تنگ و چسبان، مَهیج و مفسده دار باشد، پوشیدن آن اشکال دارد^۱ و برپسران و دختران و مردان و زنان مسلمان لازم است موازین عفت اسلامی را که مایه سعادت دنیا و آخرت آن‌ها است، رعایت بنمایند.^۲

سؤال: آیا پوشیدن مانتو برای زنان، در صورتی که برجستگی‌های اندام آن‌ها مشخص باشد، اشکال دارد؟^۳

جواب: در صورتی که تنگ و چسبان باشد حرام است^۳؛ ولی اگر گشاد باشد اشکال ندارد.^۴

۱. آیت الله سبحانی: tohid.ir، استفتائات، احکام شرعی، زینت و پوشش؛ توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۴۰۲، م ۲۰۹۰؛ استفتائات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۷۵، س ۵۲۰۴؛ جامع المسائل آیت الله فاضل، ج ۱، ص ۴۵۱، س ۱۷۰۹ و أجوبة الاستفتائات آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۴، س ۱۳۶۳.

آیت الله صافی گلپایگانی: «خلاف شرم و حیا و متانت است و اگر موجب رؤیت بدن باشد برای ستر مواضعی که پوشاندن آن واجب است، کافی نیست» (جامع الأحكام، ج ۲، ص ۱۷۴، س ۱۷۲۳).

آیت الله تبریزی: «مؤمن با پوشیدن لباسی که خلاف وقار است نفس خود را ذلیل نمی‌کند» (استفتائات جدید، ج ۲، ص ۳۶۹، س ۱۵۳۲).

۲. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات.

۳. استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۷۷، س ۱۵۳ و استفتائات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۷۶، س ۵۲۱۳.

۴. استفتائات جدید و آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۷۷، س ۱۵۳.

مسئله: نمازخواندن بالباس تنگ و چسبان کراهت دارد.^۱

آسیب‌های لباس‌های تنگ و چسبان

الف: آسیب‌های جسمی

۱. ناباروری در مردان

یکی از مهم‌ترین آسیب‌های پوشیدن لباس‌های تنگ و چسبان، نابارور کردن مردان است؛ زیرا دمای کیسه بیضه‌ها که بیضه‌ها درون آن قرار می‌گیرد، سه درجه پایین‌تر از دمای بدن فرد است و این حالت فیزیولوژیک، مناسب تولید نرمال اسپرم است؛ اما تماس‌های حرارتی بیش از حد، ممکن است این روند را مختل کند و کیفیت تولید اسپرم را کاهش دهد. پوشیدن زیاد لباس تنگ؛ به خصوص لباس زیرتنگ در مردان، باعث افزایش درجه حرارت ناحیه تناسلی می‌شود.^۲

۱. توضیح المسائل امام خمینی، ص ۱۹۲، م ۸۴۶؛ توضیح المسائل آیت الله شبیری زنجانی، ص ۱۹۰، م ۸۷۴؛ توضیح المسائل آیت الله فاضل، ص ۱۴۶، م ۲۳۵؛ جامع المسائل آیت الله بهجت، ج ۱، ص ۳۲۳؛ احکام نوجوانان آیت الله صافی گلپایگانی، ص ۷۸، م ۱۷۲ و توضیح المسائل آیت الله مکارم، ص ۱۵۳، م ۷۹۱.

۲. www.jahanne.com، مقاله «رابطه پوشیدن لباس تنگ و ناباروری».

تحقیقات علمی دانشمندان نشان می‌دهد میزان ناباروری مردان سوئدی در سال ۱۹۷۰ نسبت به سایر کشورها بسیار بالاتر بوده است. پس از تحقیقات بسیار در این زمینه دانشمندان تئوری «شلوارهای تنگ سوئدی» را ارائه دادند. شواهد نشان می‌داد مردانی که در یک دوره خاص و طبق مد شلوارهای جین تنگ پوشیده بودند، تعداد اسپرم کمتری داشتند.^۱

۲. ضرر به بیضه مردان

پزشکان بیمارستان کانادا هشدار دادند پوشیدن شلوارهای جین تنگ باعث چرخش بیضه‌ها می‌شود؛ به طوری که یکی از بیضه‌ها در کیسه بیضوی پیچ می‌خورد و این، باعث قطع شدن گردش خون و نابودی این عضو می‌شود.^۲

در دستگاه تناسلی مردانه، قسمتی به نام «میان‌دوراه» یا در اصطلاح پزشکی «پرینه» وجود دارد. میان‌دوراه در ناحیه بین مقعد و قاعده کیسه‌های بیضه قرار دارد و اعصاب مهم دستگاه تناسلی از این قسمت عبور می‌کنند. هر عاملی که

۱. www.salamatnews.com، مقاله «تاثیرات منفی لباس های تنگ بر زنان

و مردان»، ۱۳۹۲/۲/۱۷.

۲. همان.

باعث ضربه یا اختلال در این قسمت شود، اعصاب آن را تحت الشعاع قرار می دهد [و لباس های تنگ سبب اختلال در این قسمت می شود].^۱

لباس های تنگ باعث افزایش فشار به دستگاه ادراری شده که به تکرر ادرار و درد شدید در مثانه منجر می شود.^۲

۳. آسیب دیدن استخوان بندی

پزشکان معتقدند:

«شلوارهای تنگ و فاق کوتاه تحرك مفصل را محدود کرده و باعث کشش کپسول مفصلی می شود. به همین علت، روی ستون فقرات اثراتی منفی برجا می گذارد».^۳

دکتر مالویندر پارمر^۴ پس از بررسی طول استخوان ران سه زن جوان که به مدت شش ماه به طور مداوم شلوار جین تنگ پوشیده بودند، اعلام کرد:

افرادی که شلوارهای تنگ می پوشیدند، به احتمال

۱. www.tebyan.net، مقاله «چرا نباید شلوار تنگ پوشید؟».

۲. www.salamatnews.com، مقاله «تأثیرات منفی لباس های تنگ بر زنان

و مردان»، ۱۳۹۲/۲/۱۷.

۳. همان.

۴. از بیمارستان انتاریو کانادا.

زیاد در معرض خطر پاراستنری^۱ قرار دارند که درد غیرطبیعی مانند احساس گزگز، مورمور شدن و سوزش را به دنبال دارد. شواهد نشان می‌دهد زنانی که به طور مداوم شلوار جین تنگ می‌پوشند، از نوعی اختلالات عصبی خفیف رنج می‌برند. علاوه بر آن، این شلوارها حداقل پس از شش ماه تحرك مفصل ران و استخوان لگن را محدود می‌کنند.^۲

۴. سردرد

متخصصان می‌گویند: «مردانی که پیراهن‌های خیلی تنگ و یقه‌های محکم می‌پوشند با سردرد و تاری دید روبه‌رو هستند. پس بهتر است لباس‌های گشاد بپوشند».^۳

۵. یبوست

یکی دیگر از مشکلاتی که با پوشیدن شلوارهای تنگ بروز پیدا می‌کند، درد شکم و یبوست است؛ زیرا این پوشش روند سرعت گوارش را کاهش می‌دهد.^۴

۶. بیماری‌های معده

لباس تنگ، مشکل ریفلاکس (برگشت غذا از معده

۱.

۲. همان.

۳. همان، با کمی تغییرات.

۴. همان.

به مری) را تشدید می‌کند؛ یعنی باعث ترش کردن غذا و برگشت اسید (به خصوص بعد از غذا خوردن) می‌شود. بنابراین، یکی از توصیه‌هایی که به بیماران مبتلابه ریفلاکس می‌شود، مخصوصاً به کسانی که اختلالات ساختمانی در دستگاه گوارش دارند؛ این است که لباس‌های تنگ نپوشند و کمربندشان را سفت نبندند تا فشار داخل شکمی شان زیاد نشود.^۱

۷. سرطان سینه در زنان

گروهی از کارشناسان از چند دهه گذشته، سبک خاص طراحی لباس‌های زنانه را به عنوان یکی از عوامل مهم در ابتلا به سرطان سینه معرفی کرده‌اند. بررسی‌ها نشان می‌دهد پوشیدن لباس‌های خیلی تنگ در بلندمدت احتمال گسترش تومورهای سرطانی را در بافت سینه افزایش خواهد داد. این نوع لباس‌ها مانع خروج ترشحات لنف شده و در نتیجه افزایش مواد سمی در بافت سینه را برای ابتلا به سرطان سینه زمینه مناسبی به وجود خواهد آورد.^۲

۱. www.tebyan.net، مقاله «مضرات لباس تنگ برای سلامتی»، نیره ولدخانی.

۲. همان، مقاله «چرا نباید شلوار تنگ پوشید؟».

۸. گرمزدگی

پوشیدن لباس زیاد؛ خصوصاً لباس های تنگ، از عوامل افزایش خطر گرمزدگی به شمار می روند.^۱

۹. افزایش چربی

شلوارهای تنگ باعث تجمع بافت های چربی بدشکل شده و «سلولیت» را تقویت می کند. این وضعیت زمانی تشدید می شود که گروهی بنا به عادت همیشگی تلفن همراهشان را در جیب جلو این شلوارهای تنگ قرار می دهند.^۲

۱۰. بیماری های دیگر

دور کمر تنگ شلوارهای تنگ، عضلات ناحیه شکم را که پوشش محافظ اندام های حیاتی بدن هستند، منقبض می کند و مشکلاتی را از قبیل کاهش جریان مایعات لنفاوی^۳، عملکرد نامناسب سیستم ایمنی بدن و گردش خون ضعیف به دنبال دارد.^۴

۱. www.mashreghnews.ir، مقاله «علائم گرما زدگی و راه های درمان آن»، ۱۳۹۳/۴/۳.

۲. www.salamatnews.com، مقاله «تاثیرات منفی لباس های تنگ بر زنان و مردان»، ۱۳۹۲/۲/۱۷.

۳. ؟؟؟؟؟؟؟؟.

۴. همان.

پوشیدن شلوارهای تنگ بر سیستم اعصاب محیطی فشار وارد کرده، باعث احساس سوزش و گزگز در ناحیه پاها می شود.^۱

ب: آسیب‌های پوستی و عفونی

۱. عرق سوزی

مهم‌ترین آسیبی که در اثر ساییدگی لباس تنگ با پوست ایجاد می‌شود، «عرق سوز» است. پس کسانی که مستعد عرق سوز هستند، به خصوص افرادی که وزنشان زیاد است، ضمن این‌که لازم است لباس گشاد بپوشند، حتماً باید لباس زیر پاچه دار بپوشند تا دچار مشکل آزاردهنده عرق سوز نشوند. لباس‌هایی با پارچه‌های ضخیم‌تر و زمخت، مثل شلوارهای جین، ساییدگی کشاله‌ها را به دنبال دارد و باعث عرق بیشتر و عرق سوز می‌شود و به دلیل مرطوب بودن محیط، امکان قارچی شدن ناحیه‌های مورد تماس با لباس و بروز مشکلات بعدی بیشتر است. عرق سوز، سوزش و خارش را در پی دارد و اگر قارچ روی آن سوار شود، خارش بیشتر می‌شود.^۲

۱. همان.

۲. www.salamatnews.com، مقاله «پوشاک مناسب برای مقابله با گرما»،

۲. افزایش عرق کردن

لباس های تنگ، عرق کردن را در فصل گرم به شدت بالا می برد و بروز عفونت های قارچی را تشدید می کند.^۱

۳. بیماری های عفونی

مطالعات انجام شده توسط متخصصان پوست نشان می دهد، حدود ۲۰ درصد از منافذ پوست بدن در زیر کمر تنگ شلوارها به يك عفونت باکتریایی آلوده است.^۲

شلوارهای شاپورت و شلوارهای جین تنگ، آلودگی های بهداشتی بسیاری، مانند عفونت مثانه را برای خانم ها به همراه دارد؛^۳ زیرا همیشه در اطراف مقعد، باکتری هایی وجود دارند که می توانند در اثر اصطکاک لباس به طرف واژن حرکت کنند و چون مجرای ادراری در خانم ها کوتاه است، خیلی سریع باعث عفونت ادراری می شوند که نشانه آن، خارش و تکرر ادرار است.^۴

۱. همان، مقاله «پوشیدن لباس تنگ در فصل گرما، آگزمات تشدید می کند»، ۱۳۹۰/۳/۱۰.

۲. همان، مقاله «تاثیرات منفی لباس های تنگ بر زنان و مردان»، ۱۳۹۲/۲/۱۷.

۳. همان، مقاله «پوشیدن لباس تنگ ناباوروری را در مردان افزایش می دهد»، ۱۳۹۴/۵/۲۵.

۴. www.tebyan.net، مقاله «مضرات لباس تنگ برای سلامتی»، نیره ولدخانی.

ج: آسیب‌های جنسی

۱. تحریک جنسی

«لباس‌های چسبان» یکی از عوامل تحریک جنسی، به خصوص در آستانه بلوغ و نوجوانی است. این لباس‌ها موجب افزایش جریان خون در ناحیه کمر و لگن خاصره شده و افزایش جریان خون، موجب افزایش تمایلات شهوانی در نوجوان می‌گردد. براساس تحقیقات روان‌شناسان و متخصصان علوم تربیتی، پوشیدن لباس‌های چسبان، مانند شلوارهای تنگ، باعث بیداری و تحریک قوای جنسی و شهوانی می‌گردد. تحریک قوای شهوانی در ابتدای نوجوانی، زمینه ابتلا به خودارضایی را ایجاد می‌کند و نوجوان را در دام انحراف جنسی می‌افکند.^۱

۳. لباس رنگی و مهیج

اسلام برای لباس مناسب، شرایطی مانند «پوشاندن کامل بدن»؛ «تنگ و چسبان نبودن» و «نبودن و نداشتن رنگ زننده و مهیج نبودن را» ذکر کرده است. اگر یکی از این شرایط نباشد، پوشیدن آن برای زنان جایز نیست.

حکم بن مسکین می‌گوید:

۱. نشریه معرفت، مقاله «مهم‌ترین آسیب جنسی دوران نوجوانی و راه کارهای پیش‌گیری و درمان»، علی احمد پناهی، ش ۱۱۲، ص ۴.

«سعیده و منّه»، خواهران محمد بن ابی عمیر برای من نقل کردند که ما بر امام صادق علیه السلام وارد شدیم و پرسیدیم: آیا جایز است زن به زیارت برادر مسلمانش برود؟ فرمود: بله. پرسیدیم: آیا می‌تواند با او مصافحه کند؟ فرمود: از زیر لباس مانعی ندارد. در این هنگام یکی از آن‌ها گفت: این خواهر من به زیارت برادران مسلمانش می‌رود. امام [به او] فرمود: وقتی به زیارت برادر مسلمانت می‌روی، لباس رنگارنگ و جذّاب نپوش.^۱

• سؤالات فقهی

سؤال: آیا پوشیدن لباس‌های رنگی و مَهیج اشکال دارد؟
جواب: اگر موجب جلب نظر و توجه مردان شود، جایز نیست.^۲

سؤال: آیا استفاده لباس‌های رنگارنگ یا رنگ‌های شاد،

۱. کافی، ج ۵، ص ۵۲۶، ح ۳.

۲. استفتائات امام خمینی، ج ۳، ص ۲۵۵، س ۲۷؛ جامع الأحکام آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۸۰، س ۱۷۲۹؛ استفتائات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۷۵، س ۵۲۰۴؛ جامع المسائل آیت الله فاضل، ج ۲، ص ۴۰۳، س ۷۹؛ استفتائات جدید آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۳۶۶، س ۱۵۱۹؛ استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۲، ص ۷۷، س ۱۵۶ و با استفاده از أجوبة الاستفتائات آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۴، س ۱۳۶۲.

همراه با چادر در بیرون از منزل جایز است؟
جواب: اشکال ندارد؛ مگر آن که به نحوی باشد که جلب نظر کند و موجب مفسده شود.^۱

سؤال: آیا بیرون بودن مقنعه و روسری از زیر چادر اشکال دارد؟

جواب: اگر جلب نظر نامحرم کند، جایز نیست.^۲

سؤال: آیا زنان می توانند با کت وشلوار در بیرون از منزل رفت و آمد داشته باشند؟

جواب: اگر برجستگی های اندام آن ها معلوم باشد، یا مفسده داشته باشد، جایز نیست.^۳

سؤال: بعضی از خانم ها به رغم استفاده از چادر مناسب و ضخیم، به لحاظ ویژگی های جسمی که دارند، اندام آن ها از زیر چادر مشخص است، آیا مسئولیت پوشش آن ها متوجه خودشان می باشد یا طرف مقابل باید از نگاه به آن ها احتراز کند؟

جواب: در این رابطه، هر دو طرف وظیفه دارند و اگر

۱. استفتائات امام خمینی، ج ۳، ص ۲۵۵، س ۲۷ و أجوبة الاستفتائات، آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۴، س ۱۳۶۲.

۲. استفتائات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۷۹، س ۵۲۲۶.

۳. آیت الله سیستانی: «مانعی ندارد ولی باید موهایش را بپوشاند» (www.sistani.org سوال ها و جواب ها، حجاب)

۳. www.sistani.org، سوال ها و جواب ها، لباس.

طوری است که جلب نظر نمی‌کند، پوشاندن حجم بدن واجب نیست.^۱

مسئله: یکی از مهم‌ترین وظایف زنان در برابرتهاجم فرهنگی، حفظ حجاب اسلامی و ترویج آن و پرهیز از لباس‌هایی است که پوشیدن آن‌ها تقلید از فرهنگ دشمن محسوب می‌شود.^۲

۱. استفتائات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۸۰، س ۵۲۳۱.
 ۲. أجوبة الاستفتائات آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۷، س ۱۳۸۰.

فصل یازدهم:

آداب لباس و پوشیدن آن^۱

اسلام برای لباس و کلاً مقوله پوشش دستورات و آداب مختلف و متنوعی بیان کرده است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. لباس خوب پوشیدن

امام علی علیه السلام فرمودند:

سزاوار است زمانی که خدای متعال به شخصی نعمتی را عطا می‌کند، اثر آن نعمت در پوشش او دیده شود تا هنگامی که آن پوشش برای شهرت نباشد.^۲

۱. دعائم الإسلام، ج ۲، ص ۱۵۳.

۲. همان، ح ۵۴۳.

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«الْبَسْ وَ تَجَمَّلْ فَإِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ وَ لِيَكُنْ مِنْ حَلَالٍ؛ لباس زیبا و جمیل بپوش؛ زیرا خدای متعال جمیل است و زیبایی را دوست دارد ولی [لباس را] از مال حلال تهیه کن»^۱.

۲. شستن لباس

امام علی علیه السلام فرمودند:

«غَسَلُ الثِّيَابِ يَذْهَبُ الْهَمَّ وَالْحُزْنَ؛ شستن لباس، ناراحتی و حزن را از بین می برد»^۲.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله لباسش را به عایشه داد و فرمود:

«آن را بشوی». گفت: «دیروز شستم». فرمود: «کثیف شده، آیا نمی دانی لباس، تسبیح خدا می کند و همین که چرک شد تسبیح او قطع می شود؟!»^۳.

۳. تا کردن

امام موسی کاظم علیه السلام فرمودند:

«تا کردن لباس، راحت شدن لباس است که موجب

۱. کافی، ج ۶، ص ۴۴۱، ح ۷.

۲. خصال، ج ۲، ص ۶۱۲.

۳. المیزان، ج ۱۳، ص ۱۲۲.

ماندگاری بیشتر آن می شود»^۱.

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام فرمودند:

«لباس هایتان را در شب تا بزیند؛ زیرا اگر رهاشده و تا

نشوند، شیطان آن را می پوشد»^۲.

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند:

«إِذَا نَزَعَ أَحَدُكُمْ ثَوْبَهُ فَلْيَطْوِهِ؛ هرگاه لباستان را

درآوردید، آن ها را تا بزیند»^۳.

۴. بخور دادن

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام فرمودند:

«يُنْبَغِي لِلرَّجُلِ أَنْ يَدْخِنَ ثِيَابَهُ إِذَا كَانَ يَقْدِرُ؛ سزاوار

است که شخص اگر توانایی دارد لباسش را بخور

دهد»^۴.

۵. دعا خواندن هنگام پوشیدن^۵

امام علی عَلَيْهِ السَّلَام فرمودند:

۱. کافی، ج ۶، ص ۴۷۸، ح ۳.

۲. همان، ص ۴۸۰، ح ۱۱.

۳. جامع الصغير، ج ۲، ص ۸۹، به نقل از مفاتيح الحياء، عبد الله جوادی، ص ۱۵۹.

۴. کافی، ج ۶، ص ۵۱۸، ح ۲.

۵. کافی، ج ۶، ص ۴۵۸، «بَابُ الْقَوْلِ عِنْدَ لِبَاسِ الْجَدِيدِ»؛ من لا يحضره

هنگامی که خدای متعال به شخصی لباس جدیدی عطا می‌کند؛ برای پوشیدن وضو بگیرد و دو رکعت نماز بخواند که در هر دو رکعت بعد از سوره حمد، آیه الْكُرْسِيِّ و سوره توحید و سوره قدر را بخواند و بعد از نماز، خدای متعال را حمد و ستایش کند. [در این صورت] خدای سبحان زشتی او را می‌پوشاند و او را در بین مردم زینت می‌دهد. و اگر ذکر «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» را زیاد بگوید، فرشته‌ای مأمور می‌شود که برای او استغفار کند.^۱

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام فرمودند:

هنگامی که لباس پوشیدی، بگو: «اللَّهُمَّ الْبَسْنِي التَّقْوَى وَجَنَّبْنِي الرَّدَى؛ خدایا! لباس تقوا به من بپوشان و از بدی دورم کن». هرگاه چنین کردی، از هر دردی در امان می‌مانی.^۲

۶. بسم الله گفتن هنگام درآوردن لباس

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمودند:

«هنگامی که یکی از شما لباسش را درمی‌آورد، باید بسم الله بگوید تا جن آن را نپوشد، زیرا اگر بسم الله

الفقیه، ج ۱، ص ۱۱۲، ح ۲۳۲.

۱. کافی، ج ۶، ص ۴۵۹، ح ۵.

۲. من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۱۱۲، ح ۲۳۲.

نگوید، جن لباسش را تا صبح می پوشد».^۱

۷. اسراف نکردن در مصرف لباس^۲

در روایات وارد شده است که لباس زیاد داشتن اسراف نیست، بلکه استفاده نابه جا از آن ها اسراف حساب می شود. امام صادق علیه السلام در این باره فرمودند:

«أَدْنَى الْإِسْرَافِ ... ابْتِدَالُ ثَوْبِ الصَّوْنِ ...؛ کمترین حدّ اسراف، استفاده بیجا از لباس رسمی است که [این لباس] برای حفظ آبرو است».^۳

از روایات اهل بیت علیهم السلام استفاده می شود که افراد می توانند متناسب با شأن و جایگاهی که دارند، لباس بپوشند؛ یعنی افرادی که از لحاظ مالی در رفاه هستند، می توانند از امکانات، بیشتر استفاده کنند؛ مثلاً می توانند لباس های متعددی داشته باشند؛^۴ زیرا خدای متعال این توانایی مالی را به او داده است. پس اگر از راه حلال تهیه شده و به اندازه نیاز داشته و استفاده کند اسراف نیست. اسحاق

۱. علل الشرائع، ج ۲، ص ۵۸۲، ح ۲۳.

۲. رک: www.hamshahronline.ir، مقاله «خلاصه لباس های تن ما را می کشد»، ۱۳۹۴/۳/۴.

۳. کافی، ج ۶، ص ۴۶۰، ح ۱.

۴. البته نباید برای فخر فروشی و... باشد؛ بلکه باید به تناسب نیازش باشد و از همه آنها استفاده کند.

بن عمار، از شاگردان امام صادق علیه السلام از حضرت پرسید:
 «شخصی ده لباس دارد که به نوبت از آن‌ها استفاده
 می‌کند، آیا [ده لباس داشتن] اشکال دارد؟»؛ حضرت
 فرمودند: «اشکال ندارد».^۱

در برخی از روایات^۲، لباس زیاد داشتن اگر مورد نیاز
 شخص باشد، نهی نشده؛^۳ حتی تأیید شده است؛ چون
 سبب طول عمر بیشتر لباس‌ها می‌شود.^۴ یعنی اگر انسان
 یک لباس داشته باشد زودتر از بین می‌رود؛ چون همیشه
 از آن استفاده می‌کند، ولی اگر لباس‌های متعددی داشته
 باشد و به نوبت از آن‌ها استفاده کند، دیرتر از بین می‌روند.
 پس لباس زیاد داشتن اگر برای فخرفروشی و... نباشد،
 اسراف نیست بلکه مطلوب است.^۵

• استفتا

سؤال: آیا داشتن لباس‌های زیاد، اسراف حساب
 می‌شود؟

۱. همان، ص ۴۴۳، ح ۱۰.

۲. همان، ص ۴۴۱، ح ۴.

۳. در این روایت، داشتن ۳۰ لباس هم جایز شمرده شده است.

۴. همان، ص ۴۴۳، ح ۱۱.

۵. رک: مجموعه فیش‌های تبلیغی (۵)، قرائتی، لباس، آداب و انواع، ص

جواب: اگرزاید برنیاز بوده و باشأن شخص متناسب نباشد، اسراف است و باید از این کار اجتناب شود.^۱
مسئله: داشتن لباس زیاد مستحب است.^۲

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۱۰/۷.
۲. کشف الغطاء عن مبهمات الشریعة الغراء، کاشف الغطاء، ج ۳، ص ۳۴.

فصل دوازدهم:

متفرقه

پوشش والدین در منزل^۱

میزان پوشش در خانواده‌ها براساس فرهنگ و اعتقادات آن‌ها تنظیم می‌شود. رعایت پوشش مناسب براساس الگوهای اخلاقی و اسلامی در خانواده بسیار مهم و باارزش است و ثبات و آرامش و امنیت در خانواده ایجاد می‌کند. پوشش مناسب نه تنها سبب آرامش والدین می‌شود، رشد طبیعی کودکان را نیز تضمین می‌کند.

۱. ر.ک: مجله فقه، مقاله «پوشش بانوان در برابر مردان محرم»، دفتر تبلیغات اسلامی، ش ۲۴، ص ۳.

شایسته است والدین با نشان دادن حساسیت و رعایت پوشش مناسب در حضور کودکان و در ارتباط با غیرمحارم، کودکان را از ۴ سالگی به بعد، با محارم و غیرمحارم آشنا کنند. میزان پوشش مناسب و عدم تماس بدن با نامحرم را نیز باید به وضوح برای کودکان توضیح داد.^۱

عوض کردن لباس در منزل

اسلام به انسان‌ها، مخصوصاً به مسلمانان دستور داده است در تمام شرایط و حالات عفت و حیا را رعایت کنند و از هر کاری که موجب از بین رفتن حیا می‌شود، خودداری ورزند؛ اما برخی از والدین در حضور فرزندان، لباس‌های خود را عوض می‌کنند، در حالی که زمینه انحراف آن‌ها را فراهم می‌کنند؛ چون ممکن است والدین لباس زیر نامناسبی پوشیده باشند که حجم اندام جنسی آن‌ها را نشان دهد، یا پیدا باشد و فرزندان با دیدن این صحنه، تحریک شده و به گناه آلوده شوند. پس سزاوار است کسی که می‌خواهد لباس خود را عوض کند، در جایی این کار را انجام دهد که کسی حضور نداشته باشد.

۱. www.rasekhoon.net، مقاله «عفت جنسی والدین در مقابل کودکان»،

مجتبی امین زاده.

• استفتا

سؤال: برخی از والدین لباس‌های خود را در حضور فرزندان عوض می‌کنند؛ آیا این کار جایز است؟
 جواب: اگر مفسده داشته و موجب تحریک فرزندان شود، جایز نیست.^۱ فرزندان نیز با رعایت ادب به آن‌ها تذکر دهند که از این کار خودداری کنند.^۲

آسیب‌های پوشش نامناسب والدین

در فصل‌های قبلی درباره پوشش والدین در خانه مطالبی گفته شد. در این قسمت، آسیب‌هایی را که بر اثر پوشش نامناسب والدین به فرزندان وارد می‌شود، بیان می‌کنیم.

۱. بلوغ زودرس در سن نوجوانی

در دوران بلوغ، پوشش نامناسب اطرافیان می‌تواند در بلوغ زودرس فرزند نقش مهمی داشته باشد. کودکی که در سن قبل از نوجوانی هرروز با پوشش نامناسب والدین و خواهر و برادر مواجه است و قسمت‌های برجسته بدن و

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله نوری همدانی؛ آیت الله صافی گلپایگانی،

۱۳۹۴/۱۰/۱۷ و آیت الله شبیری زنجانی، ۱۳۹۴/۱۰/۱۹.

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۱۰/۱۷.

نیمه عریان آنان را مشاهده می‌کند؛ زمینه تحریک جنسی در او سریع‌تر و زیادتر است و آنچه را در خانواده می‌بیند ناخودآگاه در کوچه و خیابان بر افراد دیگر منطبق می‌کند و باعث می‌شود زودتر از زمان لازم، علائم بلوغ جنسی در او ظاهر شود. هر چه فرزند بزرگ‌تر می‌شود، ضرورت رعایت پوشش لازم والدین بیشتر می‌شود؛ زیرا او به‌سوی بیدار شدن غریزه جنسی پیش می‌رود.^۱

۲. کم‌اهمیت شدن حیا و عفت

پوشش‌های نامناسب والدین در مقابل فرزندان باعث می‌شود که حیا و عفت در دیدگاه و منظر آن‌ها کم‌اهمیت جلوه کند. نوجوانی که همیشه مادر خود را نیمه عریان می‌بیند، احساس شرم نخواهد کرد از اینکه خاله، دخترخاله و زن بیگانه را با همان وضع ببیند.^۲

۳. ماندگاری اولین برخورد جنسی در ذهن

در روان‌شناسی ثابت شده است که اولین برخورد جنسی فراموش‌نشدنی است. بنابراین، لازم است مادر قبل از پنج‌سالگی در مقابل کودکان پوشش مناسب داشته

۱. www.andisheqom.com، مقاله «طرز پوشش مادر در خانه و در مقابل فرزند چگونه باید باشد؟ راهنمایی فرمائید»، با تغییرات.

۲. www.wikiporsesh.ir، مقاله «پوشش مادر در مقابل فرزندان».

باشد تا تصویری که از مادر در ذهن کودک باقی می ماند، تصویری زیبا و آراسته باشد و الگوی مناسب از پوشش در ذهن کودک نقش بیندود.^۱

بعضی از افراد می گویند:

«اگر کودک در خانواده با پوشش نامناسب والدین مواجه باشد، وقتی در مجالس و جوامع با چنین صحنه های برخورد کند با حرص و لع به چنین افرادی نگاه نمی کند».

در جواب این افراد باید گفت: زنان و دختران اروپا و آمریکا برهنه شدند و کودکان خود را با چنین صحنه هایی عادت دادند؛ اما بازهم کودکان، در جامعه به زنان و دختران به نظر شهوت نگاه کردند و بازهم آمار جنایات جنسی درشت تر گردید؛ زیرا روحیه تنوع طلبی انسان به دنبال شکل های دیگری رود و شهوت حالت سیری ناپذیر دارد.^۲

• سوالات فقهی

سؤال: آیا مادر و خواهر می توانند در منزل، نزد پسران و برادران خود بالباس آستین کوتاه و دامن کوتاه رفت و آمد داشته باشد؟

۱. همان.

۲. همان.

جواب: اگر محرک و مفسده دار باشد، جایز نیست. ^۱ در غیراین صورت نیز، سزاوار است شئون اسلامی و آداب عرفی رعایت شود. ^۲

سؤال: آیا زن باید خود را از پسر بچه ممیز پوشاند؟

جواب: مستحب است خود را از پسری که از مسائل جنسی آگاه باشد، پوشاند. ^۳

سؤال: آیا پهن کردن لباس های زیر زنانه بر روی طناب

منزل، بدون اینکه آن ها را با چیزی پوشانند، جایز است؟

جواب: اشکال ندارد؛ ^۴ ولی بهتر است با پارچه یا لباسی

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۶۰۶)، ۱۳۹۴/۱۰/۱۶.

آیت الله مکارم: «زن و دختران می توانند در برابر محارم خویش سرو گردن و مقداری از دست ها و پاها را بپوشانند؛ اما بقیه بدن را باید بپوشانند و جایز نیست به شکل نیمه عریان در مقابل آنها ظاهر شوند» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۱۰/۱۴).

۲. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله نوری همدانی و آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۶۰۶)، ۱۳۹۴/۱۰/۱۶.

۳. احکام بانوان آیت الله مکارم، ص ۱۸۴، س ۶۷۳.

۴. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۳۸۴۰)، ۱۳۹۴/۸/۲۵؛ آیت الله خامنه ای، آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۸/۲۶ و آیت الله سیستانی، ۱۳۹۴/۸/۲۷.

آیت الله مکارم، آیت الله نوری همدانی: «اگر مفسده داشته باشد جایز نیست» (استفتای پیامکی از دفاتر، ۱۳۹۴/۸/۲۵).

از دید نامحرم پوشانده شوند.^۱

پوشیدن زیرپیراهنی

بعضی افراد به خصوص آقایان، از پوشیدن زیرپوش نخی غفلت می‌کنند؛ درحالی‌که زیرپوش نخی مثل یک حوله، عرق بدن را به خود می‌گیرد و از نشت عرق به پیراهن جلوگیری می‌کند. بنابراین، از ایجاد بوی نامطبوع عرق در لباس روتا حدی جلوگیری می‌شود و پیراهن مدت بیشتری می‌توان پوشید بدون این‌که بوی بدی گرفته باشد.^۲

پوشیدن جوراب

افرادی که تحرک زیادی دارند، چون سُرخوردن لبه‌های کفش و صندل روی پوست راحت تر است، پوشیدن جوراب نخی از آسیب پوست پیشگیری می‌کند. با نپوشیدن جوراب، امکان تابش آفتاب به پوست پا بیشتر است. البته آفتاب از جوراب هم رد می‌شود؛ ولی پوشیدن جوراب سفید با رنگ روشنی که نور آفتاب را منعکس کند، عوارض و اثر

۱. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۳۸۴۰)، ۱۳۹۴/۸/۲۵؛ آیت الله خامنه ای، آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۹/۴ و آیت الله جوادی آملی، ۱۳۹۴/۸/۲۶.

۲. www.salamatnews.com، مقاله «پوشاک مناسب برای مقابله با گرما»،

آفتاب را کمتر خواهد کرد.^۱

مدگرایی

از مسائل مهم در لباس موضوع «مدگرایی»^۲ است. انسان، زیبایی و تنوع را در همه امور دوست دارد و از این کار لذت می‌برد؛ ولی بعضی از افراد از این حس درونی در جهت اهداف و برنامه‌های دشمنان اسلام و ایران حرکت می‌کنند و از هر طرح و مدلی که آنان معرفی کرده است، پیروی می‌کنند. مقام معظم رهبری در این باره فرمودند:

«تقلید فرهنگی خطر خیلی بزرگی است؛ اما این حرف اشتباه نشود؛ به اینکه بنده با مُد و تنوع و تحول در روش‌های زندگی مخالفم؛ نخیر، مُدگرایی و نوگرایی اگر افراطی نباشد، اگر روی چشم‌وهم‌چشمی رقابت‌های کودکانه نباشد، عیبی ندارد. لباس و رفتار و آرایش تغییر پیدا می‌کند، مانعی هم ندارد؛ اما مواظب باشید قبله‌نمای این مُدگرایی به سمت اروپا نباشد. این بد است. اگر مدیست‌های اروپا و امریکا

۱. همان.

۲. آن است که فرد، سبک لباس پوشیدن و طرز زندگی و رفتار و گفتار و حتی تفکر خود را طبق آخرین الگوها تنظیم کند و به محض آنکه الگوی جدیدی در جامعه رواج یافت، از آن پیروی نماید (مجله معارف اسلامی، مقاله «مُد و مدگرایی»، قاسم رضوانی، ش ۹۴، ص ۳۳).

در مجلاتی که مُدها را مطرح می‌کنند، فلان طور لباس را برای مردان یا زنانِ خودشان ترسیم کردند؛ آیا ما باید این‌جا در همدان یا تهران یا در مشهد آن را تقلید کنیم؟ این بد است. خودتان طراحی کنید و خودتان بسازید»^۱.

اسلام با اصل تنوع‌طلبی مخالف نیست چون دستوراتی که داده است، متنوع و مختلف است و همه نیازهای فردی و اجتماعی افراد را تأمین می‌کند؛ ولی با تقلید جاهلانه از دشمنان مخالف است.

• استفتا

سؤال: آیا پوشیدن لباس به سبک مد روز اشکال دارد؟
جواب: اگر محرک شهوت و موجب هتک حرمت انسان شود^۲ و تبلیغ‌کننده فرهنگ مبتذل غربی^۳ و تشبه به کافر

۱. www.farsi.khamenei.ir، بیانات، موضوعی، لباس ملی، ۱۷/۴/۱۳۸۳.

۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۶۹۸)، ۱۳۹۴/۱۰/۱۹.

۳. استفتائات آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۸۰، س ۵۲۳۰: استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۱۰/۱۷؛ آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۶۹۸)، ۱۳۹۴/۱۰/۱۹ و آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۴/۱۰/۲۳.

باشد،^۱ اشکال دارد.^۲

عوامل مدگرایی

پیروی از مد و الگوهای غربی علل^۳ مختلفی دارد که به مهم‌ترین آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. تنوع‌طلبی و نوگرایی

تنوع‌طلبی از ویژگی‌های انسان است. زندگی انسان با تغییر و تحول همراه بوده و در هر عصر و زمانی نوع و شکل این تغییرات عوض می‌شود. در زمان ما تنوع‌طلبی در پوشش جایگاه خاصی پیدا کرده؛ به طوری که «مدگرایی» تمام هم‌وغم زندگی بعضی از افراد را تشکیل می‌دهد و از هر مد و الگویی استفاده می‌کنند تا به نیاز کاذب درونی خویش جواب مثبتی داده باشند.

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله صافی گلپایگانی، ۱۳۹۴/۱۰/۲۰.
آیت الله خامنه‌ای: «تشبه به کفار و پوشیدن لباس کفار در روایات مورد مذمت واقع شده است» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۱۰/۲۳).

۲. آیت الله خامنه‌ای: «پوشیدن این لباس‌ها اگر اسراف و تجمل‌گرایی یا به قصد برتری جویی نباشد، اشکال ندارد» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۱۰/۲۳).

۳. رک: مجله معارف اسلامی، مقاله «مد و مدگرایی»، قاسم رضوانی، دفتر تبلیغات اسلامی قم، ش ۹۴، ص ۳۳.

۲. همانندسازی

انسان‌ها سعی می‌کنند برای اعمال و رفتار خویش الگویی انتخاب کنند تا متناسب با او حرکت کنند و این باعث می‌شود به مرور زمان، خصوصیات الگوی خویش را پذیرفته و به انسانی مانند او تبدیل شوند. الگوی برخی از افراد، مدل‌های غربی و غیراسلامی هستند و شخص سعی می‌کند خود را در پوشش و آرایش به شکل آن‌ها در بیاورد و خود را همانند آن‌ها سازد.

۳. جلب توجه دیگران

از مهم‌ترین عوامل «پیروی از مد»، کمبود مسائل عاطفی است. برخی از افراد، از آن‌جا که مورد توجه اطرافیان، مخصوصاً خانواده قرار نمی‌گیرند، سعی می‌کنند با پوشیدن لباس‌های خاص که برگرفته از مدل‌های غربی است، مورد توجه دیگران قرار بگیرند و از اینکه مورد اشاره جامعه قرار می‌گیرند لذت می‌برند و به خیال خودشان نیاز خود را از این طریق برطرف می‌کنند.

۴. برند پوشی

چند سالی است که خرید از برند و برندپوشی، در میان جوانان ایرانی بالا گرفته و هر کس که لباس‌های به اصطلاح مارک‌دار و صاحب برند به تن کند، از ارزش بیشتری در

جامعه برخوردار است؛^۱ درحالی که اسلام ملاک برتری افراد بر همدیگر را تقوا معرفی کرده است، نه پوشش های خاص و گران قیمت:

﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾ همانا گرامی ترین شما نزد خدای متعال باتقواترین شماست.^۲

• استفتا

سؤال: آیا والدین می توانند فرزندان خود را از پوشیدن لباس های مد روز منع کنند؟
جواب: پدر و مادر می توانند از بعضی کمک ها به فرزندان امتناع کنند.^۳

آسیب های مدگرایی

پیروی از «مد و مدگرایی» مفسده و آفاتی دارد که در این قسمت بیان می شود.

۱. تلف کردن وقت

معمولاً کسانی که بر اساس مد روز زندگی می کنند،

۱. www.jahannews.com، مقاله «آب کردن بزند های خارجی در بازار با

تخفیف های باور نکردنی»، ۱۳۹۴/۶/۲۸.

۲. حجرات/۱۳.

۳. آیت الله سیستانی: www.sistani.org، سوال ها و جواب ها، لباس.

همیشه منتظر هستند مد جدید وارد بازار شود و آن را خریداری کرده و از آن‌ها استفاده کنند و همین امر موجب می‌شود عمر باارزش آن‌ها همیشه پای ماهواره و اینترنت برای دستیابی به مدهای مدرن‌تر بگذرد و طبعاً از کارهای مهم واجب باز می‌مانند.

۲. اسراف

خرید لباس‌های مختلف و متناسب با مد روز سبب می‌شود لباس‌های قبلی کنار گذاشته شوند یا کمتر مورد استفاده قرار بگیرند. لذا در صورت استفاده نکردن از لباس‌هایی که مد آن‌ها گذشته، می‌توانند آن‌ها را با احترام به اطرافیان خویش هدیه دهند^۱ یا به نیازمندان برسانند یا به مراکز بهزیستی بدهند تا استفاده شود. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در این باره فرمودند:

«ای اباذر! هرکسی که دو لباس دارد باید یکی از آن‌ها را بیوشد و دیگری را به برادرش بدهد»^۲.

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام درباره هدیه دادن لباس به دیگران فرمودند:

کسی که به برادرش لباس تابستانی یا زمستانی بدهد

۱. ر.ک: الفضائل، ابن شاذان، ص ۱۵۴.

۲. آمالی، طوسی، ص ۵۳۸.

[و او را بیپوشاند] بر خدای متعال واجب است او را از لباس های بهشتی بیپوشاند و سختی مرگ را بر او آسان کند و قبر او را وسعت دهد و هنگامی که از قبر بیرون می آید، فرشتگان الهی را در حالی ملاقات کند که به او بشارت می دهند و این همان کلام خدای سبحان است که فرمود: ﴿وَتَلَقَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ هَذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ﴾^۱، ۲.

۳. ضرر اقتصادی

افراد مدگرا برای خرید مدهای جدید باید هزینه کنند که اگر ماهیانه یا فصلی حساب شود، به ضرر خانواده تمام می شود.

لباس مختص و مَبْلَغ کفار و فرهنگ غربی

امام صادق علیه السلام فرمودند:

خدای متعال به یکی از انبیای خود وحی فرستاد که به مؤمنان بگو: لباس دشمنانم را نپوشید و غذای دشمنان من را نخورید و راه و روش آن ها را نپیمایید [پس اگر این کارها را انجام دهید] دشمنم می شوید؛

۱. «فرشتگان [با تبریک و تهنیت] به استقبالشان می آیند [و می گویند] این همان روز شماست که [در دنیا] به آن وعده داده می شدید» (انبیاء/۱۰۳).

۲. کافی، ج ۲، ص ۲۰۴، ح ۱.

همان‌گونه که آن‌ها دشمنان من هستند.^۱

• سوالات فقهی

سؤال: آیا پوشیدن لباس‌هایی که فرهنگ و پوشش غربی را ترویج و تبلیغ می‌کند، جایز است؟

جواب: پوشیدن لباس‌هایی که از نظر دوخت، رنگ یا غیر آن، تقلید و ترویج فرهنگ غربی باشد،^۲ یا تشبه به آن‌ها باشد،^۳ یا باعث تقویت اقتصاد آنان و یا تضعیف اقتصاد دولت اسلامی گردد؛^۴ جایز نیست^۵ و بردیگران واجب است در برابر این‌گونه مظاهر فرهنگی تقلیدی از بیگانگان با زبانی نرم، نهی از منکر کنند.^۶

سؤال: آیا پوشیدن لباس زیری که دارای پرچم آمریکا و

۱. من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۲۵۲، ح ۷۷۰.

۲. أجوبة الاستفتاءات آیت الله خامنه ای، ص ۲۳۴، س ۱۰۷۳ و استفتاءات، آیت الله بهجت، ج ۴، ص ۱۸۲، س ۵۲۴۰.

آیت الله تبریزی «مؤمن باید از کاری که موجب ترویج فساد بین جامعه مسلمین است یا جامعه را در معرض فساد قرار می‌دهد، اجتناب کند (استفتاءات جدید، ج ۱، ص ۵۰۷، س ۲۲۲۸).

۳. جامع الأحکام آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۲، ص ۱۸۰، س ۱۷۲۷ و استفتاءات جدید آیت الله تبریزی، ج ۱، ص ۵۰۷، س ۲۲۲۵.

۴. أجوبة الاستفتاءات آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۷، س ۱۳۷۶.

۵. آیت الله صافی گلپایگانی: «جوانان مسلمان باید از پوشیدن این‌گونه البسه اجتناب نمایند» (جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۸۰، س ۱۷۲۷).

۶. أجوبة الاستفتاءات آیت الله خامنه ای، ص ۲۳۴، س ۱۰۷۳.

انگلیس و دشمنان اسلام است، جایز است؟
جواب: اشکال ندارد؛^۱ مگر اینکه تشبه به کفار باشد که جایز نیست.^۲

سؤال: آیا پوشیدن لباسی که تبلیغ و تشویق شراب روی آن وجود دارد، جایز است؟
جواب: جایز نیست.^۳

سؤال: آیا پوشیدن کروات جایز است؟
جواب: اگر مفسده داشته باشد؛ مثلاً موجب هتک حرمت شخص شود؛^۴ یا مبلّغ فرهنگ غربی، باشد جایز نیست؛^۵ ولی پوشیدن آن در کشورهای که جزیی از لباس

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۱۰/۱۹؛ آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۵۷۶۳) و آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۴/۱۰/۲۰.
 ۲. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۱۰/۱۹.
 ۳. أجوبة الاستفتائات آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۸، س ۱۳۸۲.
 ۴. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۴۵۴۸)، ۱۳۹۴/۹/۱۴.

۵. أجوبة الاستفتائات آیت الله خامنه ای، ص ۳۰۷، س ۱۳۷۸ و استفتای پیامکی از دفتر آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۹/۱۴؛
 آیت الله مکارم، آیت الله صافی گلپایگانی و آیت الله بهجت: «احتیاط این است که استفاده نشود» (www.makarem.ir، استفتائات؛ جامع الأحکام، ج ۲، ص ۱۸۰، س ۱۷۳۱ و استفتائات، ج ۲، ص ۴۹، س ۱۶۲۴).
 آیت الله سیستانی: «جایز است، مگر اینکه عنوان ثانوی منطبق شود که مقتضی تحریم باشد» (www.sistani.org، سوال ها و جواب ها، زینت)

مردم محسوب می‌گردد، اشکال ندارد.^۱

سؤال: آیا نماز خواندن با کروات جایز است؟

جواب: اشکال ندارد.^۲

سؤال: آیا استفاده از پاپیون جایز است؟

جواب: اگر موجب هتک حرمت شخص شود یا مفسده دیگری داشته باشد،^۳ یا منجر به ترویج فرهنگ غربی منجر شود،^۴ جایز نیست؛^۵ ولی پوشیدن آن در کشورهای که جزئی از لباس مردم محسوب می‌گردد، اشکال ندارد.^۶

آیت الله فاضل: «کروات مربوط به مسیحی‌ها و شعار آنها است. لذا بهتر است مسلمانان از آن اجتناب کنند» (جامع المسائل، ج ۱، ص ۸۲، س ۲۵۳).

۱. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۹/۱۴.

۲. جامع المسائل، آیت الله فاضل، ج ۱، ص ۸۲، س ۲۵۳.

۳. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۴۵۴۸)، ۱۳۹۴/۹/۱۴.

۴. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۹/۱۶.

۵. استفتائات جدید آیت الله مکارم، ج ۱، ص ۵۰۵، س ۱۶۴۵؛ استفتائات جدید، آیت الله تبریزی، ج ۲، ص ۴۷۶، س ۱۹۳۷ و استفتای پیامکی از دفتر آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۹/۱۴.

آیت الله صافی گلپایگانی: «خلاف استقلال وزی مؤمنین است» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۹/۱۵).

آیت الله سیستانی: «به خودی خود اشکال ندارد» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۹/۱۴).

۶. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۹/۱۴.

سؤال: آیا نماز خواندن بالباسی که آرم صلیب روی آن حک شده است، جایز است؟
جواب: اشکال دارد.^۱

لباس تاناکورا

برخی از لباس‌ها در بازار به لباس‌های «تاناکورا» یا «دست دوم» معروف هستند که این لباس‌ها غالباً از کشورهای خارجی وارد کشور شده و در دسترس مردم قرار می‌گیرد؛ ولی متأسفانه آفات و ضررهایی برای فرد و جامعه دارد که در فصل‌های بعدی به آن‌ها اشاره می‌شود.

زمینه استقبال مردم

این لباس‌ها در جامعه ما مورد استقبال قرار گرفت و به سرعت جایگاه خود را پیدا کرد. استقبال مردم از لباس‌های دست دوم خارجی علل مختلفی دارد که در این قسمت به آن‌ها پرداخته می‌شود:

۱. ارزان بودن این لباس‌ها

شواهد نشان می‌دهد در فصل سرما به دلیل گرانی لباس‌های گرم، استقبال مردم، به خصوص قشر ضعیف و فقیر جامعه از مراکز تاناکورا بیشتر می‌شود. افرادی که تعداد

۱. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات.

خانوار آن‌ها زیاد و درآمدشان کم است، ناچار هستند برای در امان ماندن سرما به فروشگاه‌های تاناکورا روی بیاورند.^۱ یکی از خریداران می‌گوید:

«لباس‌های زمستانی با جنس خوب، بسیار گران است و من و خانواده‌ام به اجبار به فروشگاه‌های لباس تاناکورا می‌رویم».^۲

۲. پیدا کردن لباس‌های خوب و شیک

بعضی‌ها معتقدند: «در مغازه‌های پوشاک تاناکورا لباس‌های خوبی می‌توان پیدا کرد که فقط کافی است یک بار شسته شوند؛ آن وقت هیچ فرقی با یک لباس نو ندارند».^۳

۳. مارک‌دار بودن

خارجی بودن و مارک‌دار بودن این لباس‌ها بهانه و دلیل دیگری است برای عده‌ای که به خرید این لباس‌ها روی آورند.^۴

۱. www.mardomsalari.com، مقاله «جیب خالی پزعالی»، سارا دماوندان، ۱۳۸۹/۴/۱۳.

۲. همان.

۳. www.drnilforoushzhadeh.ir، مقاله «محبوبیت تاناکورا به قیمت تهدید سلامتی».

۴. همان.

۴. تنوع و جذابیت

در فروشگاه‌های لباس تاناکورا چون تنوع پوشاک وجود دارد، افراد با هر سلیقه‌ای که دارند می‌توانند لباس‌های خود را پیدا کنند. لذا مراجعه به این فروشگاه‌ها زیاد می‌شود.

راه‌کارهای استفاده صحیح از تاناکورا

توصیه پزشکان و متخصصین این است که این‌گونه لباس‌ها اصلاً خریداری نشود؛ ولی اگر افرادی از این لباس‌ها استفاده می‌کنند؛ حتماً این امور را انجام دهند تا از آسیب‌ها و ضررهای آن در امان بمانند.

۱. آن‌ها را بجوشانید یا در دمای حداقل ۶۰ درجه بشوید و اتو بزنید. استفاده از پاک‌کننده‌های شیمیایی الزامی است. حتی داخل کفش‌ها را باید کامل شست و لباس‌ها را قبل از پوشیدن برگرداند و کامل بررسی کرد؛ زیرا برخی میکروب‌ها در مقابل افزایش دما و حرارت هم مقاوم‌اند. برخی حتی با حرارت دیدن مقاوم‌تر می‌شوند و می‌توانند به راحتی وارد بدن شوند و بیماری‌زا باشند.^۱

۲. برای اینکه میکروب‌های این لباس‌ها از بین برود، بهتر است برای مدتی در مایع پرمیترین قرار بگیرند تا کاملاً

۱. www.salamatnews.com، مقاله «بیماری‌هایی که با پوشیدن لباس‌های تاناکورا به سراغتان می‌آید»، ۱۳۹۴/۴/۲۵.

ضد عفونی شوند.^۱

آسیب‌های لباس تاناکورا

۱. بیماری‌های پوستی و عفونی

به گفته رئیس مرکز تحقیقات سلول‌های بنیادی^۲: «بررسی‌های انجام‌شده روی لباس‌های تاناکورا نشان داده که آن‌ها می‌توانند منبع انتقال بیماری‌های عفونی، از جمله گال، سیفیلیس، سوزاک، هیپاتیت A و C باشند. این لباس‌ها ممکن است به عوامل باکتریایی یا قارچ‌هایی آلوده باشند که باعث بروز شپش عانه و بدن، ساس و عفونت قارچی تینا می‌شود. لباس‌های دست‌دوم عامل مهمی در بروز بیماری زرد زخم هستند».^۳

۲. تشدید آلرژی

استفاده از این البسه امکان ابتلا به آلرژی را افزایش می‌دهد؛ ضمن اینکه فضایی که این لباس‌ها در آن‌ها به فروش می‌رسد، فضایی بسیار آلوده است. هوای این اماکن

۱. www.kayhanarch.kayhan.ir، مقاله «نگاهی به رواج لباس تاناکورا (بخش پایانی)»، ۱۳۸۹/۱/۸.

۲. دکتر محمد علی نیلفروش زاده.

۳. www.salamatnews.com، مقاله «بیماری‌هایی که با پوشیدن لباس‌های تاناکورا به سراغتان می‌آید»، ۱۳۹۴/۴/۲۵.

به دلیل استفاده از مواد ضد عفونی متفاوت، فاقد حداقل استاندارد تنفسی است؛ حتی ورود به این مکان‌ها نیز برای افراد خطر دارد.^۱

۳. بیماری‌های جنسی

به گفته رئیس مرکز تحقیقات سلول‌های بنیادی^۲: «لباس‌های تاناکورا، مخصوصاً لباس‌های زیرگاهی به قارچ‌هایی آلوده هستند که باعث بروز بیماری‌های جنسی قابل انتقال می‌شود».^۳

• استفتا

سؤال: متخصصین و پزشکان معتقدند لباس‌های تاناکورا سبب بیماری‌های پوستی، عفونی و جنسی می‌شوند، آیا فروش آن‌ها جایز است؟
جواب: در صورتی که مخالف قوانین نباشد^۴ و خریدار بداند یا به او اعلام کنند که این لباس‌ها دست دوم هستند،

۱. www.kayhanarch.kayhan.ir، مقاله «نگاهی به رواج لباس تاناکورا

(بخش پایانی)»، ۱۳۸۹/۱/۸.

۲. دکتر محمد علی نیلفروش زاده.

۳. www.salamatnews.com، مقاله «بیماری‌هایی که با پوشیدن

لباس‌های تاناکورا به سراغتان می‌آید»، ۱۳۹۴/۴/۲۵.

۴. استفتای پیامکی از دفتر آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۹/۸.

فروش آن‌ها اشکال ندارد؛ ولی بهتر است مشتریان از خرید این‌گونه لباس‌ها اجتناب کنند.^۲

۴. تهدید بیوتروریسمی

یکی از شیوه‌های بیوتروریسم^۳ که آمریکا در گذشته علیه سرخ‌پوستان استفاده کرد، توزیع پتو پوشاک آلوده بود. این کار موجب شد جمعیت فراوانی از سرخ‌پوستان از بین بروند. در واقع این توانایی وجود دارد که لباس‌های تاناکورا به عنوان وسیله‌ای برای انتقال بیماری استفاده شود و استفاده‌کنندگان به میکروب‌های مختلف آلوده شوند. ممکن است میکروب‌ها در ابتدا بیماری‌زا نباشند؛ یعنی

۱. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله سیستانی، ۱۳۹۴/۹/۸، آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۹/۹؛ آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۴۴۰۹)، ۱۳۹۴/۹/۱۰ و آیت الله نوری همدانی، ۱۳۹۴/۹/۱۴.

آیت الله جوادی آملی: «اگر فروشنده یقین به آلودگی لباس ندارد، فروش آن جایز است» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳۹۴/۹/۹).

آیت الله شبیری زنجانی: «اگر عرفاً ضرر حساب نشود، فروش آنها جایز است» (استفتای پیامکی از دفتر؛ کد استفتا: ۲۴۴۰۹، ۱۳۹۴/۹/۱۰).

۲. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۴/۹/۹.

۳. عبارت است از منتشر کردن عوامل بیولوژیکی یا سمی با هدف کشتن یا آسیب رساندن به انسان‌ها، حیوانات و گیاهان به منظور وحشت آفرینی، تهدید و وادار ساختن یک دولت یا گروهی از مردم به انجام عملی یا برآورده کردن خواسته‌ای سیاسی یا اجتماعی. (www.irma.ir، مقاله «لباس‌های تاناکورا حامل میکروب‌های بیوتروریستی است»، ۱۳۹۴/۶/۲)

میکروب بیماری به صورت غیرفعال تزریق شود، اما بر اثر برخی شرایط محیطی، زمانی و یا توسط یک عامل ثانویه فعال شوند.^۱

۵. ترویج فرهنگ غربی

یکی از آسیب‌های لباس‌های تاناکورا ترویج فرهنگ بیگانه و پوشش‌های نامناسب و مغایر با فرهنگ اصیل اسلامی ایرانی است.^۲

۶. تهدید و تعطیلی تولید داخلی

فروش لباس‌های دست دوم تاناکورا باعث ورشکستگی تولیدکنندگان داخلی، تعطیلی کارگاه‌ها و بیکاری در استان‌ها می‌شود.^۳

• استفتا

سؤال: به گفته کارشناسان اقتصادی واردات و فروش لباس‌های تاناکورا سبب رکود اقتصادی و تعطیلی کارگاه‌ها و تولیدی‌های داخلی لباس می‌شود؛ آیا واردات و فروش آن‌ها جایز است؟

۱. همان.

۲. www.isna.ir، مقاله «افزایش استقبال مردم از پوشاک تاناکورا و ورشکستگی تولیدکنندگان داخلی»، ۱۳۸۹/۳/۱۱.

۳. همان.

جواب: اگر برخلاف قوانین و مقررات حکومت اسلامی نباشد، اشکال ندارد.^۱

۷. تشدید مدگرایی

عده‌ای دنبال لباس ارزان، برخی دنبال مد و جمعی هم دنبال لباس اشرافی در بین البسه تاناکورا و بعضاً دست دوم هستند. این لباس‌ها در کشورهای غربی که مد نقش زیادی در تعویض لباس دارد، جمع‌آوری می‌شود و برخی از این لباس‌ها به دلیل استفاده کم از آن، به صورت قاچاق به بسیاری از کشورها صادر می‌شود و حتی در بازارهای پروتق به فروش می‌رسد. متأسفانه اکثر کسانی که دنبال مد هستند، خیلی به بهداشتی بودن لباس‌های دست دوم اهمیت نمی‌دهند تا جایی که این افراد حاضرند برای تهیه این‌گونه لباس‌ها به سفرهای خارجی بروند و در جشنواره «مهرجان»^۲ شرکت کنند. براساس آمار دو سال قبل یکی از مجلات داخلی، ۱۰ هزار ایرانی برای شرکت در جشنواره مهرجان به کشورهای همسایه سفر کرده بودند!^۳

۱. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله سیستانی، آیت الله مکارم، ۱۳۹۴/۹/۹ و آیت الله شبیری زنجانی (کد استفتا: ۲۴۴۲۹)، ۱۳۹۴/۹/۱۰.

۲. جشنواره لباس‌های دست دوم.

۳. www.kayhanarch.kayhan.ir، مقاله «نگاهی به رواج لباس تاناکورا

(بخش پایانی)»، ۱۳۸۹/۱/۸.

• پوشیدن لباس های دارای اسمای متبرکه

سؤال: آیا پوشیدن لباس هایی که اسم های خداوند متعال و اهل بیت علیهم السلام بر آن نوشته شده، جایز است؟
 جواب: پوشیدن این گونه لباس ها اشکال ندارد اما کسی که وضوو طهارت ندارد، نباید بدن خود را به اسمای متبرکه برساند^۱ و آن ها را نجس کند.^۲

باید دقت شود که هنگام شستن این لباس ها، آن ها را با پوشاک نجس مخلوط نکرده و بدون وضوو طهارت آن ها را نشویند.

• خمس لباس های داخل مغازه و منزل

سؤال: بنده فروشگاه پوشاک و لباس دارم و برخی از لباس ها را به عنوان نمونه در مغازه می گذارم؛ ولی ممکن است چند سال آن ها را داشته باشم. آیا به آن ها خمس تعلق می گیرد؟

جواب: اگر به عنوان سرمایه کاری باشند، بعد از گذشت

۱. استفتائات جدید آیت الله تبریزی، ج ۱، ص ۵۰۷، س ۲۲۲۷.

آیت الله مکارم: «اگر به گونه ای است که با بدن تماس مستقیم دارد پوشیدن آن بدون طهارت جایز نیست لذا بهتر است از خریدن چنین لباسی اجتناب شود و به فروشنده نیز حکم شرعی مسئله تذکر داده شود» (استفتای پیامکی از دفتر، ۱۳/۸/۱۳۹۴).

۲. آیت الله مکارم: www.makarem.ir، استفتائات.

سال، باید خمس آن‌ها را بدهید.^۱

سؤال: خانم‌ها معمولاً بر اساس نیازشان، مقداری پارچه می‌خرند که در موقع فراغت لباس تهیه کنند؛ ولی به دوختن لباس موفق نمی‌شوند و سال بر آن پارچه‌ها می‌گذرد. آیا به آن پارچه‌ها خمس تعلق می‌گیرد؟ و چه کسی باید خمس را بدهد؟ و قیمت فعلی باید محاسبه شود یا قیمت خرید؟
جواب: مالك آن اجناس باید خمس آن‌ها را به قیمت خریداری شده بدهد.^۲

سؤال: آیا پارچه‌ای را که شوهر برای تهیه لباس برای همسرش خریداری می‌کند و سال بر آن می‌گذرد، خمس دارد؟ چه کسی باید خمس بدهد؟
جواب: خمس دارد^۳ و خمس آن را باید مالك پارچه

۱. استفتای پیامکی از دفاتر آیت الله خامنه‌ای، آیت الله سیستانی، ۱۳۹۳/۲/۳۰.

۲. جامع الأحکام آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۱، ص ۱۷۹، س ۶۴۰. امام خمینی و آیت الله مکارم: «باید خمس آن را به قیمت فعلی پرداخت کند» (استفتائات، ج ۱، ص ۳۷۷، س ۹۹ و استفتائات جدید، ج ۲، ص ۱۷۸، س ۵۵۱).

۳. جامع الأحکام آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۱، ص ۱۸۰، س ۶۴۱. آیت الله فاضل و آیت الله مکارم: «بنابر احتیاط واجب خمس دارد» (جامع المسائل، ج ۱، ص ۲۱۸، س ۸۷۵ و استفتائات جدید، ج ۱، ص ۹۹، س ۳۰۵).

آیت الله خامنه‌ای: «هبه و هدیه خمس ندارد؛ هر چند احوط این است که اگر

بدهد.^۱

از مخارج سال زیاد بیاید، خمس آن پرداخت شود» (أجوبة الاستفتات، ص ۱۷۷، س ۸۵۱).
 ۱. جامع الأحكام آیت الله صافی گلپایگانی، ج ۱، ص ۱۸۰، س ۶۴۱.

منابع

کتابها

۱. أجوبة الاستفتانات، سید علی حسینی خامنه‌ای، دفتر معظم له، قم، چاپ اول، ۱۴۲۴ق.
۲. احکام روابط زن و مرد، سید مسعود معصومی، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، چاپ ۳۱، زمستان ۱۳۸۲.
۳. احکام بانوان، شیرازی، ناصر مکارم، محقق / مصحح: ابوالقاسم علیان نژادی، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب علیه السلام، قم، چاپ یازدهم، ۱۴۲۸ ه ق.
۴. احکام نوجوانان، گلپایگانی، لطف‌الله صافی، محقق / مصحح: جامع: احمد کریمی - حسین کریمی، ناشر: نشر راسخون، قم، چاپ پانزدهم، ۱۴۲۴ ه ق.

۵. إرشاد القلوب إلى الصواب، ديلمی، حسن بن محمد، ناشر: الشریف الرضی، قم، چاپ اول، ۱۴۱۲ ق.
۶. استفتائات جدید، جواد بن علی تبریزی، چاپ اول.
۷. استفتائات جدید، ناصر مکارم شیرازی، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب علیه السلام، چاپ دوم، ۱۴۲۷ ق.
۸. استفتائات، سید روح الله موسوی خمینی، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ پنجم، ۱۴۲۲ ق.
۹. استفتائات، محمدتقی بهجت فومنی گیلانی، دفتر آیت الله بهجت، چاپ اول، ۱۴۲۸ ق.
۱۰. الامالی، طوسی، محمد بن الحسن، محقق / مصحح: مؤسسة البعثة، ناشر: دار الثقافة، قم، چاپ اول، ۱۴۱۴ ق.
۱۱. امالی، صدوق، ناشر: کتابچی، چاپ ششم، تهران، ۱۳۷۶ ش.
۱۲. تحرير الوسيلة، خمینی، سید روح الله موسوی - مترجم: اسلامی، علی، ناشر: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، قم، چاپ ۲۱، ۱۴۲۵ ه ق.
۱۳. تحرير الوسيلة، خمینی، سید روح الله موسوی، ناشر: مؤسسه مطبوعات دار العلم، چاپ اول، قم.
۱۴. تذكرة الفقهاء، حلی، علامه، حسن بن یوسف بن مطهر اسدی، محقق / مصحح: گروه پژوهش مؤسسه آل البيت علیهم السلام،

- ناشر: مؤسسه آل البيت علیهم السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۱۴ ه ق.
۱۵. تفسیر القمی، قمی، علی بن ابراهیم، محقق / مصحح: موسوی جزائری، طیب، ناشر: دارالکتاب، قم، چاپ سوم، ۱۴۰۴ ق.
۱۶. تنبیه الخواطر و نزهه الناظر (مجموعه ورام) ورام بن أبی فراس، مسعود بن عیسی، ناشر: مکتبه فقیه، قم، چاپ اول، ۱۴۱۰ ق.
۱۷. توضیح المسائل، آیت الله فاضل، تاریخ نشر ۱۴۲۶ ه ق، چاپ صد و چهاردهم وفات ۱۴۲۸ ه ق.
۱۸. توضیح المسائل، جعفر سبحانی تبریزی، مؤسسه امام صادق علیه السلام، قم، چاپ سوم، ۱۴۲۹ ه ق.
۱۹. توضیح المسائل، حسین وحید خراسانی، مدرسه امام باقر علیه السلام، چاپ نهم، ۱۴۲۸ ق.
۲۰. توضیح المسائل، سید روح الله موسوی خمینی، چاپ اول، ۱۴۲۶ ق.
۲۱. توضیح المسائل، سید موسی شبیری زنجانی، انتشارات سلسبیل، قم، چاپ اول، ۱۴۳۰ ه ق.
۲۲. توضیح المسائل، محمدتقی بهجت فومنی گیلانی، انتشارات شفق، چاپ ۹۲، ۱۴۲۸ ق.
۲۳. توضیح المسائل، ناصر مکارم شیرازی، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب علیه السلام، چاپ ۵۲، ۱۴۲۹ ق.

۲۴. تهذیب الأحکام، طوسی، محمد بن الحسن، محقق / مصحح: خرسان، حسن الموسوی، ناشر: دار الکتب الإسلامیه، تهران، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ ق.
۲۵. جامع الاحکام، لطف الله صافی گلپایگانی، انتشارات حضرت معصومه علیها السلام، چاپ چهارم، ۱۴۱۷ ق.
۲۶. جامع الأخبار، شعیری، مطبعة حیدریه، چاپ نجف، چاپ بی تا.
۲۷. جامع المسائل، گیلانی، فومنی، محمدتقی بهجت، ناشر: دفتر معظم له، چاپ دوم، قم، ۱۴۲۶ ه ق.
۲۸. جامع المسائل، محمد فاضل لنکرانی موحدی، انتشارات امیر قلم، چاپ یازدهم.
۲۹. الخصال، ابن بابویه، محمد بن علی، محقق / مصحح: غفاری، علی اکبر، ناشر: جامعه مدرسین، قم، چاپ اول، ۱۳۶۲ ش.
۳۰. دعائم الإسلام، ابن حیون، نعمان بن محمد مغربی، محقق / مصحح: فیضی، آصف، ناشر: مؤسسة آل البيت علیهم السلام، قم، چاپ دوم، ۱۳۸۵ ق.
۳۱. رساله احکام بانوان، تبریزی، جواد بن علی، قم، چاپ اول.
۳۲. العروة الوثقی فیما تعم به البلوی، یزدی، سید محمد کاظم طباطبایی، ناشر: مؤسسة الأعلمی للمطبوعات، بیروت-

- لبنان، چاپ دوم، ۱۴۰۹ ه ق.
۳۳. **علل الشرائع**، ابن بابویه، محمد بن علی، ناشر: کتاب فروشی داوری، چاپ اول، ۱۳۸۵ ش / ۱۹۶۶ م.
۳۴. **عیون الحکم و المواعظ**، لیثی واسطی، علی بن محمد، محقق / مصحح: حسنی بیرجندی، حسین، ناشر: دار الحدیث، قم، چاپ، اول، ۱۳۷۶ ش.
۳۵. **غرر الحکم و درر الکلم**، تمیمی آمدی، عبد الواحد بن محمد، محقق / مصحح: رجائی، سید مهدی، دار الکتاب الإسلامی، چاپ قم، چاپ دوم، ۱۴۱۰ ق.
۳۶. **فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت علیهم السلام**، جمعی از پژوهشگران زیر نظر شاهرودی، سید محمود هاشمی، محقق / مصحح: محققان مؤسسه دائرة المعارف فقه اسلامی، ناشر: مؤسسه دائرة المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت علیهم السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۲۶ ه ق.
۳۷. **الفضائل**، ابن شاذان قمی، أبو الفضل شاذان بن جبرئیل، ناشر: رضی، قم، چاپ دوم، ۱۳۶۳ ش.
۳۸. **قرب الإسناد**، حمیری، عبد الله بن جعفر، محقق / مصحح: مؤسسة آل البيت علیهم السلام، ناشر: مؤسسة آل البيت علیهم السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۱۳ ق.
۳۹. **الکافی**، محمد بن یعقوب کلینی، انتشارات دار الکتب

- الإسلامية، تهران، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ق.
۴۰. كشف الغطاء عن مبهمات الشريعة الغراء، نجفی، کاشف الغطاء، جعفر بن خضر مالکی، انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، قم، چاپ اول، ۱۴۲۲ ه ق.
۴۱. محاسن، برقی، احمد بن محمد بن خالد، محقق / مصحح: محدث، جلال الدین، ناشر: دارالکتب الإسلامية، قم، چاپ دوم، ۱۳۷۱ق.
۴۲. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، نوری، حسین بن محمدتقی، محقق / مصحح: مؤسسة آل البيت علیهم السلام، مؤسسة آل البيت علیهم السلام، چاپ: قم، چاپ اول، ۱۴۰۸ق.
۴۳. مصباح الشريعة، منسوب به جعفر بن محمد، امام ششم علیهم السلام، مترجم: علامه مصطفوی، حسن، ناشر: انجمن اسلامی حکمت و فلسفه ایران، تهران، چاپ اول، ۱۳۶۰ش.
۴۴. مفاتیح الحیاه، جوادی آملی، نشر اسراء، چاپ ۲۸، بهار ۱۳۹۱.
۴۵. من لا یحضره الفقیه، ابن بابویه، محمد بن علی، محقق / مصحح: غفاری، علی اکبر، ناشر: دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ دوم، ۱۴۱۳ق.
۴۶. مناقب آل ابی طالب علیهم السلام، ابن شهر آشوب مازندرانی، محمد

- بن علی، ناشر: علامه، قم، چاپ اول، ۱۳۷۹ ق.
۴۷. **منهاج الصالحین**، سید علی حسینی سیستانی، دفتر معظم له، چاپ پنجم، ۱۴۱۷ ق.
۴۸. **مهذب الأحكام فی بیان الحلال و الحرام**، سبزواری، سید عبد الأعلى، محقق / مصحح: مؤسسه المنار، ناشر: مؤسسه المنار- دفتر حضرت آیه الله، قم، چاپ چهارم، ۱۴۱۳ ه ق.
۴۹. **المیزان فی تفسیر القرآن**، طباطبایی، سید محمد حسین، ناشر: دفتر انتشارات اسلامی جامعه ی مدرسین حوزه علمیه قم، قم، چاپ پنجم، ۱۴۱۷ ق.
۵۰. **نهج البلاغة (صبحی صالح)**، محمد بن حسین شریف رضی، محقق و مصحح: فیض الإسلام، انتشارات هجرت، چاپ اول، ۱۴۱۴ ق.

مجلات

۱. مجله «رشد؛ آموزش معارف اسلامی»، دوره نوزدهم، ش ۴، تابستان ۱۳۸۶.
۲. مجله پژوهش و حوزه، ش ۱۲، ۱۳۸۱.
۳. مجله فقه، دفتر تبلیغات اسلامی، ش ۲۴.
۴. مجله معارف اسلامی، ش ۹۴.
۵. نشریه معرفت، ش ۱۱۲.

سایتها

۱. farsi.khamenei.ir
۲. tohid.ir
۳. tohid.ir
۴. wahidkhorasani.com
۵. www.dowran.ir
۶. www.jahannews.com
۷. www.kayhanarch.kayhan.ir
۸. www.maarefquran.org
۹. www.mardomsalari.com
۱۰. www.mardomsalari.com
۱۱. www.rasekhoon.net
۱۲. www.rc.majlis.ir
۱۳. www.zanjani.net

۱۴. www.andisheqom.com
۱۵. www.drnilforoushzadeh.ir
۱۶. www.farsnews.com
۱۷. www.hamshahrionline.ir
۱۸. www.hamshahrionline.ir
۱۹. www.iranmode.com
۲۰. www.irna.ir
۲۱. www.itema.ir
۲۲. www.itema.ir
۲۳. www.jahannews.com
۲۴. www.leader.ir
۲۵. www.makarem.ir
۲۶. www.mashreghnews.ir
۲۷. www.saafi.org
۲۸. www.salamatnews.com
۲۹. www.salamatnews.com
۳۰. www.sistani.org
۳۱. www.tebyan.net
۳۲. www.wikifeqh.ir
۳۳. www.wikiporsesh.ir

آدرس دفاتر مراجع تقلید

• مقام معظم رهبری

سایت: www.leader.ir

نشانی الکترونیکی: info_leader@liader.ir

تلفن: ۳۷۷۴۶۶۶۶ (۰۲۵)

• آیت الله سیستانی

سایت: www.sistani.org

نشانی الکترونیکی: farsi@sistani.org

تلفن: ۳۷۷۴۱۴۱۵ (۰۲۵)

استفتای پیامکی: ۰۹۱۹۸۵۰۷۵۰۰

• آیت الله شبیری زنجانی

سایت: www.zanjani.ir

نشانی الکترونیکی: zanjani.tamas@gmail.com

تلفن: ۳۷۷۴۰۳۲۳ (۰۲۵) - ۳۷۷۴۰۳۲۲ (۰۲۵) -

۳۷۷۴۰۳۲۱ (۰۲۵)

استفتای پیامکی: ۵۰۰۰۱۰۴۰

• آیت الله مکارم شیرازی

سایت: www.Makarem.ir

تلفن: ۳۷۸۴۰۰۰۳ (۰۲۵)

استفتای پیامکی: ۱۰۰۰۰۱۰۰

• آیت الله وحید خراسانی

سایت: www.wahidkhorasani.com

تلفن: ۳۷۷۴۰۶۱۱ (۰۲۵) - ۳۷۷۴۲۴۴۵ (۰۲۵)

• آیت الله نوری همدانی

سایت: www.noorihamedani.com

تلفن: ۳۷۷۴۱۸۵۰ (۰۲۵)

استفتای پیامکی: ۳۰۰۰۴۸۴۴

• آیت الله صافی گلپایگانی

سایت: www.saafi.net

تلفن: ۳۷۴۷۹ (۰۲۵)

استفتای پیامکی: ۳۰۰۰۷۴۷۹

عناوین منتشر شده از مجموعه فقه و زندگی

مؤلف	موضوع
محمد حسین فلاح زاده	احکام مسجد
مهدی رفیعی	احکام تاکسیرانی
اسماعیل محمدی	احکام معاملات ملکی
فاطمه استشاره	احکام پرستاری
محمد حسین فلاح زاده	احکام اعتکاف
مریم واعظ	احکام آرایشگری
جواد افتخاری	احکام رستوران ها و تالارهای پذیرایی
علی اکبر سرشار	احکام کشتیرانی
حسینیه عظیمی	احکام هتل داری
غلامرضا قلی زواره	احکام مسکن
شمس الله صفرلکی	احکام جشن و شادمانی
اعظم سپهری یگانه	احکام تربیتی و ورزشی بانوان
عزت احمدی	احکام عکاسی
سعید عباس زاده	احکام سینما و فیلم سازی
محمد زراعتی	احکام شیرینی پزی و قنادی
سید صیف الله نحوی	احکام انتخابات
محمد علی بخشی	احکام مدیریت و کارمندی
طاهره جباری	احکام و آداب حجاب و عفاف
مسعود صفی یاری	احکام و آداب معلمان و استادان
مسعود صفی یاری	احکام و آداب دانش آموزی و دانشجویی

یوسف یاوری	احکام فرش و تابلو فرش
حسینعلی عرب انصاری	احکام ناشران
محمد رضا یاوری	احکام اتوبوسرانی و رانندگان
محمود صادقی	احکام صوتی و تصویری
مجتبی عابدینی	احکام پرندگان و پرنده فروشان
محمود صادقی	احکام اینترنت و رایانه
سید جعفر ربانی	احکام اغذیه فروشان
سید محمد موسوی	احکام پارکها
الیاس صالحی	احکام عمومی اصناف
عرب انصاری	احکام قهوه خانه ها
الیاس صالحی	احکام الکتریکی
محمود صادقی	احکام بازی های رایانه ای
مرتضی دائی چینی	احکام احکام بیمه ها
محمد ابراهیم امینی	احکام کیف و کفش و چرم
محمد ابراهیم امینی	احکام آژانس تلفنی